

Satluj

2018-19

...till eternity

**SCD GOVERNMENT COLLEGE
LUDHIANA**

Editorial Board 2018-19

Sitting Left to Right

Prof. (Dr.) Puran Singh, Prof. Pramjit Singh, Prof. (Dr.) Ashwani Bhalla, Prof. (Dr.) Mukesh Arora, Principal Dr. Dharam Singh Sandhu, Dr. Harbans Singh, Prof. Inderjit Kaur, Dr. Bhupinder Kaur, Prof. Harmeet Kaur Jhajj

Standing Left to Right

Aakash Kabir Singh, Kiranjit Singh Palli, Parminder Singh, Simran Kaur, Mansi, Simrat Kaur, Simranjit Kaur, Mr. Mukesh Kumar, Ramandeep Singh

Students' Council

Sitting Left to Right

Ishman Singh, Prof. (Dr.) Mukesh Arora (Dean Students' Welfare), Principal Dr. Dharam Singh Sandhu, Dr. Harbans Singh, Prof. Inderjit Kaur (Associate Dean Students' Welfare), Harsimrat Kaur

Standing Left to Right

Saurav, Akshit Jain, Mehak Chawla, Vaishnavi, Gurleen Kaur, Rajwinder Kaur, Simran Kaur, Chanchal, Jaskamal Kaur, Jyoti Singh, Chetan Kumar, Sahil Bains, Smakash Malhotra, Bhupesh Sood, Vikas Kumar, Harinder Singh, Ranbir, Manpreet Singh

Message From The Principal's Desk

Dear students,

Like every new beginning, this academic session 2019 – 2020 too is tinged with fresh hopes and expectations. This college is in the hundredth year of its inception which is an occasion to rejoice as well as to introspect deeply. When we proudly enumerate the names of all those people who have brought glory to the institution in all walks of life, we silently acknowledge to our own selves that now the mantle of responsibility is upon our shoulders to carry forward the torch of excellence and add to the resplendent galaxy of stars.

The college introduces you to an academically challenging environment that will make you push yourself beyond your comfort zone to put in just that little more effort for it is this little something that will make all the difference. Challenges are essential to personal growth. It is only when we are faced with challenges that we delve into ourselves and discover a hidden strength, which we were unaware of till then. One immediate challenge before us all is to be able to set our priorities right in today's world of distractions. This is possible only if we look critically within ourselves, think creatively and direct our efforts towards what is relevant.

The college endeavours to provide a stimulating environment through academics, sports and co-curricular activities to heighten the self - motivation and self - esteem of the students. The college magazine 'Satluj' is also a step in this direction. It offers opportunities to you to give expression to your literary talents and it also documents the important milestones that we, as an institution have covered in the last academic year.

Happy reading!

DR. DHARAM SINGH SANDHU
PES-I

Message From The Editor's Desk

Dear Students,

I feel immensely pleased and indebted to Principal Dr. Dharam Singh Sandhu, the driving force of this prestigious institution for giving me the privilege to present this issue of 'Satluj' magazine to you on the occasion of centenary celebrations of Satish Chander Dhawan Government College, Ludhiana. Principal Sandhu is really a man of action and men of action are dreamers. Only great minds have dreams others have wishes. These out of body experiences are the outcome of strong positive thoughts and will to achieve the desired outcome. Dear students, dream with passion if you want to achieve the name of the game. Dreams really come true. Start taking steps to reach the desired mark and never let your enthusiasm wane. Your dreams will enable you to lay a plan and firm up your faith in your capabilities. Select what you want from life; plan the best and future will always be yours. Remember, Rome was not built in one day. It took years of focus and persistence to write Face Book's algorithm. The capacity to succeed is inherent in all individuals. At present, you are at the stage of your life, where you are answerable only to yourself. Be prepared to own up your action because ultimately it is action that counts and does wonders. The outcome of dedicated and rightly done action automatically creates favorable effect. You are to manage and control your actions keeping in view the pie in the sky. If you want to garner success in excellence learn to take risk in life. Erica Jong rightly puts, "If you do not risk anything, you risk even more." Take initiatives, become the driver of your actions not the passengers. Action is like a heavy stone splashed in the ocean of space, creating endless ripples, all knocking on the shore. Your world will become meaningful if you become the creator of ripples as well as the dispenser of the same. You youngsters can do a lot to improve the scenario of the world by excelling not only in academics but also in other fields concerning the welfare of mankind.

Dear students, on the occasion of centenary celebrations of your Alma Mater, let's pledge to transform our dreams into reality with surging confidence by surmounting rocky steps and follow the footprints of the real mentor of this 'light house' who has been working ceaselessly to transform your dreams into reality.

Be thou thy hero and crown yourself with glory!

I congratulate all SCDians on the hundredth anniversary. Celebrate life and celebrate your present!

PROF.INDERJIT KAUR

Glimpses of Youth Festival

Dr. Raj Kumar Vice Chancellor P.U. Chandigarh

Sh. Mohinder Pal Arora IAS special Secretary Higher Education

S. Kuldip Singh Veid, MLA (Gill)

Dr. Nirmal Jaura, Director, Youth Services, P.U. Chandigarh

Mohammed Usman Rehmani and S. Balkar Singh ETO (Retired)

With the Overall Trophy

NSS Camp

District Youth Parliament

Best out of Waste

Yoga tips being given

Rashtriya Ekta Diwas Pledge being taken

SSP S. Sukhpal Singh Brar & S. Gurdev Singh during Traffic Awareness Lecture

Aan Millo Daryao- An initiative to clean 'Buddha Nala'

Mission Tandrust Punjab

Prize Distribution Function 2018-19

Prize Distribution Function 2018-19

Sh. S.K. Sandhu, IAS, Additional Chief Secretary, Higher Education & Languages, Government of Punjab
presided over the Annual Prize Distribution Function 2019

Red Ribbon Club

Dr. Harblas Heera

Mrs. Iradeep

Dr. D.R. Bhatti former DGP Punjab

Shining Stars of NCC

Simranpreet S. Supra
AIVSC

Sudhir Singh
AIVSC, AFS Gwalior

Sudhir Singh
AIVSC

Ankur Tiwari
AIVSC

Shyam Sunder
SSBS Course,
OTA KAMPTEE

SUO - Kuldip Kumar
Best Commander
Air Wing

CUO - Lalit Kohli
Army Wing

CUO - Raminder Singh
Best Firing Army Wing

CUO - Nishant Sehgal
Best Cadet
Army Wing

CUO - Arshdeep Singh
Best in Firing
Army Wing

Shivam Bawa
Cleared
JAM Entrance
Test

Nehal Wadera
Selected Captain of
under 19 Indian
Cricket Team

Seminars & Conferences

Dr. Nawab Ali Khan, Dean Aligarh Muslim University

Dr. R.D. Sharma, VC Noida International University

Vice Chairman of Bharti Enterprises Sh. Rakesh Bharti Mittal

S. Ujjal Dosanjh Former member of the Canadian House of Commons

Dr. Sarabjit Singh (Retd.), Punjab Agricultural University

Annual Sports Meet 2018-19

Chief Guest Dr. Satish Sharma, Director DAV College Managing Committee presided over the Annual Sports Meet (Day-1)

Talent in Action

Annual Sports Meet 2018-19

Chief Guest S. Sukhdev Singh Pannu, Arjuna Awardee, presided over the Annual Sports Meet (Day-2)

Talent in Action

Annual Convocation 2018-19

Dr. Parvinder Singh, Controller of Examinations, P.U. Chandigarh presided over the Annual Convocation -2018

Sandhya Deep 2018-19

Government Evening College showing their Solidarity with the armed forces by organising a Candle march against the Pulwama attack.

Gurjant Singh of B.A. IIIrd won Individual 1st in Zonal Youth Festival and Individual IIInd in Inter Zonal Youth Festival

Folk Dance 'Ludi' of Evening College won 1st position in Zonal Youth Festival and IIIrd Position in Inter Zonal Youth Festival

Eminent Visitors

S. Ravinder Batthal

S. Jaswant Singh Zaffar

Sh. Tarlochan Lochi

Sh. Sanjay Talwar (MLA East) Ldh

S. Savinder Singh Savi

S. Sehajpreet Singh Mangat

S. Jaswant Singh Sandeela

Mrs. Harinder Kaur Sohi

Alumni Meet-2018-19

Dr. Prem Kumar, VC GNA University, Phagwara

Dr. D.V. Veid, Indian Oil Corporation

Retirements

Dr. Sarabjit Gill, Dept. of Chemistry

S. Paramjit Singh (SLA, Dept. of Physics)

Activities Galore 2018-19

Quiz

Winners of Inter-State Geographical Quiz Contest

Quiz Team (Mathematics)

Heritage Quiz Team

Annual Convocation 2018-19

Finishing School

Glimpses of Marketing Fest

Releases

Centenary Logo being released by Sh. S.K. Sandhu (IAS) Additional Chief Secretary, Higher Education & Languages Govt. of Punjab

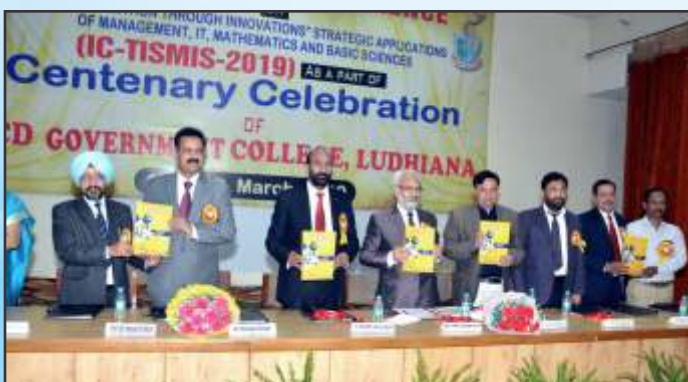
Dr. Parvinder Singh Controller of Examination, PU, Chd. releasing the College Magazine 'Satluj'

Sh. S.K. Sandhu inaugurating Biometric Attendance Unit in the Library

Sh. S.K. Sandhu releasing the College Newsletter 'Youth Quake'

Releasing previous Conference's Proceedings

Souvenir of Youth Festival being released

Extension Lectures

Dr. Mohinder Grewal former Principal GCG

Sh. Keri N. Daruwalla

Dr. Jagroop Singh Sekhon Prof. & Head Dept. of Pol. Sci. GNDU, Amritsar

Dr. Simrat Kahlon Chairperson, Dept. of Geography, PU, Chandigarh

Dr. Nitish Dhingra GHG Khalsa College Gurusar Sudhar

Dr. Davinder Kochhar Dept. of Zoology PAU, Ludhiana

Payal Kataria delivering a lecture on GST

Sh. Gaurav Singla, SSP (Vigilance)

Eminent Visitors

S. Ravneet Singh Bittu (MP) and Mayor S. Balkar Singh Sandhu, Ludhiana

Sh. Rakesh Bharti Mittal

MLA S. Kuldip Singh Vaid, S. Navdeep Singh (FM Gold) and Sh. Naresh Gaur Senator, PU. Chd.

S. Gurbhajan Singh Gill

Mrs. Sukhchain Kaur Gill

Dr. Sukhchain Singh Gill (IPS) Police Commissioner, Ludhiana

Sh. Keki N. Daruwalla

Prof. Balwinder Pal Singh Dept. of Punjabi, GHG Khalsa College Gurusar Sudhar

S. Gurloveleen Singh Sidhu, DPI Colleges

Activities Galore 2018-19

ਐਸ.ਸੀ.ਡੀ. ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ

ਨੁਪਿਆਣਾ, 2 ਫਰਵਰੀ (ਪੰਜਾਬ ਅਰਿਸ਼ਾ): ਸਥਾਨਕ ਸਤੀਸ਼ ਚੰ
ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਕਾਲਜ ਦੇ 100 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ
ਵੇਦ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਹਲਕਾ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਿਰਕਤ ਕੀਤੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨਿਰਾਖਰੇ ਗਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

99वां वार्षिक खेल समारोह का आयोजन

तुषियाना, 6 भाच (जेष्ठ च्यारे)
। सतीरा चंद्र शतमर सक्करी कौलन
तुषियाना के रतान्दी समारोह के कड़ी
में आज ११वां वर्षिक छल समारोह
का अखेखन किय गया। दो दिनो
तक चलेनो वालो इस छल समारोह के
मुख्य अतिथि भूतारी कुमार शर्मा
हथिंरन नरियार प्रतीक टी. ए. वी.

से प्रतिभाशाली हनु प्रेरित किया। उनसे कहा कि खेल के मैदान में किया गया संघर्ष जीवन के संघर्ष में उबरने के राह भी दिखाता है। कौलेन प्रिंसिपल डॉ. धर्म सिंह संधु ने मुख्य अतिथि का हार्दिक स्वागत किया और कौलेन के विद्यार्थियों से उनका परिचय कराया। इसी अवसर पर मुख्य अतिथि तथा

Dream big, face competition, says Mittal

[illegible]

सतीश चन्द्र धवन राजकीय महाविद्यालय में शताब्दी वर्ष समारोह के तहत एलुमनाई मीट का आयोजन

[illegible]

उद्योगी तबकेत भारती मित्तल को लाइफ टाइम अचीवमेंट अवार्ड से नवाजा

प्रतीक उद्घाटन हेतुके भारती मिलत
 कोलंब नयरो कोलंब द्वारा श्री मिलत के साथ विधाविने के संघर्ष कायदा तथा विमर्श मुक्त अंतर
 विधाविने में कार्यन उद्योग की समझ और समझ देना करत ह। श्री मिलत वर्मान समझ में भारती
 उद्योगके के कार्य विधाविने है किनको देखत में भारती उद्योग के अन्तर्गत अन्तर्गत में अपनी ख
 दे रही है। इस संघर्ष कार्यक्रम की शुरूआत मुख्य अतिथि श्री मिलत, कार्यन दे, मां मिश्र मुक्त कार्य
 उद्योग उद्योग कुमार, श्री हरजीत अर्थात् श्री विनोद शर्मा, श्री संधि बंसल द्वारा ज्योति ज्योति की
 प्रकाश की मां दे श्री मिलत का औपचारिक स्वागत करत ह। श्री मिलत को कोलंब की उद्योग
 को में संघर्ष में बतव। मुख्य अतिथि श्री मिलत का औपचारिक स्वागत करत ह। श्री मिलत को कोलंब की उद्योग

Students of SCD Govt College clinch top slots again

ING NEWS SERVICE

INA, MARCH 15
Students of MA English
master of Satish Chan-
dawan Government Col-
leged another feather in
the college by clinch-
ing top positions in Panjab
university examination.
Anand Kaur stood 2nd

SCD College kick-starts centenary
celebrations with Akhand Path

College students prove honesty is the best policy

SCD college students prove honesty is the best policy

Students got money in the cash row just after buying at SCD Government College in Ludhiana. **PHOTO: ANAND KUMAR**

The convergence of academia, industry & govt at SCD college

Thomas Peter Sammons

The academy is a non-profit organization that has been working for more than 20 years to improve the quality of education in the United States. The requirement of bringing the evidence, industry and government together to address the problem of education is a key to the academy's success. The academy has a long history of collaboration and has been instrumental in the development of many of the nation's most important educational policies. The academy's work is based on the principle that education is the key to a better future and that the government has a responsibility to ensure that all children have access to a high-quality education. The academy's work is based on the principle that education is the key to a better future and that the government has a responsibility to ensure that all children have access to a high-quality education.

स्किल डेवलेपमेंट आज के समय की मांग : प्रिंसिपल डा. धर्म सिंह संधू

लुपियान, १७ मार्च (नौसल
 लाहौरी)। स्वदेशी सड़कों पर धरन
 चलाकर महा लुपियान आन्दोलन
 १०० कीचर समारोह को लक्ष्य को अपने
 कण्ठ से जो दिग्दर्शक अलगाववादी सल
 को समर्थन देना होता है। दूरी। दूरी।
 दिन के सम्पन्न सम्पन्न में करीब मुझ
 अतिथि हैं। कामगोरी निर (रामेश्वर)
 पञ्चम लुपियान (चण्डौड़), निराला
 अतिथि हैं लुपियान कृष्ण (पञ्चम)
 मेरे दोस्त, मित्र, मित्र। मेरे दोस्त
 और प्रेमीय दुर्लभ निर (दूर, चण्ड
 मयल, पञ्चम लुपियान (चण्डौड़)
 निर। लुपियान के प्राचीन हैं। अपने
 निर लुपि में पुन पुन देकर मेरे दोस्त को
 सम्पन्न किया और अपने सम्पन्न चण्डम
 में पुन मेरे मेरे दोस्त को उल्लेखनीय से
 मेरे दोस्त को लुपियान का प्राचीन
 मेरे में बला है मेरे दोस्त (मिल
 निर) अतः मेरे मेरे दोस्त हैं।

[illegible]

जागृति लहर

सरकारी कालेज (लड़के) में वोटर जागरूकता की मुहिम चलाई

ले का नामांकन किया। प्रदर्शन
प्राप्त होने तक वे शिव परंपरा की
ओर से प्रवेश की अपेक्षा में हिंस्र
(संविधान 204) की शक्ति में
संविधान 204 की शक्ति में
संविधान 204 की शक्ति में
संविधान 204 की शक्ति में

SCD college spares a thought for disabled

BOARD OF EDITORS

Managing Editor : Mrs. Inderjit Kaur

Associate Professor, Post Graduate Department of English

Campus Diary	Dr. Ashwani Bhalla, Professor	Prof. In-Charge
Pictorial Section	Mrs. Inderjit Kaur, Associate Professor Mrs. Harmeet Kaur Jhajj, Assistant Professor	Prof. In-Charge Prof. In-Charge
English Section	Mrs. Harmeet Kaur Jhajj, Assistant Professor Simranjeet Kaur	Staff Editor Student Editor
Punjabi Section	Mr. Harvinder Joshi, Assistant Professor Kiranjit Singh Pali	Staff Editor Student Editor
Hindi Section	Dr. Mukesh Arora, Professor Mansi	Staff Editor Student Editor
Sanskrit Section	Mr. Mukesh Kumar, Assistant Professor Aakash	Staff Editors Student Editor
Environment & Social Analysis	Dr. Harbans Singh, Associate Professor Aakash Kabir Singh	Staff Editor Student Editor
Commerce Section	Dr. Harblas Heera, Associate Professor Simran Kaur	Staff Editor Student Editor
Science Section	Dr. Bhupinder Kaur, Associate Professor Parminder Singh	Staff Editor Student Editor
Economics Section	Dr. Puran Singh, Professor Simrat Kaur	Staff Editor Student Editor
Sandhya Deep	Mrs. Charanjit Kaur, Associate Professor Ramandeep Singh	Staff Editor Student Editor

ਕੈਂਪਸ ਡਾਇਰੀ

ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਧਵਨ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਾਲ 2019 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸੱਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸੌ ਵਰ੍ਹਿਆਂ

ਦੌਰਾਨ ਕਾਲਜ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਲਮਬੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਮ ਅੱਜ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। 1920 ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਇਹ ਕਾਲਜ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਵੀ 1976 ਵਿਚ ਇਸੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸੂਚੇ ਮੋਤੀ ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਧਵਨ ਜੋ ਇਥੋਂ ਹੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉੱਘੇ ਪੁਲਾੜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇੰਡਿਅਨ ਸਪੇਸ ਰਿਸਰਚ ਸੰਗਠਨ (ਇਸਰੋ) ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣੇ, ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ 100 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਸਿਰਜੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ। ਕਾਲਜ ਰੂਪੀ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਐਨੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਨ ਕਿ ਇਸਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਅਦਬੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਕਬੂਲ ਸ਼ਾਇਰ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਜੋ ਭਾਵੇਂ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਸਹੀ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਚ ਤੈਰਨ ਵਾਲਾ ਤੈਰਾਕ ਰਿਹਾ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਅਦਬੀ ਲਿਆਕਤ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਫਿਲਮੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੁਤਬਾ ਬਣਾਇਆ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਕਲਾ, ਵਿਗਿਆਨ, ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਸੈਨਾ, ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਪਾਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਐਨ ਐਨ ਵੋਹਰਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਾਬਕਾ ਯੁਵਾ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖੀ ਜਨਰਲ ਟੀ. ਐੱਨ. ਰੈਨਾ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖੀ ਸ. ਕੇ. ਪੀ. ਐੱਸ ਗਿੱਲ, ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰੇਮ ਧਵਨ ਅਤੇ ਡੇਵਿਡ ਧਵਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀ ਕੇਕੀ ਦਾਰੂ ਵਾਲਾ, ਸਾਬਕਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਉੱਘੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ, ਸੁਚੇਤਾ ਓਸਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਪਾਹਵਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ ਆਰ ਸਿੰਘਲ, ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਰਜੁਨ ਅਵਾਰਡੀ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਓਲੰਪੀਅਨ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਧਵਨ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 1920 ਵਿਚ ਸਿਰਫ 12 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਅੱਜ ਲਗਪਗ 5000 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ 11 ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ. ਏ. (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ), ਐੱਮ. ਐੱਸ ਸੀ. (ਫਿਜ਼ਿਕਸ, ਕੈਮਿਸਟਰੀ, ਗਣਿਤ, ਆਈ ਟੀ) ਐੱਮ.ਕਾਮ. (ਬਿਜਨੈੱਸ ਇੰਨੋਵੇਸ਼ਨਜ਼), ਐੱਮ.ਕਾਮ., ਐੱਮ.ਏ. (ਜੌਗਰਫੀ, ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬੀ.ਏ., ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ., ਬੀ.ਕਾਮ., ਬੀ.ਬੀ.ਏ ਅਤੇ ਬੀ.ਸੀ.ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰੂਸਾ ਤਹਿਤ ਫਿਨਿਸ਼ਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਰਨਿੰਗ ਵ੍ਹਾਈਲ ਅਰਨਿੰਗ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਇਵਨਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 700 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲੈਣ ਲਈ 132 ਅਧਿਆਪਕ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 32 ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਅਤੇ 33 ਐੱਮ.ਫਿਲ. ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ 37 ਮਾਹਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇਸ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਡਾ.ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਇਸ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਲ 2018-19 ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਭਰਿਆ ਵਰ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਨੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਆਗਾਜ਼:

ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2018-19 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਅਤੇ ਅੰਡਰ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਆਯੋਜਿਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਸੈਂਬਲੀ ਸੈਸ਼ਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮਾਣ ਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਉੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਹਿਬਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਅਸ਼ਵਨੀ ਭੱਲਾ, ਡਾ. ਕਮਲ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਕੁਮਾਰ, ਡਾ. ਰੀਤਿੰਦਰ ਜੋਸ਼ੀ ਆਦਿ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਦੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਏ।

ਅਕਾਦਮਿਕ ਖੇਤਰ:

ਅਕਾਦਮਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸਾਲ 2018-19 ਵਡਮੁੱਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 95 ਤੋਂ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਅੰਡਰ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 90 ਤੋਂ 100 ਫੀਸਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕਲਾਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਐਮ. ਏ. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਐਮ.ਏ. ਹਿੰਦੀ, ਅਤੇ ਐਮ.ਕਾਮ. ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਇੰਨੋਵੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਲਗਪਗ 50 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮੈਰਿਟ ਲਿਸਟ ਸਥਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਰੋਲ ਆਫ ਆਨਰ, ਕਾਲਜ ਕਲਰ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਖੇਡਾਂ:

ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਰ੍ਹਾ 2018-19, ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਅਥਲੈਟਿਕਸ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਚੈਸ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਜੁੱਡੋ, ਖੋ ਖੋ, ਪਾਵਰਲਿਫਟਿੰਗ, ਬਾਡੀ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਵੇਟਲਿਫਟਿੰਗ, ਸ਼ੂਟਿੰਗ, ਤਾਈਕਵਾਂਡੋ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ

ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਵੱਜੋਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਅਰਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਨੇ ਟੀਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਕਾਲਜ ਦਾ ਬੀ. ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇਹਾਲ ਵਡੇਰਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਡਰ 19 ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਜੈ ਸਹਿਗਲ ਬਾਰਡਰ ਵਰਲਡ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਕੈਂਪ ਜੋ ਕਿ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਆਯੋਜਿਤ ਹੋਇਆ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਜੂਨੀਅਰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ।

ਕਾਲਜ ਦੇ ਦੋ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ 4x400 ਰੀਲੇਅ ਦੌੜ ਵਿਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਟਰਵਰਸਿਟੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 21000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੱਕ ਨਕਦ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ:

ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਧਵਨ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਕਾਮਰਸ, ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਇੰਨੋਵੇਸ਼ਨਜ਼, ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸੂਚਨਾ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ, ਗਣਿਤ ਅਤੇ ਬੇਸਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵੱਲੋਂ 16-17 ਮਾਰਚ 2019 ਨੂੰ ਸਯੁਕਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਯੋਜਿਤ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜਿਸਦਾ ਵਿਸ਼ਾ " ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਮੇਸ਼ਨ ਬਰੂ ਇੰਨੋਵੇਸ਼ਨਜ਼-ਸਟਰੈਟੀਜਿਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਫਾਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਆਈ ਟੀ, ਗਣਿਤ ਅਤੇ ਬੇਸਿਕ ਵਿਗਿਆਨ" ਰਿਹਾ, ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕੁੰਜੀਵਤ ਭਾਸ਼ਣ ਜੰਮੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਆਰ. ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡੀਨ ਫੈਕਲਟੀ ਆਫ ਕਾਮਰਸ ਦੇ ਨਵਾਬ ਅਲੀ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਡਾ. ਦੀਪਕ ਕਪੂਰ ਨੇ ਸਦਾਰਤ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਪਣ ਭਾਸ਼ਣ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਮਪੋਜ਼ੀਅਮ:

ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਉੱਘੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਸਿਮਪੋਜ਼ੀਅਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ

ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਰਵੀ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਹਰਜਾਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਨਾਨਸ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਹਿਮ ਰਹੀ।

ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼:

ਡਾ ਅਸ਼ਵਨੀ ਭੱਲਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ "ਤੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਾ ਕਰ" ਦਾ ਲੋਕ ਅਰਪਣ 18 ਅਗਸਤ, 2018 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਡਮੁੱਲਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬਾਬਾ ਬੋਹੜ ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਰਵੀ ਰਵਿੰਦਰ, ਮੋਦੀ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਖੁਸ਼ਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਉੱਘੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ, ਡਾ. ਕਿਰਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐੱਸ. ਸੀ. ਡੀ. ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਉੱਘੇ ਚਿੰਤਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਜਸਵੰਤ ਜੱਫਰ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਯੁਵਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਜੌੜਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਕੁੰਵਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਉੱਘੇ ਚਿੰਤਕ ਬਾਈ ਬਲਕੌਰ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਇੰਸ ਕਾਲਜ ਜਗਰਾਓਂ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਉੱਘੇ ਚਿੰਤਕ ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ 'ਤੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਾ' ਕਰ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ।

ਰੂ-ਬਰੂ:

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਨਾਮਵਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਵੀ ਕੇਕੀ ਦਾਰੂਵਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਰੂ-ਬਰੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਕੀ ਦਾਰੂਵਾਲਾ ਇਸੇ ਹੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ:

ਵਤਨ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋਵੇ? ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਧਵਨ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਸ੍ਰੀ ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਚ ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਡਗਲਸ ਪੀ. ਵੈਲਬੈਂਕਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਕੇ ਐੱਲ ਗਰਗ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਜੀਵਨੀ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਪ੍ਰੋ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ, ਕੇ. ਐੱਲ. ਗਰਗ, ਸਤੀਸ਼ ਗੁਲਾਟੀ, ਡਾ. ਅਸ਼ਵਨੀ ਭੱਲਾ ਤੇ ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ ਰਾਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੋਸਾਂਝ ਨੇ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਦੋਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਾਣਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਦੇ ਗਿਆਨ ਸੋਮਿਆਂ ਚੋਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਚ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਰੁਤਬੇ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਜਥੇਬੰਧਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ। ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ ਸਰਦਾਰਨੀ ਰਾਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੋਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਇਹ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਨਿੱਕੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤੇ।

ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਦੱਸਿਆ। ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ, ਸ੍ਰੀ ਕੇ. ਐੱਲ. ਗਰਗ, ਡਾ. ਜਗਵਿੰਦਰ ਜੋਧਾ ਤੇ ਸਤੀਸ਼ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਡਾ. ਅਸ਼ਵਨੀ ਭੱਲਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਦੀ ਦੋਅਮਲੀ ਨੀਤੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰੀ ਸੋਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਤੇ ਜਾਣ ਸਕਣ।

ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੀਅਤ ਤੇ ਟੀਰੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਅਸਾਵਾਪਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਲਮਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਾਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਬਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹਨ। ਇਸਪਾਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼

ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਭੱਠਲ ਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਨੂੰ 100 ਸਾਲ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1954 ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਡਾ. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਡਾ. ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਮ. ਸ. ਚੀਮਾ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਜਲ ਦੋਸਾਂਝ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ ਰਾਮਿੰਦਰ ਨਾਲ ਸਮਤੋਲਵਾਂ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸਾਂਝ ਦੰਪਤੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਬੰਸ ਮਾਲਵਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਸ਼ੇਰਪੁਰੀ, ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ, ਸੁਮਿਤ ਗੁਲਾਟੀ, ਅੰਜੂ ਗੁਲਾਟੀ, ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮੁਕੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ, ਡਾ. ਸੁਮੀਤ ਬਰਾੜ ਰੰਧਾਵਾ, ਪ੍ਰੋ. ਹਰਜਾਪ ਕੌਰ, ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਡਾ. ਭਾਗਵੰਤੀ ਤੇ ਡਾ. ਅਮਨਦੀਪ ਬਾਜਵਾ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਰਕੱਢ ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪਸਾਰ ਭਾਸ਼ਣ:

ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਾਧੇ ਲਈ ਪਸਾਰ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਾਮਰਸ ਅਤੇ ਬਿਜਨੈੱਸ ਇੰਨੋਵੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 7 ਅਗਸਤ 2018 ਨੂੰ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰ ਉੱਪਰ ਸੂਚਨਾ ਦਾਇਕ ਲੈਕਚਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਏ. ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਰਗ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ। 7 ਅਗਸਤ 2018 ਨੂੰ ਹੀ ਜੋਗਰਫੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ" ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਲੈਕਚਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਿਜਨੈੱਸ ਇੰਨੋਵੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ 28 ਅਗਸਤ, 2018 ਨੂੰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਕਾਸਟ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਰੀਅਰ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ 24 ਅਗਸਤ 2018 ਨੂੰ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਕਰੀਅਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਾਫਟ ਮੈਟਰ ਅਤੇ ਫੰਕਸ਼ਨਲ ਮਟੀਰੀਅਲ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸਹਾਇਕ ਡਾ. ਸੁਮਿਤ

ਮਹਿਨ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਡਾ. ਸੁਮਿਤ ਮਹਿਨ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਹਨ। 29 ਸਤੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਜੋਗਰਫੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜੋਗਰਾਫੀਕਲ ਬੋਟ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇੱਕ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। 22 ਨਵੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਇੰਟਰਨਲ ਕਵਾਲਿਟੀ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਸੈੱਲ ਵੱਲੋਂ ਵੇਕਲਪਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਤੇ ਲੈਕਚਰ ਕਰਵਾਇਆ। 4 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਬੋਟਨੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਐਂਜਓਸਪਰਮਜ਼ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਡਾ. ਮੁਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 20 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ 'ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸੀਨ ਆਫ ਕੰਨਟੈਂਮਪਰੇਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਵਾਇਆ। 21 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਰੈਡ ਰਿਬਨ ਕਲੱਬ ਵੱਲੋਂ ਡਰੱਗ ਅਬਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਡੀ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ. ਜੀ. ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਡਾ. ਡੀ.ਆਰ. ਭੱਟੀ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ 22 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਕਾਮਰਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਅਮਿਤੀ ਬਿਜਨੈੱਸ ਸਕੂਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਾਹਰ ਰੀਤੀਕਾ ਮਦਾਨ ਦਾ ਪਸਾਰ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। 12 ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ, ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਭਾਰਤੀ ਇੰਟ੍ਰਾਪਰਾਜ਼ਿਜ਼ ਦਾ ਪਸਾਰ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕੁਇਜ਼ ਮੁਕਾਬਲੇ:

ਸਾਲ 2018-19 ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਰ ਕਾਲਜ ਕੁਇਜ਼ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 23 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਨੂੰ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਕੁਇਜ਼ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸੇਫਟੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ ਕਰਵਾਈ। 31 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਗਣਿਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਗਣਿਤ ਕੁਇਜ਼ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 26 ਸਤੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ ਲਿਟਰੇਚਰੀ ਕੁਇਜ਼ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 9 ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 22 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਜੋਗਰਫੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਜੋਗਰਫਰਜ਼ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਜੋਗਰਫੀ ਕੁਇਜ਼ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਇੰਟਰ ਸਟੇਟ ਕੁਇਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ:

ਪੰਜ ਸਤੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਧਵਨ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ।

ਜੋਨਲ ਯੁਵਕ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਮੇਲਾ:

ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਜੋਨ ਏ ਜੋਨਲ ਯੁਵਕ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਮੇਲੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਮੇਲਾ 2-5 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ 14 ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕਾਲਜ ਨੇ ਓਵਰਆਲ ਟ੍ਰਾਂਡੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ:

23 ਮਾਰਚ 2019 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਸ਼. ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸਦਾਰਤ ਉੱਘੇ ਰਚਨਾਕਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ।

550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ:

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ 19 ਨਵੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰੂਸਰ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ।

ਸਾਲਾਨਾ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ:

ਸਾਲ 2018-2019 ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ 27 ਮਈ 2019 ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਖ ਭਾਸ਼ਣ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਾ. ਐਨ. ਐਨ. ਵੋਹਰਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ 245 ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟਸ ਨੂੰ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਦੂਸਰੀ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ, 15 ਸਤੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਡਾ. ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ 465

ਗ੍ਰੈਜੂਏਟਸ ਨੂੰ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ:

ਕਾਲਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ। ਓਹਨਾ ਨੇ ਖੋਜ , ਅਧਿਆਪਣ, ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਰ, ਜਿਊਰੀ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਸ਼ਨ ਟੀਮ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਮੋਹਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਕਾਮਰਸ), ਪ੍ਰੋ. ਤਨਵੀਰ ਲਿਖਾਰੀ, ਡਾ. ਅਸ਼ਵਨੀ ਭੱਲਾ, ਡਾ. ਮੁਕੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ, ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਡਾ. ਰੀਤਿੰਦਰ ਜੋਸ਼ੀ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ, ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਡਾ. ਹਰਬਲਾਸ, ਡਾ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਹਿਸਟਰੀ), ਪ੍ਰੋ. ਇਰਾਦੀਪ, ਪ੍ਰੋ. ਗੀਤਾਂਜਲੀ, ਪ੍ਰੋ. ਲਵੀਕਾ ਮੋਦਗਿਲ, ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਿਕਰਯੋਗ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਆਪਣਾ ਪੇਪਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉੱਚਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ:

ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉੱਚਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (ਰੂਸਾ) ਅਧੀਨ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਸ਼ਵਨੀ ਭੱਲਾ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਰੂਸਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਠਿਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਨ ਲਾਈਨ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਨਵੇਂ ਰੂਸਾ ਬਲਾਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਇੰਟਰਲਾਕਿੰਗ ਟਾਈਲ ਵਰਕ, ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ, ਟਾਈਲਟਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਨਵੇਂ ਟਾਈਲਟਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਨਵੇਂ ਗੇਟਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦਾ ਕਾਇਆ ਕਲਪ, ਸਵੱਛਤਾ ਅਭਿਆਨ, ਦਫ਼ਤਰੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦਾ ਕੰਮਪਿਊਟਰੀਕਰਨ ਆਦਿ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰੂਸਾ ਅਧੀਨ ਚਲ ਰਹੇ ਫਿਨਿਸ਼ਿੰਗ ਸਕੂਲ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਸਟੀਵਲ, ਨੌਕਰੀ ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿਕਰਯੋਗ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਯਾਤਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਡਾ.) ਅਸ਼ਵਨੀ ਭੱਲਾ
ਕਾਮਰਸ ਵਿਭਾਗ

Satluj

ENGLISH SECTION

Staff Editor

Ms. Harmeet Kaur Jhaji

Assistant Professor

Post Graduate Department of English

Student Editor

Simranjeet Kaur

M.A.-II English

CONTENTS

1. Sois belle à ta façon	Ms. Harmeet Kaur Jhaji	8
2. An Afternoon with a Virtuoso	Simranjeet Kaur	9
3. It Is Your Destiny	Mahima Goel	
4. The Tale of the Golden Egg	Aastha Parmar	
5. Julley! Julley! Julley!	Amritpal Singh	
6. Feminism of the Twenty-first Century	Aastha Parmar	
7. Someone Else	Sanya Behl	
8. Your Grace is Enough	Aakash Kabir Singh	
9. Nature	Jaspreet Singh	
10. Did You Know...	Amarjeet	
11. My Inner Calling	Lovish Bangia	
12. Did You Know...	Tejas	
13. Home	Aastha	
14. Election's Onset	Mahima Goel	
15. Longing	Sanya Behl	
16. My Milieu	Jaspreet Singh	
17. Social Media: Friend or Foe...	Naman Garg	
18. Did You Know...	Tejas	
19. Sh. Keki N Daruwalla : A Short Insight	Ms. Harmeet Kaur Jhaji	
20. You Don't Fit Into This Frame, umm... Next!	Sanya Behl	
21. Devil's Money	Simranjeet Kaur	
22. Almighty	Jaspreet Singh	
23. Did You Know...	Tejas	
24. Traveller	Simranjeet Kaur	
25. News : Past and Present	Simranjeet Kaur	

Sois belle à ta façon

Of the many legends associated with Abraham Lincoln, the 16th President of the United States of America, one goes that once Lincoln was travelling by a stage coach along with a fellow traveller to attend an important meeting for which he was formally dressed. We have to draw on imagination to picture the America of those days, way back in the 1850s when America had not yet attained material prosperity and large tracts of it were either wildernesses or expansive grasslands, dotted with open cattle ranches and straggling dusty towns with rutted roads inundated by swamps and mires. Well, Lincoln was travelling on a dirt road and the coach passed by a bog in which some piglets were caught and sinking deeper and deeper into the quagmire. Lincoln's attention was drawn by the pathetic and frantic cries of the sow standing some distance away on firm ground. Lincoln immediately had the coach stopped and without a moment's hesitation waded into the bog and rescued the piglets. In this exertion all his fine clothes were ruined which should have been a cause for concern since he was on his way to attend an important meeting. Prior to this episode Lincoln had been conversing with his fellow passenger, Edward Dickinson Baker and Lincoln had made the assertion that in doing good or evil, all persons are motivated by selfishness. This remark was challenged by Baker. When Lincoln returned to the coach, splattered all over with mud and slime, Baker wanted him to validate his assertion and asked where selfishness came in this little episode. To this, Lincoln replied that if he had not saved the piglets, he would have had no peace of mind the whole day! That's Abe Lincoln - plain and unpretentious.

Anecdotes surrounding Lincoln had taken the shape of legends even during his lifetime. Seen

from Lincoln's perspective this particular act would indeed seem a selfish deed, but we have to admit, it is selfishness of a different kind. True, he did it for his own self but he was not compelled by any ulterior motive. Never a demagogue pandering to the moralistic strains in people for the sake of glorifying the self, Lincoln did not harbor remotely or unconsciously any wish to be regarded a hero. He was not one to seek public approval either. His action is to be looked at precisely in the light in which he himself did - The time to act was 'now'; the place to act was 'here' and the person to act was 'him'. As simple as that, doing what is right and honourable without wasting time. This act stands in sharp contrast to the appalling epidemic of narcissism in today's society. Lincoln is an embodiment of altruism of the highest order. At the risk of sounding repetitive, I reiterate that of the many virtues of Lincoln (he did have many vices too), the most prominent and endearing one is that of a very rare sense of unimpeachable integrity. He proved to be a relentless votary of moral pragmatism even in the most extenuating of circumstances. Deep compassion and reverence for life, any life, marked his personality—***“With malice toward none, with charity for all,”*** the famous closing words of his Second Inaugural Address continue to ring loud in our ears.

'Sois belle à ta façon'-Be beautiful in your own way... so that you stir emotions.

Harmeet Kaur Jhaji

Assistant Professor of English

An Afternoon with a Virtuoso

*And as imagination bodies forth
The forms of things unknown, the poet's pen
Turns them to shapes and gives to airy nothing
A local habitation and a name.*

-William Shakespeare
(A Midsummer's Night's Dream)

A quick question: Have you ever met a writer?
Just a writer?
Just a writer.
Why, that is impossible.

There is no such thing as just a writer. A writer is never 'just', never alone. He is always a poly-entity, more than one. He brings with him an entourage of specimens – the lord, the beggar, the sharp slice of winter, the humid, congested city street, the constellation, beating hearts trapped in the arcs of words.

Eminent writer, Shri Keki N. Daruwalla spent an afternoon with the English Department. A book reading session was organised where he shared the intricacies of his writings with the students. A thrill coursed through us all. For a literature student, meeting a writer is meeting a virtuoso. I remember framing questions in my mind that I would ask him, days before I had to ask them. His immense and impressive train of experience fascinated me; how a poet had lived and thrived in the heart of an IPS Officer and a Foreign Service delegate. And to think that his poems and stories are never about politics but people and their raw truths. They stretch across the length and breadth of the Indian soil as across the wide expanse of the starry night sky above.

To hear the incidents and motivations behind his works, in his own words was like a dream come true, utterly unbelievable but immensely invaluable. On the morning of February 12th 2019, the whole PG Department of English was on its toes, breathlessly waiting for the maestro to reveal himself.

Mr. Daruwalla in spite of being in his eighties possessed a strong and rich vitality that could make even the young people envious. A curious mixture of sharp irreverence and inspiring humility, he delighted and inundated with each facet of his personality, each nugget of his experience. Like a true poet, his first love is poetry in its most pristine, pulsating form and there is no prize for guessing that he is a lover of the art of poesy. Appreciating it is not enough, he emphasized, but to realise poetry one has to learn it, memorize each verse and mull over it incessantly. That is the emotion poetry must inspire in one; anything less is unacceptable by his standards.

Yet, he must not be confused with an idolator of sheer versification. His poems are proof enough of that. Postmodernist in his technique, his poems echo the silence left amidst the utterance of words. For instance:

Let not the winds of time blow love away...

His poems (or other forms of writing, for that matter) are the embodiments of countless experiences his soul has borne at different points of time; his friendship with eminent poet Nissim Ezekiel, his days of cricketing glory, his brush with local crime in Uttar Pradesh, his infectious admiration for the revolutionary, yet somehow unheard of M. N. Roy.

A minefield of virtuosity, he left us awed of his towering presence and riveting narrations. While giving an autograph, he apologised, for his irregular handwriting!

Simranjeet Kaur
M.A. II English

It Is Your Destiny

They say I was born,
On some night forlorn.
Lacking every glory,
Beginning of a grey story.
"Girl"- the nurse cried,
Even HER soul sighed.
Why God? Why me?
"It is your destiny."

Crawling in a tattered frock,
Infancy came in headless sock.
Heart chortled at every ted,
With broken leg or missing head.
Her heart was icy, bosom-cold,
Could she be handed *anything* to hold?
For warm embrace the eyes plea.
"It is your destiny."

Grew young, an adolescent,
Bitter for want of love and consideration.
Unwanted, Uncared, Unheard,
No right, No say, No word.
"Take away your demonic face,"
The only lullaby left in place.
A mere nettle in the world of lily,
"It is your destiny."

The darkness around I could not comprehend,
Turned me into a sight unpleasant.
Yet was my soul plundered, my body devoured,
By rabid dogs who were my kin.
I whimpered, shrieked and cried,
Pleaded with hands and feet tied.
Their hunger was insatiable,
Yet "Characterless" was my label.
Branded for torment till eternity,
Was this my destiny?
"It is your destiny,"
"It is your destiny."

Mahima Goel
M.A. II English

The Tale of the Golden Egg

It is a tale as old as time itself, of
how the sun turned a toasty
yellow. A princess went rogue in
a galaxy called the Orchid and
ran off to discover the universe.
The ink-blue stars and crimson
dust-clouds showed her
wonders beyond her wildest
imagination and although she

remained homeless most of the time, she couldn't
help but be proud of herself for her brilliant
discoveries.

One fine day, she found a wailing dragon-bird
who had lost her egg. The egg was unlike any
other, for it would not hatch for a thousand more
years (but according to the scientists, it wouldn't
hatch for another hundred million). The dragon-
mama was the most beautiful creature the
Princess had ever seen and so, she pitied her
more than she would have.

"How does it look? Tell me, I'll help you find it..."
"she said.

"It looks round and very colourless." cried the
stunning bird.

The princess requested the nearest dust-cloud
(which proudly flaunted yellow) to help them, if he
could. So, he, with his unique superpower to
influence small inter-galactic balls, painted all
rocks, the size of the egg, a dazzling gold.

The princess and the dragon-bird only had to look
for the yellow spheres in order to find the right one
(which, frankly, was a HUGE relief!) They are
probably on their way right now, as you're reading
this. Their egg has found a family that loves it. I
only wanted to say a hearty 'thank you' to you, for
taking care of the sun! The dragon-bird and the
princess will be very grateful of your generous
love!

Aastha Parmar
M.A. I English

Julley! Julley! Julley!

You must be wondering - what does this word mean? Well, it's a magical phrase, not a single word but a complete sentence in itself. 'Julley' is a mesmerizing word that gets your work done anywhere in Ladakh. It's a common word which means

Namaste, hello, hi.

The first solo trip of my life happened to be in the summer of 2018, to the land of Leh, Ladakh. The sole purpose of this trip was to attend a retreat course that was teaching an age-old meditation practice developed by Gautama Buddha, known as '**Vipassana**'. It is basically a 10-day residential course which also gave me enough time to admire the unrivalled scenic beauty of Leh. After all, who doesn't crave to meditate in the laps of the mountains? Quite understandably, my parents were reluctant at first about me taking off all by myself but eventually I convinced them. This trip lasted 14 days.

There are two major roads that bikers, road trip lovers and drivers take to reach Leh. One is the Srinagar-Leh highway and the other is the more popular, Manali-Leh highway. I chose the latter route and travelled by bus. And I am glad that I did. What a thrilling experience it was to have the Himalayas on one side and gushing rivers on the other as you travelled!

My journey started on June 10, 2018. I had already planned my itinerary, which however, proved to be futile as nothing went according to plan. Thereby, teaching me the first and important lesson of travelling, that is,

'Unplanned trips are the best because planned trips never happen.'

I started in the evening from Bathinda, went to

Chandigarh. I reached Manali the next day and I was faced with the first problem which was to find a place to spend the night as the bus to Leh was supposed to leave the next day at 4:30 am. Since it was the busiest time of the year, all the hotels were either booked or very expensive. Luckily, I met a local guy who allowed me to stay at his house for a minimal charge. Whenever I think about him, emotions of gratitude overwhelm me. While at Manali, I first booked my ticket to Leh and then without wasting much time, hired a bike to visit nearby places such as the Hadamba Devi temple, Manu temple, old Manali, Mall Road, and in the evening I went trekking.

The bus from Manali was scheduled to leave at 4:30 am, early in the morning. Although I was exhausted, the fear of missing the bus didn't let me sleep at night. Somehow, I managed to get a decent nap and reached just in time to board the bus. As the sun came up, jaw-dropping views, meadows carpeted with flowers, gushing blue streams and giant mountains presented themselves to feast my eyes. Time came to a standstill as the scenic beauty mesmerized me. We passed the Rohtang Pass, Keylong Village, Jispa, Darcha, Zingzingbar, Baralacha La, Sarchu, Gataloop, NakeeLaa and Lachung La. After we passed Lachung La in the evening, I felt uneasiness in my stomach and difficulty breathing. I also had a mild headache, my ears were blocked and I couldn't feel any taste in my mouth. I initially ignored it but things eventually started turning from bad to worse. Luckily, the bus stopped at a small *dhaba* in Pang Village and the driver announced that we would stay the night there. My condition was dreadful. An old lady (owner of the *dhaba*) told me that I was suffering from Acute Mountain Sickness (AMS) due of travelling constantly towards a high altitude without giving sufficient time for my body to acclimatize to the changes. She offered me ginger-garlic tea as a remedy and also advised

me to hydrate myself. I must say AMS was no joke; it literally tested my immune system to the fullest and put my body way out of the comfort zone. With consistent care and some caution, I finally recovered and was as good as new. We left at 5:00 am in the morning. The sky was crystal-clear. Although the sun was glowing gloriously, one couldn't keep one's face next to an open window for more than a minute due to the chilling breeze. I can never forget the panorama of sun rays striking the snow capped mountains and getting reflecting manifold times creating bright halos everywhere. The whole view hypnotized me and transfixed my thoughts. After Pang, we passed Tanglang La (the 2nd highest pass in the world) situated at an altitude of 17,480 feet. A sense of achievement heightened my senses and I was feeling high on life. We passed Tanglang La, Gya, Upshi, Karu, Chuglamsar and finally reached Leh around 11 am.

Upon reaching Leh bus stand, I immediately enquired about the bus that would take me to the Course Center. To my astonishment, the bus had already left and the next one would be leaving in 6 hours. I didn't feel like waiting and decided to walk to the location. Little did I know that it would take me almost 2 hours to get there, which taught me another important lesson while travelling...

'The journey is always beautiful than the destination'.

Finally, upon reaching the Course Center, I got myself registered and the next 10 days were spent practicing 'Noble Silence' (not uttering a single word)! On the last day of the course, noble silence was ended and we could now converse with our course mates. Being the youngest of us all, I didn't have much to share but was all ears to what other experienced travellers had to say. I became friends with a guy from Taiwan named Ocean. After the course finished, we went for trekking on Stoke-Kangri Mountain, which is named after the Stoke village. This was when my adventurous spirit unfurled itself. We trekked for 8

hours straight. On reaching the mountain peak, I had the opportunity to meet some scholars from Delhi University who were there for research purposes.

After trekking, we came back to Leh city. The town had a strangely fascinating ambience to itself. While sitting in one of the cafés, we talked about spirituality, the universe, books, religion, drugs and other topics. It was such a surreal experience, bringing out the extrovert version of the introvert me. After that, we visited the Shey Monastery, Thiksay Monastery and Leh Palace.

The time to bid adieu to Ocean and Leh itself had come. Ocean was staying in Leh to attend Dalai Lama's birthday celebration. I wanted to stay longer but my college had already opened and I had to leave. It wouldn't be wrong to say that even if I was physically back, my heart was still somewhere in the mountains. I relish all the memories I made with the amazing people along the way. What I miss the most are the carefree nights spent camping, looking at the night sky full of stars, observing the constellations from the window of my room in Leh.

My first solo journey turned out to be an amazing experience. It was a mixture of adventure, exploration and spirituality. I fell in love with the beauty of Leh. To say the least, I have become obsessed with this pearl of a place. I intend to travel to Leh on a bicycle now. I cannot help but imagine how phenomenal it will be. Anyone who wants to join me in this journey can contact me. Moreover, if you want to take a look at the pictures I took during my journey, you can visit my IG account: [@amrit_9.58](#). Such heavenly trips must be undertaken at least once in a lifetime for...

'Travel makes one modest. You see what a tiny place you occupy in the world.'

Amritpal Singh
B.Sc. II

Feminism of the Twenty-first Century

Feminism, as defined by Google is, “the advocacy of women's rights on the ground of the equality of the sexes”. In simpler terms, it is the most overrated, over-used, feared and the most misunderstood word of the twenty-first century. Men scurry

away from it because it promises to be overly complicated and women fear it for the socially radical stigma it brings. It is a tired definition that screamed to be understood, until it grew hoarse. Now it lies there, silent and still lost for its rightful rigour.

The trouble arises from the initial part of the definition - “the advocacy of women's rights...” which is what the misplaced feminists focus on. Yes, it is necessary to bring about change in the social situation of women, but you cannot bomb through the latter part of the definition. “... on the ground of the EQUALITY of the SEXES.” Not “competition”, nor “gender”; it must be “equality” of the “sexes”. An equal opportunity for all sexes to be recognised, accepted and empowered. This movement happened to start with women's rights because we, as a society, are still only liberal enough to recognise that we have been ignoring this (read 'women') part of the population for about two millennia now. Here's hoping that feminism of the twenty-first century finds strength enough to stand up for the whole spectrum of genders that exist between 'Male' and 'Female'.

The fear of the movement grows from the confusion that arises with the association it has with the Female. Equal rights do not mean that all women should march and replace men in the boardrooms, but it falls tenderly on the shoulders of both men and women. On the one hand, men need to acknowledge and transform their

environment, especially their work environment, to accommodate women who wish to run their homes with equal efficacy as they run their workplace. On the other hand, women need to encourage men to break free from the traditional patriarchal points of views, specifically towards the women in their own families. Feminism is not a movement meant only for curbing harassers and sexual predators. It is a movement that shifts the pressure off of men or women and distributes it equally among all persons on Earth.

Feminism of the twenty-first century will evolve, as movements eventually do, into a mouthpiece for change. We all are feminists, whether we know it or not. Someday, very soon in the future, we won't have another choice other than to root for it. That would be the luckiest day for humankind, wouldn't it?

Aastha Parmar
M.A. I English

Someone Else

I was painted in colours different,
I had let go of my hues so I could be coloured afresh,
In pastels that went with your frame.
But guess what? I lost my form!
That form which caught many eyes at first sight.
I want to be the same piece of art!
This time to be stroked with the tints of my choice,
And with a little more care.

Sanya Behl
M.A. II English

Your Grace is Enough

For an aimless to get an aim
For an unsung to rise to fame

For a melancholic to find bliss
For a strayed to get out of abyss

Your grace is enough.

To set everything on fire
For a bard to get inspired

For a man to shed his dolour
For a gutless to slay his mauler

Your grace is enough.

For an eyeless to behold the beauty of a nymph
For a parched to quench his thirst for a lymph

For a battered legion to become victorious
For a forgotten realm to become glorious

Your grace is enough.

For an infidel to discover God
For an atheist to praise the Lord

Your grace is the grace that inspires lives,
One who attains your grace lives eternal life.

Aakash Kabir Singh
B.A. II

Nature

The shades of the trees capture my mind.
Touches my heart the flowing wind.
The flowers of this beautiful earth
Mind blowing are the colours they sport.
The waterfall's plunging sounds
Heal my outer and inner wounds.
These mountains as milestones,
Inspire me to touch the sky.

The waters of the ocean teach me to keep calm.
Watching its vastness, my qualms disappear.
As much as these waters, I hope,
I may have powers of deep thinking.
Then the stars of my fate will be on a path twinkling.
I pray that we sync with nature,
And become a blissful creature.
With a soul that resonates with poise and wisdom.

Jaspreet Singh
B.Sc. II

Did You Know...

- Charles Osborne had hiccups for 68 years.
- Legend has it that Afghan mothers used to quieten their newborns by taking Hari Singh Nalwa's name and from here Sholay's famous dialogue "Yahan se pachas pachas kos door gaon mein, jab bachcha raat ko rota hai, toh maa kehti hai beta so jaa, so ja nahi toh Gabbar aa jayega" was picked.
- Despacito song has 4.5 billion views on YouTube, yet only 500 million people can understand its lyrics.

Amarjeet
M.A. I English

My Inner Calling

"Let yourself be silently drawn by the
strange pull of what you really love."

~Rumi

Everyone has their own inner callings to pursue. These are already present in their hearts. Dreams and passions always whisper in our heads and sometimes they do scream. I have always believed that human beings are crippled if they don't follow their inner callings.

For me what has always given me a sense of satisfaction is acting. I call it my first love affair. To have a flight of imagination, to get into someone's skin, to forget your own identity and to hold a new world of the character that you are playing in your mind, to live a hundred lives in only a single life - there are, in fact, many more magnificent gifts which acting has given me.

The reason I love to act the most is that I love stories and an actor's duty is to master the art of storytelling and to portray it in front of the audience in the most authentic way. We all love stories. As children we grew up enchanted with stories and in adulthood they help us understand the world around us and come to terms with it. Human beings are always in need of a story to live by. In the rich culture of India, story-telling has always been an integral part of pin-pointing the problems of society and also in reinventing our mythology and culture.

The process of writing a play and creating a character for performance has always been a fascinating and exciting one for me. Rehearsing day and night, learning the dialogue and catching a sense of the character's voice and introspecting on every possible aspect... "Will this work? Will I be able to portray the subtext of my text through my act?" and many more other questions that I contemplate on in my mind. It works like therapy for me.

Then comes the most dazzling day in every actor's life, the day of performance, when the audience is eagerly waiting for the act while backstage every actor is only thinking about the character he is to play and the dialogues he is to utter, he is filled to the brim with thousands of expressions and feelings. Every actor, in his costume, feels himself completely immersed in the role of that character, feels it to be a larger than life creature. Finally the curtain opens and the spotlight is on us and we act with all our hearts to truly justify the epics created by the writers and to give expression to their grief and joys.

And at last when the curtain falls, the crowd cheers with a thunderous clap which is the moment when the acting bug bites every actor. I had always credited acting as my inner calling because there is no middleman and no corruption at all; you always get the result of your work from the audience on the spot on what you perform and how you perform. So, I am relieved to follow my calling for acting on the stage.

Lovish Bangia

M.A. II English

Did You Know...

- Google got its name from the word 'Googol' - the mathematical term for a 1 followed by 100 zeros.
- Gmail, email service provided by Google was launched on 1st April 2004, that's April Fool's Day!
- The names of all the continents begin and end with the same letter of the English alphabet. See for yourself - Asia, Africa, (North & South) America, Antarctica, Europe, and Australia.

Tejas

M.Sc. Maths

Home

In the winter of that year, a snow goose was born. Although there was little to no snow to keep him strong, he carried on. That is the thing about snow geese, once they're born; they're almost always expected to survive. It is also a well-documented fact that a snow goose will live on in the coolness of summer shadows and the mists of the autumn season. They tend to last a few hundred years and only one snow goose can survive at a time. In the whole world, I mean.

Anyway, this snow goose was an unusual one. Because the winter had been rough around the edges and it wasn't until January that the snow goose came to gather his bearings. He had a bright tail of steel grey and dark, glittering eyes. His feathers were a soft yellow colour and overall, if you were to look at him, you would think of him as a supremely ugly bird that was the lone claim of the sad, cold sky.

But he was beautiful even in his supreme ugliness! And sooner, rather than later, he decided he wanted to explore the world and follow winter wherever it went. But seeing as it was only January, he had to make arrangements to stay. He glided over fields of dull crops that shivered every night, he eyed the jagged corners of the rivers, too... but a home has always been the hardest place to find. And, so, he flew over the red houses of the rich men and the brown shanties of the poor ones. All in all, he thought that perhaps for a home to feel like a home, you needed only a space wide enough to sleep at night and a fair bit of noise at day time.

His search continued. He went over the great ocean and found nowhere to rest his wings. He climbed the dazzling hillside to find it overrun by

musty cattle. He even went as far as a cave to try and make it into a reasonable living space. At last he felt tired of roaming, searching, and asking. He found a dead tree in the middle of the Prairie and sat to rest a while. He wondered where he would spend the rest of the winter and even if he did go to explore the world, he wondered if he would ever find a home. He looked up at the blushing west. A great flock of birds were flying, synchronised in their flight, towards the setting sun. Their beauty cast a spell over him. He had never seen anything like them before. They glided and floated and dipped gracefully, as if bidding goodbye to the sinking orb. He was fascinated and perplexed. Should he ask them for help?

"Hey, you there..." He heard a sharp voice behind him.

"Huh?" he mumbled and stared about himself in amazement. There was a tiny sparrow observing him intently. Where she came from, he thought.

"Are you sure you're not constipated? You have that kind of face." remarked the little sparrow.

"I..." he stuttered, his jaw almost dropping. Finally, finding his voice, "I was just thinking about home. Where can I find it?" and looked expectantly at her. The sparrow sat and thought for a long while. She had a peculiar way of looking at the sky.

"Have you ever thought of building a nest?" she asked.

"No, not really. You see, I don't intend to stay at one place." he told her.

"Oh, but you will have to stay. You can't build a home without staying." she sounded amazed.

"Home is not something you find. It is a something you build."

"But where?" he shook his dainty head.

"Start with your heart." She quipped and flew away.

And the snow goose sat and pondered over the words of the bird. He finally understood that in order to find a home, he needed to build one within his own heart, with the sticks and twigs gathered in the recesses of his own heart and carry it with him wherever he went.

You see, for a home to feel like a home, you needed only a space wide enough to sleep at night and a fair bit of noise at day.

Aastha

M.A. I English

Election's Onset

The highways neatly kept,
Hospitals and Offices swept,
Some 'Sulabh toilets' set,
Tag of 'Swachh Bharat' met,
Only a few days left
For the election's onset.

Taxes no more a threat,
Luring budgets abet,
Inflation ceases to beget,
Hiking fuel prices fret,
All the bureaucrats whet
For the election's onset.

Farmers' respite from ancestral debt,
Others journey from slums to assets,
Schemes announced and scams busted,
"development and progress" screeching cassette,
Actors and Saints - all set
For the election's onset.

Mahima Goel

M.A. II English

Longing

Oh! How I pine for Phoebus,
to serenade my heart.
For his absence lays a frost-crust
on my budding craft.
See how the Fall divests the bark,
leaving the trees shrug-less,
craving for the melodies of the skylark.
Oh, the belle!
She twirls to the tunes of the majestic band,
longing to be in the arms of her beau...
under the moonlight...
yearning for nothing much...
nothing too grand.
Only, if there were a remedy
for the wicked craving in my heart.
Maybe then,
the symphony in my dreams
will attain a glorious crescendo.

Sanya Behl

M.A. II English

My Milieu

In the middle of the chaos I encourage my fate
Two souls were conversing, their voices did mitigate
The disturbance in the positive vibes' chord
And I am living my life slipshod
We thought lousy are the crying faces of the world
I must be quixotic trying to cure them with words.
My milieu is filled with fake entities
And I am confronting them being reckless.
After watching these shores I am in a huff.
Oh Lord! Please help me to get rid of this ridiculous stuff.

Jaspreet Singh

B.Sc. II

Social Media: Friend or Foe...

According to surveys held in different nations all over the world around 71% of internet users are using one or different social media accounts. This is a much applauded fact in an era of globalisation and digitalisation.

Vast knowledge is available on the internet and social sites provide great exposure to people from different nations to interact with each other and share their thoughts on various issues.

But is this happening the way it should?

Unfortunately, social media has today become the means of spreading **RUMOURS**, instead of generating healthy discussions among people. For instance, after the air strike by the Indian Air Force on terrorists' base camp at Balakot, a video of a game titled 'Complete Video of Air Strike' became viral on all social sites.

At least 3-4 people in my contacts list had shared this particular video as their Whatsapp status and captioned it 'Jai Hind' and 'Brave Indian Soldiers'. It is ridiculous that we blindly trust anything that is being shared on social sites.

Sometimes we receive some messages in our Whatsapp groups instructing that if we share a particular post with a minimum of 10 friends, all our wishes would come true within a stipulated time. This is wishful thinking being stretched a tad too much. Then there are such posts also that predict the occurrence of events like an earthquake, for example, at a particular time and place. Being a science student, I believe that if scientists have any prior information about an impending earthquake, then they would immediately inform the concerned government agencies in that particular zone so that preventive measures could be taken rather than circulating it via whatsapp where it would immediately go viral and create panic all over the country.

Social media sites were designed with the idea of serving people in a positive way, providing them with relevant information as fast as is possible. But today it seems to have become one of the best measures of misleading people all over the globe.

We have all observed how social media sites were saturated with numerous statements of people all set to place India and Pakistan in a war zone. At international borders, perhaps there wasn't that much stress as compared to the stress that was caused by inflammatory posts doing the rounds on different social media sites.

Social media is a place where a lot of knowledge is available free of cost, a lot of recent positive researches, a lot of recent inventions are only a click away yet a major chunk of our youth is busy with Whatsapp chatting, sharing rumours, and yes, I forgot the very popular practice of '**TAGGING EACH OTHER IN MEMES**'.

We are lucky to get such technology as a gift and we are letting go most of it in waste. In fact we are bent upon proving it to be a foe instead of a friend. Let us change the scenario and use the social media in a productive way.

Naman Garg

B.Sc. I

Did You Know...

- Muhammad is the world's most popular first name.
- Trivia is the Roman goddess of sorcery, witchcraft, and crossroads.
- The reverse of the Nobel Peace Prize depicts three naked men embracing one another.

Tejas
M.Sc. Maths

Sh. Keki N Daruwalla: A Short Insight

Noted poet, author, former IPS officer and an alumnus, Sh. Keki N. Daruwalla visited his alma mater on 11th and 12th February 2019 for a Book Reading Session and an interaction with the students of MA English.

With 11 volumes of poetry and 3 novels till date, Sh. Daruwalla belongs to the first generation of writers who brought modernism to Indian poetry in English. Subtle imagery, minute details splashed over a grand epic canvas with equal emphasis on form as well as on content mark his writing style.

After Partition when Bombay was the preferred choice of relocation for most Parsis, Sh Daruwalla's family chose to make Ludhiana their home. He spent six years in the college. The college magazine contains his articles and poems. He humourously recounted that Sh. N.N. Vohra, (former Governor, Jammu & Kashmir) who was his senior in college made him fill up the form of Indian Civil Services. However, Sh. Daruwalla was more apprehensive about his MA result than about his selection in the Indian Police Service which subsequently took him all over the country thereby enriching his literary work while the poet's sensitivity enhanced his sagacity as a high ranking police officer. Having seen violence at very close quarters he said that it is taking many forms today and hence, must be defeated.

Bestowed with numerous awards and honours for his police service and literary accomplishments, Sh. Daruwalla endeared everyone with his humble and down-to-earth personality. He took everyone with him on a journey into the past when he reminiscenced about his college days way back in 1952 when teachers came to class in the formal black gowns and there were many tennis lawns in the campus.

In the 'Book Reading Session' he emphasised that poetry has to be memorised otherwise it will not stay with us. It will not become a part of us.

Only when we memorize can we enjoy it. Imagery should be vivid, like "*stars on a night shift*" that he saw in Ladakh's night sky, such a scene is not possible to view in the night scape of Ludhiana or Delhi. Contemporary Indian poetry in English is one of the finest genres in the world. He also spoke about his friendship with the Indian poet Nissim Ezekiel. He also recited some couplets of the Urdu poetry of Faiz, which he had also translated - "*yeh seher itna udas to nahin tha*". He read excerpts from some of his poems, thereby bringing alive the tone, the inflection and the atmosphere –

*"Let not the harsh winds of our times blow ...
devour us along with our appetites.
Let water remain water and not turn to blood".*

Mrs. Harmeet Kaur Jhaji
Asst. Prof. of English

You Don't Fit Into This Frame, umm... Next!

The other day I just walked out of my department, feeling all fresh and dewy after attending my lecture, filled with zest after listening about the progressive overturns taken by women and men alike over several epochs.

One event, laying foundation for another, I decoded a deducible pattern in the trail of most of the events discussed - a socially bad to the bone norm served as savory for long, people's snail speed realisation of it and then finally, when someone has had enough of tolerating the nefarious practice, he finally decides to hold the baton of change. All these thoughts were placed like a bubbly foam over the top of other thoughts in my head and it is then that my movement is put to a considerable halt.

I saw two of my classmates exchanging pleasantries and one thing led to the other. Intrigued, I went closer towards them when I heard one of my classmates brimming with joy on

how she had been receiving compliments about having gotten into shape by shedding a good load of inches. "That's amazing! You do look fit" said my other classmate. Now ideally the conversation should've ended here or a different topic should've started but my joyous classmate decided to pass a snide remark to the girl she was talking to. "Babe, I've noticed you've got yourself a paunch belly off late, you shouldn't wear those fitted sweaters" - laughing, she went away. As I bystander to that little banter, I observed the onset of a little self-complex cocktailed with embarrassment and undue tucking down of the pullover by my poor other classmate. It is then that the sense of everyday cruelties and hurts started surfacing in my mind minutely. I realised how such little, insignificant remarks, jest, piled up over time can mount to tumultuous perceptions about oneself. Anything goes against the conventional... and bam! We start overthinking.

As a MILLENIAL, I often hear my friends sharing their insecurities, of how they've missed chances both at personal and professional fronts simply because they DID NOT FIT INTO THE SOCIETAL FRAME!

Agreed, we are slaves to the clock ticking in the postcolonial era, wherein as active molecules of society, even our nonchalant responses find their base in the archetypal notions gifted to us by our colonial masters. But its result in our personal lives has been contrary, wherein instead of civilising 'our' savage selves we have been turned into the so called 'savages'. As per the modern - day twist to the lingo, for instance, we don't give two ounces of thought to whether or not the 'magic wand' of fairness cream will work on our wheatish / dark skin tones but we'll force our people to dab it on till the last drop or else their poor dusky selves will have a tough time finding public validation and a will to live, let alone a desired suitor. Phew!

And when I talk of frameworks, mind you men are not spared from this oppression. Have you ever wondered why do body supplements, height

enhancing products, gymnasium etc. find their optimum markets in men? This is because our scheme of an ideal man illustrates a picture of a tall, chiselled man with a muscular physique and a charming baritone. But then, it's not necessary that puberty will hit all and sundry with the exact mystical ingredients as fancied above. So in the opposite case scenario, what should a gawky guy with an average height do to fit in the space?

And this atrocity of judgement does not end here. People are judged of their intellectual mettle based on how much money can they mint? I mean, can you believe the double standards! An ambitious woman, is seen as a negligent homemaker. A teenage kid with high grades and little social circle is called a recluse, a nerd. A professional course student not securing a top notch placement is tagged as a 'wretched horse' who'll probably have it tough in his life. And to top it all, people with poor command over the English language are often found taking digs at other people over their poor pronunciation. Seriously, such framework generated behaviours make me wanna roll my eyes out of my socket!

I have some valid question to raise - Who makes these frameworks? Why do we have to retain them when every now and then they haunt 'us' 'our fellowmen' forcing them to curl up in bed and making it extremely gruesome to face the world the next morning? When will our society learn to change its gaze from scrutiny to that of retrospection?

I'm glad that as a progressive society, our legal system has decriminalised homosexual relationships. I sense a ray of self-acceptance when I hear Rwanda has banned all fairness and skin lightening products. I guess as a global community, its high time we stopped calling each other names, 'Cease Living in the Head' and start appreciating untrodden paths, 'coz what fun will it be if all of us lived according to borrowed perceptions and not by our own?

Sanya Behl
M.A. II English

Devil's Money

The dingy bar presented a sordid spectacle, crammed with an inebriated crowd; the air was suffocating owing to the dense smoke that rose like a giant born out of cigarettes held in the lax, defeated fingers. Disorderly groups of men swarmed around the rickety tables, filthy counters and broken chairs; some of them even sprawled over the grimy floor. The atmosphere of the packed hall was stifling, the stench of cheap liquor mingled with the sweat of unwashed men and suffocating smoke created an unbearable environment.

Yet all this barely affected him.

A man in his late forties, his hairline receding atop a ruddy, heavy face, was sitting at a table in a corner, alone but not wanting for any company. Occasionally his hand wandered towards the flask full of cheap whiskey and he would take a distracted sip. A picture of pitiful indolence but his thoughts were far away from this place of gloom and despair.

From his vantage point, the devil spied the man with utmost interest, the visual eliciting from him a grudging admiration for God, for creating such an intriguing species. Of course, he knew everything there was to know about his object of attention. A hard-core miser, the man at the table worshipped money as devotees venerate their idols. Obsession of the highest degree! The devil could not contain his glee. *It is going to be so much fun to mess with him.*

The devil leisurely ambled through the crowded aisles towards his prey who paid no attention to him. The former had to clear his throat to command the latter's attention.

The man looked up in surprise. The devil, without any invitation, took the empty seat next to him and gestured to the bartender to bring two pitchers of beer. Noticing the surprised expression on the man's face, the devil had the grace to apologise for his unannounced arrival.

"I have an attractive offer for you", he drawled in a warm, rich tone.

The man raised his eyebrows. "Do I know you?" The devil chuckled politely. "I'm sure it won't matter. Are you up for a game?" He accompanied his question with the production of a wad of cards from the inner pocket of his coat.

The man gestured helplessly. Gulping down the remainder of his whiskey, he got up hastily, "I must leave."

An enigmatic smile, "But you haven't even heard the rules yet."

Something about the words immobilised the man, ensnaring him effectively as a rabbit in a tiger's paw. Or maybe it was the sight of the thick bundle of notes placed beside the cards. The man sat down slowly.

"Rules?"

"Yes. Allow me to explain." The devil pointed towards the cards. "If you win, you get my money. And I must assure you that there is more, much more than what meets the eye."

The man's eyes were fixed on the pile of money. "And if I lose..."

The devil replied instantly, "You have to answer my question. And answer it you must. Correctly."

"You can't ask me any private questions", the man put up his condition. *Suppose he asked my account number or something*, he thought.

The devil apprehended his thought. "I'm not interested in your money."

The man seemed glad to hear that.

The devil started the game. Odds must have been in the man's favour as he won three games back to back. But the Devil beat him in the fourth round. Pat came his question.

"What do you think of life?"

The man did not even raise his head as he was busy counting the money. "What to think of it?" "Can be better."

And the game continued. The man won most of the time and resultantly hoarded the money with delight and greed. When the devil had his turn, he interrogated him about random, seemingly inconsequential things such as his family, parents, childhood, hobbies. The man answered all of them as he answered the first one, distractedly and whiningly.

As the night progressed, the Devil witnessed a considerable change in the man's breathing as he continued to win large sums of money. It worsened with each victory until the man was barely breathing at all, inhaling in puffs and exhaling in gasps.

"What is it?" the devil inquired softly.

"Mild asthma. Ignore it. Let's play some more."

And the night drifted on. The bar emptied slowly, as if those caricatures of human beings were reluctant to leave its shadowy confines. After midnight, no other soul was left in the bar except the players and the bartender.

The latter came up to tell them to wrap up and leave. The man completely ignored the instruction. The devil turned towards the bartender and chatted pleasantly for a few moments. The man couldn't fathom what transpired between them but the bartender left shortly afterward, leaving the predator and the prey behind.

The money continued to flow into the man's hands. And his breathing became shallow with each exclamation of happiness, but he didn't care a whit. It was impossible to stop. The seductive touch of currency against his palms. *Heaven!*

But after another hour passed, heaven began to assume a menacing cloak. His lungs stopped cooperating; he started wheezing, gasping desperately. He was angry, so very angry at this stupid, essential biological process. He tried his hardest to play, but his hands had started to go numb. He did not even realise when his head had hit the table. His throat started working in short, jerky movements. With great difficulty, he focussed his eyes on the face of his opponent. It was alarmingly devoid of any emotion. He could not comprehend what was happening.

The devil twisted his lips into a cruel smile and showed him the cards. Four Kings.

One last question.

"What do you think of death?"

His vision blurred. He could not think anymore. His fingers clenched and unclenched around the strips of notes scattered on the table. His head rested on a stack of money. But strangely, it did not feel like heaven.

The bartender returned the next morning and got the fright of his life. He found a man lying on a heap of money; his body limp. Blood had dried up at the corner of his mouth. His vacant eyes looked nowhere.

Police! The bartender thought. But before that...

He bent down and picked up the cash lying on the floor. *No harm in keeping this much, surely. I need to hide it before I call for help.*

He took out his phone.

Simranjeet Kaur

M.A. II English

Almighty

I am the shade
And also the tree
I am the cause of your smile
And also the veil of gloom
The cacophony of the surrounding
And the silence of the dark room
You may consider me a destroyer
But I am also the Creator
You maybe a character of this story
But I am the narrator
Whether you are climbing or falling
I am the cause
When you love the assurance of continuity
I am the pause
All the deeds that you have done
I am on inspection
If you want to find me
Just go on introspection
I am the laser that strikes
And also the shield
If you are a word
Then I am the verse
But my love for you is love
Not a curse.

Jaspreet Singh
B.Sc. II

Did You Know...

- A group of crows is called a murder.
- "The quick brown fox jumps over a lazy dog." Is an English sentence which contains every letter of the English Alphabet.
- The dot over the letter 'i' and 'j' is called a tittle.

Tejas
M.Sc. I Maths

Traveller

I, a traveller, hail from a place far away
Wandering, flitting, tumbling in a trance.
No goal in sight, no home to return to,
I have surrendered my path to chance.
One day, I met a child bony,
Saw my eyes and face look back.
A time, a beginning with sprigs in bloom,
I knew no lie, no greed, no lack.
More distance, an adventure new,
Found the boy with hollow cheeks.
All around him the chants to conquer,
Rested inside the desire of peaks.
Not far away, the man in rain-
Young, starry-eyed, in love with a lass.
The world so vast, yet it fell away,
But, not long later, he learnt the farce.
The days passed, the man of family,
In a hurry, always late, tense, in fret.
Nobody listened, everybody lamented,
Only he the one for them to go to and get.
I felt the heavy air of despair;
Was this all that the world had to offer?
Every day, night, season and year
What was the point of a king, a pauper?
But then I reached the last stand,
The man, not sitting, but bent,
Started to leave for the end.
I stopped him and asked, "By whom were you sent?"
He smiled and cried and pulled back:
"Never realised till I had to leave
clutters of rubble and collects of roil.
Leave it behind, run for Eve!"

Simranjeet Kaur
M.A. II English

News : Past and Present

I don't watch news on TV. It has never held any particular interest for me; it is listed in my vocabulary as synonymous with ear-splitting shrieks, unintelligible shouting matches, repetitious clips and a propensity for sensationalism rather than for reality.

No, news doesn't interest me.

When listening to my elders, I find it extremely unbelievable that the news hour was once the most sought after time bracket for viewers across the length and breadth of the country. I dimly remember the furore over 8 o'clock news on Doordarshan; an English segment followed by the Hindi one. My mother still marvels at the composure, decorum and equanimity with which the news casters would read out the fates of nations, sometimes jubilant and at other times devastating.

"It never occurred to us to discount or dismiss them." my aunt tells me. *"The solemnity of their expressions, the unwavering strength of their voices. Truth."*

These revelations seem fantastic to me. Because when I look at the stories like *"Thackerey's dogs have got English names"* or *"Mil gyi swarg ki seedhi"* and other ridiculous headlines, I find it hard to attribute any credibility to these channels.

Indian Media, supposed to be the fourth pillar of Indian democracy (or so it would have you believe) carries a momentous responsibility of unearthing, reporting and spreading the truth at any cost, making it accessible to each and every citizen of India. A country which consumes information like oxygen, via a plethora of newspapers and scores of TV news channels, India relies heavily on the part played by our media in raising pertinent questions regarding the welfare of its denizens.

But, alas, this has not been the case.

For the past couple of years, two grave issues have gripped the country in their hold – communalism and jingoism. The root of both these evils is religious strife. Nationalism has increasingly come to be meant in terms of hatred and ill-will towards Pakistan. Add to this the popularised war cry "How's the Josh?" and the volatile temperatures of the electoral season of 2019.

A sensational recipe presents itself which was

relentlessly used by national media.

War-mongering of the worst kind was perpetrated by the countless TV channels, showing berserk, yelling news presenters issuing inflammatory statements, holding angry, inconsequential, but TRP boosting debates among self-appointed experts verifying that war with Pakistan was the only answer. Any sane voice suggesting the alternative course of diplomatic talks or peace, be it of a professor, an actress, a student, an activist was dubbed anti-national, ISIS agent and much worse. The ease and relish with which the Indian media indulges in the exercise of character-assassination makes one wonder about the existence of libel laws in India.

Shashi Tharoor, an oft victim of Indian media rightly observes, *"The distinctions amongst fact, opinion and speculation that are drummed into journalism students' heads the world over have blurred into irrelevance in today's Indian media."*

Feeling lost in this cesspool of Indian media, I turn to my grandfather to listen to his memories about what he considers the pinnacle of news-casting in India. But his answer surprises me.

"Channel? What channel? We listened to news on radio."

But he was not a fan of All India Radio News, he tells me. *"If you wanted truth, you tuned in to BBC News."*

His answer sinks my heart. So will we always feel inferior to our western counterparts in every sphere?

But he interrupts me. No, he didn't prefer BBC for the clipped British accent. *"Instead, it delivered the concentrated, hard truth about India even before the national news channels got around to it with their watered-down versions."*

Hence, it would seem that in the present scenario all the strife in this world is due to three factors: news seeking, news relaying and news listening.

So my reader, I don't watch news. No, never had an inclination towards it.

Simranjeet Kaur
MA II English

Satluj

PUNJABI SECTION

Staff Editor

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ)

Student Editor

ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਤਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ	27
2. ਗਜ਼ਲ	ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ	27
3. ਪੱਕੀ ਨੌਕਰੀ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”	28
4. ਸੱਚ ਦੀ ਦੁਕਾਨ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”	29
5. ਸੀਰੀਆ ਤੋਂ.....	ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ	29
6. ਬਾਪੂ ਜੀ	ਵੀਰਪਾਲ ਕੌਰ	30
7. ਮੈਂ ਤੇ ਮਾਂ	ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ	30
8. ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਨਿਯਮ	ਗੱਗੂ ਰਾਜੇਮਾਜਰੀਆ	31
9. ਇੱਕ ਸਵਾਲ.....?	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”	31
10. ਅਹਿਸਾਸ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”	31
11. ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ	ਦਿਵਜੋਤ ਸਿੰਘ	32
12. ਰਿਸ਼ਤੇ	ਬੀਰਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	32
13. ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਟੁੱਟਣਗੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ.....	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	33
14. ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ	ਗੁਰੀ ਬੇਜਾਰ	33
15. ਮੁਸੱਵਰ	ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ	34
16. ਸਮਾਂ	ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ	34
17. ਆਜ਼ਾਦੀ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ	34
18. ਕਲਮ ਤੇ ਲੇਖਣੀ	ਦਿਵਜੋਤ ਸਿੰਘ	35
19. ਮੈਂ ਔਰਤ ਹਾਂ...	ਸੋਨੂੰ ਫਾਂਬੜਾ	35
20. ਫਲਾਇੰਗ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”	35

Satluj

PUNJABI SECTION

Staff Editor

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ)

Student Editor

ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਤਤਕਰਾ

21.	ਵਕਤ ਆ ਰਿਹਾ...	ਦਿਵਜੋਤ ਸਿੰਘ	36
22.	ਬਾਲੜੀਓ	ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ	36
23.	ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦੌੜ	ਤਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	37
24.	ਪੰਜਾਬ	ਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ	37
25.	ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ	ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	38
26.	ਸੋਚ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”	38
27.	ਮੈਂ ਦਿਸ਼ਾਹੀਨ	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	39
28.	ਇੱਕ ਯਾਦ	ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ	39
29.	ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ	ਸਿਧਾਰਥ	40
30.	ਜ਼ਮੀਰ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਓਂਦੀ ਏ	ਮਾਮਦੀਨ	40
31.	ਕਲਮ	ਮਾਮਦੀਨ	41
32.	ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਈਦਾ...	ਮਾਮਦੀਨ	41
33.	ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ...	ਮਾਮਦੀਨ	42
34.	ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਜਾਣਗੇ...	ਮਾਮਦੀਨ	42
35.	ਤਾਲੀਮ	ਮਾਮਦੀਨ	42
36.	ਮੈਂ ਨਾ ਭੁੱਲਾਂ...	ਮਾਮਦੀਨ	43
37.	ਮਾਂ	ਮਾਮਦੀਨ	43
38.	ਦਰਦ-ਏ-ਦਾਸਤਾਂ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ	43
39.	ਰਾਜਨੀਤੀ	ਸਿਧਾਰਥ	44
40.	ਸਿੱਖ ਧਰਮ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	44

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਜਿਉਂ ਹੀ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਉਂਝ ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ

ਨੈਤਿਕਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਚ ਬਦਲਾਓ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਇਸ ਬਦਲਾਓ ਤੋਂ ਕਿੰਝ ਕੋਰਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਤਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਦਿਸਦੇ। ਕਾਲਜ ਦਾ 'ਸਤਲੁਜ' ਰਸਾਲਾ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਆਪਣੇ 100 ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸਦੀ ਪੁਰਾਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਇਸ ਭਰ ਵਗਦੇ 'ਸਤਲੁਜ' ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਨ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਾਇਰ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਈ ਇਸੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇ.ਸੀ. ਦਾਰੂਵਾਲਾ, ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ. ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਐਨ.ਐਨ. ਵੋਹਰਾ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਸ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਛੱਪਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੇਰੀ ਨਵੇਂ ਸਾਹਿਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਵੇਗੀ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂ ਕਿ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਹੈ। ਚਕਾਚੌਂਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਚਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। 'ਸਤਲੁਜ' ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ

100ਵੇਂ ਅੰਕ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਸੁਭਾਗ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਤਾਉਮਰ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚੰਗੇ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਪਰਵਰਤਿਤ ਕਰਨਗੀਆਂ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿੰਦਾਬਾਦ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ
ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਗਜ਼ਲ

ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਹੈ ਆਪ
ਕੁਦਰਤ 'ਚ ਸਮੋਇਆ ਹੈ ਆਪ

ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਭਿਆ ਹੈ
ਇੱਕ ਕਣ ਵਿੱਚ ਖੋਇਆ ਹੈ ਆਪ

ਹੱਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਚ ਆਪ ਹੱਸੇ
ਬਹੁਤਿਆ ਲਈ ਰੋਇਆ ਹੈ ਆਪ

ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰਦਾ
ਕਈਆਂ ਕਰਿਆ ਮੋਇਆ ਹੈ ਆਪ

ਨਾ ਸੁਕਰੇ ਹੀ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਦੇ
ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਪ।

ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ
ਐਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਪੱਕੀ ਨੌਕਰੀ

ਮੈਂ ਉੱਠਿਆ ਸਵੇਰੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ,
ਤੱਤਾ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ ਯਾਰੋਂ ਖੁਦ ਹੀ ਨਹਾਣ ਲਈ,
ਮਾਂ ਨੇ ਆਲੂ ਵਾਲੇ ਪਰੋਠੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਖਾਣ ਲਈ,
ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲੱਕੀ ਐ।
ਪਰ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

ਮੈਂ ਵੈਸੇ ਯਾਰੋਂ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਸੀ,
ਬਾਪੂ ਗਾਂਧੀ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਮਹਾਨ ਸੀ,
ਤਸਵੀਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ,
ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਕੜਕੀ ਐ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

ਹੁਨਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਏ,
ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਤੁਹਾਡੀ 'ਚ ਮਕਾਮ ਬਣਾਉਣਾ ਏ,
ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਗੇਟ 'ਚੋਂ,
ਬਹੁਤੀ ਅੱਤ ਇਹਨੇ ਚੱਕੀ ਐ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੈਸੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ,
ਗਰੀਬ ਰਹੂ ਦੇਸ਼ ਕਾਲਾ ਧੰਨ ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ,
ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ,
ਗੱਲ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪੱਕੀ ਐ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

ਜਿਹੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਬਾਕੀ ਉਹਨਾਂ ਗੈਰ ਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਏ,
ਜਾ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਖਾਣਾ ਏ,
ਫਿਰ ਕਰਕੇ ਕਮਾਈ ਯਾਰੋਂ ਉਥੇ ਹੀ ਵਸ ਜਾਣਾ ਏ,
ਸੀਨੇ ਅੱਗ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕੇ ਮੱਚੀ ਐ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

“ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਅਖਾੜਾ” ਪਿਆ ਨੌਕਰੀ ਸੀ ਲੱਭਦਾ,
ਭੋਲਾ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਮਾਰਿਆ ਏ ਏਸ ਜੱਭ ਦਾ,
ਬਣਨਾ ਚਹੁੰਦਾ ਏ ਕਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਦਾ,
ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਕਲਮ ਹੁਣ ਚੁੱਕੀ ਐ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

ਬਸ ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਭੱਜਣਾ,
ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਕੇ ਕਿਸਾਨ ਯਾਰੋਂ ਗੱਜਣਾ,
ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ,
ਇਸੇ ਲਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੋਚ ਰੱਖੀ ਐ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

ਜਦੋਂ ਅੰਤਿਮ ਪਲਾਂ 'ਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੇਲਾ ਮੁੱਕਿਆ,
ਲੱਗਾ ਮੈਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ,
ਦੇਖ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਰਾ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਟੁੱਟਿਆ,
ਧਰਨੇ ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ,
ਸਾਰੀ ਜਨਤਾ ਜੇਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡੱਕੀ ਐ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਉ,
ਸਮਝੋ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਐ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”

ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਸੱਚ ਦੀ ਦੁਕਾਨ

“ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਾਪੀ ਜਾਂ ਪੈਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਲੈ ਲਵੇ ਅਤੇ ਕੋਲ ਪਏ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ ਭਾਵ ਰਕਮ ਵੀ ਪਾ ਦੇਵੇ”। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ

ਅਧਿਆਪਕ ਕਲਾਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕਲਾਸ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਦੌੜ ਕੇ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਈ ਸੱਚ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਕਾਪੀਆਂ ਚੁੱਕ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਇਕ ਵੀ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਕੋਲ ਖੜੇ ਚਪੜਾਸੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, “ਤੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਿੰਨੀ ਰਕਮ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈ? ਇਹ ਕਾਪੀਆਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਕੇ ਰੱਖਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰ”। ਰਾਹੁਲ ਸਹਿਜੇ ਬੋਲਿਆ, “ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਚ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਮੇਰੇ ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚ ਐਨਾ ਗਰੀਬ ਹੋਵੇਗਾ”। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਉਹ ਕਾਪੀਆਂ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਰੱਖ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਪੜਾਸੀ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹੀ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਸੱਚ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਜਾਂ...?

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”
ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਸੀਰੀਆ ਤੋਂ.....

ਕਦੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ
ਕਦੇ ਸਨਤਾਲੀ ਦੇ ਮਸਲੇ
ਤੇ ਹੁਣ ਮਹਿਕਾਂ 'ਰੌਦਾਂ' ਦੀਆਂ
ਸੀਰੀਆ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਨੇ
ਕਾਹਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਏਹ
ਕਿਸ ਲਈ ਤਬਾਹੀਆਂ ਨੇ।

ਕਦੋਂ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਹੋਉ
ਸ਼ਰੇਆਮ ਹੋਏ ਘਾਣ ਦਾ
ਕਿਹੜਾ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਹੋਉ
ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਅੰਜਾਮ ਦਾ
ਰੱਬ ਸ਼ਰਮਾਵੇ, ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਜਾਵੇ
ਇਹ ਰੂਹਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਨੇ?
ਕਾਹਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਏਹ
ਕਿਸ ਲਈ ਤਬਾਹੀਆਂ ਨੇ।

ਸਮਝੋਂ ਪਰੇ ਨੇ
ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਜੀ
ਐਟਮ-ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਨੇ
ਵਿਗਾੜੀਆਂ ਸੁਰ ਤਾਲਾਂ ਜੀ
ਸਾਰੰਗੀਆਂ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ
ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਵਜਾਈਆਂ ਨੇ
ਕਾਹਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਏਹ
ਕਿਸ ਲਈ ਤਬਾਹੀਆਂ ਨੇ॥

ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਬਾਪੂ ਜੀ

ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬਾਪੂ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਕਰਜ਼ੇ,
ਸੱਤ ਜਨਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ।
ਜਿੰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲਾਡ ਲਡਾਏ,
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ ਲਡਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ।
ਮੇਰੀ ਹਰ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਬੋਲ ਤੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ,
ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਾਂ ਰੱਬ ਦਾ?
ਜਿਹਨੇ ਐਨਾ ਕੇਅਰਿੰਗ ਫਾਦਰ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ।
ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੀ, ਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾ ਲੈਂਦੇ ਓਹ।
ਸਟਰੈਸ ਨਾ ਲਈਂ, ਆਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹੌਂਸਲਾ ਜਿਹਾ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਓਹ।
ਹਰ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲੜਨਾ ਸਿਖਾਇਆ,
ਮੇਰੀ ਉਂਗਲ ਫੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ,
ਧੀ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰ ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ,
ਇੰਝ ਹੀ ਓਟ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਓ,
ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਐਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,
ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਪੂਰੀ ਕਰੇ,
ਇਹੀ ਦੁਆ ਨਿੱਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,
ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਇਹ ਰੱਬ ਨੇ ਬਣਾਇਆ,
ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਟੈਨਸ਼ਨ ਹੋਵੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਹੱਸ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ,
ਦੱਸੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਗੁੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ?
ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰੁੱਸੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
ਮੇਰੇ ਤੇ ਯਕੀਨ ਰੱਖ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜਿਆ,
ਮੈਂ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ,
ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਮੈਂ, ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖਲੋਣਾ ਹੈ,
ਮੇਰਾ ਸੁਪਨਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਚਮਕਾਉਣਾ ਹੈ,
ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਕਦੇ ਦਾਗ ਨਾ ਲਾਉਣਾ ਹੈ,
ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਕਦੇ ਦਾਗ ਨਾ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਵੀਰਪਾਲ ਕੌਰ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਮੈਂ ਤੇ ਮਾਂ

ਨੀ ਮੈਂ ਓਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਈ
ਜਿਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ
ਹੋਈ ਸੀ ਕੁੜਮਾਈ
ਆਪਣੇ ਬਾਬਲ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ
ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਦੇ ਘਰ ਸੀ ਆਈ
ਨੀ ਮੈਂ ਓਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਈ।

ਜਿਸ ਉਮਰੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ
ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੌਣਕ ਲਾਈ
ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਵੱਟਣਾ
ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਸੀ ਨਹਾਈ
ਨੀ ਮੈਂ ਓਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਈ।

ਜਿਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹਾਸਾ ਖੇਡਾ
ਪੇਕੇ ਸੀ ਛੱਡ ਆਈ
ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦੀ ਬੰਦ ਕਤੱਕੀ
ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਨ ਫਸਾਈ
ਨੀ ਮੈਂ ਓਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਈ।

ਮਾਂ ਨੇ ਰੋਣਾ ਧੀ ਮੇਰੀ ਵੀ
ਓਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਈ
ਜਿਸ ਉਮਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ
ਪੱਲਾ ਸੀ ਛੱਡ ਆਈ
ਮੈਂ ਨਈ ਜਾਣਾ ਰਹਿਣਾ ਏਥੇ
ਪਾਈ ਸੀ ਬੜੀ ਦੁਹਾਈ
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਚੀਖ ਤਿੱਖੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ
ਗਈ ਨਾ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ।

ਬਾਬਲਾ!
ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਉਹ ਦਈ ਵਿਛੋੜਾ
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਜੋ ਝੱਲ ਕੇ ਆਈ
ਤੇਰਾ ਦਰ ਛੱਡ ਅੰਮੀਏ
ਨਾ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਦੇਸ ਪਰਾਈ
ਨੀ ਮੈਂ ਓਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਈ।

ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਨਿਯਮ

ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਨਿਯਮ
ਚੜੀ ਜਵਾਨੀ ਕਦੇ ਭੁਲਾਇਓ ਨਾ
ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੜੀ ਅਨਮੁੱਲੀ ਏ
ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਕਦੇ ਲਾਇਓ ਨਾ
ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਕੀਮਤੀ ਏ
ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਂਬੀਂ ਗਵਾਇਓ ਨਾ
ਮਿਹਨਤ 'ਚ ਸਦਾ ਯਕੀਨ ਰੱਖੋ
ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਕੇ ਖਾਇਓ ਨਾ
ਝੂਠ ਤੋਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ
ਸੱਚ ਤੋਂ ਹੱਥ ਛੁਡਾਇਓ ਨਾ
ਸੋਚ ਰੱਖੋ ਸਦਾ ਉੱਚੀ
ਲੰਘੇ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਪਛਤਾਇਓ ਨਾ
ਸੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਦਾ ਸਾਥ ਦੇਵੋ
ਝੂਠਿਆਂ ਸੰਗ ਕਦੇ ਜਾਇਓ ਨਾ
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਹੱਕ ਯਾਰੋ
ਕਦੇ ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣਾਇਓ ਨਾ
ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ
ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦੀ ਕਦਰ ਘਟਾਇਓ ਨਾ
ਚੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਸਾਥ ਰੱਖੋ
ਬੁਰੀ ਸੰਗਤ ਕੋਲ ਕਦੇ ਜਾਇਓ ਨਾ
ਜੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ “ਗੱਗੂ” ਰਾਜ ਦੱਸੇ
ਕਦੇ ਉਹਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾਇਓ ਨਾ।

ਗੱਗੂ ਰਾਜੋਮਾਜਰੀਆ
ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ
ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਇੱਕ ਸਵਾਲ.....?

ਇਨਸਾਨ

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਓ! ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਦੇ ਮੁਰਦੇ,
ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਤੇਰੇ ਤੋਂ।
ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਮੈਂ ਡਰ ਜਾਨਾ,
ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ?

ਮੁਰਦਾ

ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਡਰ ਲੱਗਦਾ,
ਜਦ ਕੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਧੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਉਂਨਾ ਏ।
ਮਾਸੂਮ ਜਿਹੀ ਇੱਕ ਪਰੀ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਤੇਜ ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਂਨਾ ਏ।
ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ,
ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਮੈਂ ਇੱਕ ਮੁਰਦਾ ਹਾਂ।
ਨਾ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਧੀਆਂ ਮਾਰਾਂ,
ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ।
ਕੁੱਝ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਯਾਰੋ,
ਮੈਂ ਕਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ,
ਜੋ ਕਤਲ ਕਰਾਉਂਦੇ ਧੀਆਂ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ।
ਮੈਂ ਐਸੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”

ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਅਹਿਸਾਸ

ਅੱਜ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਵਿਤਾ
ਉਚਾਰਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਗਿਆ ਜਲਦੀ
ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਥੇ ਆਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਘਬਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ
ਮੋਢੇ ਪਾਏ ਬੈਠ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਵਾਰ-ਵਾਰ
ਪਾਣੀ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਇਨਾਮ ਇਸ
ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਦੀ ਮੌਲਿਕ
ਰਚਨਾ ਸੀ। ਇਨਾਮ ਵੰਡਣ ਸਮੇਂ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ
ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਵੀ
ਹੋ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਨੇ

ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।
ਇਨਾਮ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਫੀ ਬੈਗ
ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੋਢੇ
ਪਾਇਆ ਬੈਗ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰੀ
ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਪਾਈ
ਪੰਜਾਹ -ਸੱਠ ਪੇਜਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਰਾਮ ਦੀ
ਟ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਭਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮੁਤਾਬਿਕ
ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਇਹ
ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦਾ ਉਹ ਪਿੰਡ ਜਾਂਦੀ ਬੱਸ ਮਗਰ ਦੌੜ ਗਿਆ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”

ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ

ਭੁੰਘਾ ਗੋਤਾ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਲਾਉਂਦਾ ਏ,
ਉਤਲੇ ਪਾਣੀ ਤਰਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਏ,
ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਮਰਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਢਵਾਂ ਰੁਤਬਾ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਪਾਉਂਦਾ ਏ,
ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਭੱਜਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਬਰਾਂ ਦੇ, ਇਕ-ਮਿਕ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਏ,
ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਬਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਚੋਗਾ, ਹੰਸ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਚੁਗਦਾ ਏ,
ਵਿੱਚ ਤਲਾਅ ਦੇ, ਮੱਛੀ ਫੜਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਭੀੜ 'ਚ ਵੱਖ ਅਕਸ, ਨਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਏ,
ਨਿੱਕੇ ਝੁਰਮਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁੰਮਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਸਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਏ,
ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਲਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਕੰਡਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹਵਾਂ 'ਚ ਖੇੜੇ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਵੰਡਦਾ ਏ,
ਬਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫੁੱਲ ਕੁਮਲਾਉਂਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਸੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਸਾਨੀ ਐਥੇ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਬਣਦਾ ਏ,
ਝੂਠ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸੱਜਣ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕਾਦਰ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਲੱਭਦਾ ਏ,
ਨਾਲ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਵੈਰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਬੇਪਰਾਂ ਤੋਂ ਅਰਸ਼ੋਂ ਉੱਤੇ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਉੱਡਦਾ ਏ,
ਪਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਝੁੰਡ 'ਚ ਤੁਰਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ।
ਕਰਤੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਥੋਂ “ਦਿਵਜੋਤ” ਕੋਈ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਏ,
ਕੀਤੀ ਉਸਦੀ ਨਾਲ ਦਿਲ ਲਾਉਂਦੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਖੇ ਨੇ॥

ਦਿਵਜੋਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਐਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਰਿਸ਼ਤੇ

ਹੈ ਸਮੇਂ ਨੇ ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ
ਦੌਲਤਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਮਾਇਆ
ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ।
ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਸਾਰ ਨਾ
ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦਾਸਤਾਂ।

ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਿਸਣ ਗਵਾਚੇ
ਨਾ ਉਹ ਪ੍ਰੀਤਾਂ, ਨਾ ਉਹ ਹਾਸੇ
ਉਪਰੋਂ-ਉਪਰੋਂ ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ
ਧੱਕੇ ਜ਼ੋਰੀ ਫਿਰ ਚਲਾਉਂਦੇ
ਨਾਤਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਵਾਂ
ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦਾਸਤਾਂ।

ਮਾਂ, ਧੀ, ਬਾਪੂ ਤੇ ਪੁੱਤਰ
ਚਾਚੇ, ਮਾਮੇ, ਭੂਆ ਤੇ ਫੁੱਫੜ
ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵੇਲੇ, ਦੋ ਪਲ ਮਿਲਦੇ
ਦੋਸਤਾਂ, ਭਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਨਾ
ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦਾਸਤਾਂ।

ਸਵਾਰਥ ਦੇ ਪਏ ਨੇ ਘੇਰੇ
ਉੱਤੋਂ ਮੁਹੱਬਤ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਤਰੇੜ ਏ
ਆਪਣੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਫਿਕਰ ਸਤਾਵੇ
ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਉਪਕਾਰ ਨਾ
ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦਾਸਤਾਂ।

ਰੋਜ਼ ਟੁੱਟਦੇ, ਰੋਜ਼ ਜੁੜਦੇ
ਵਿੰਗੇ ਚੱਕੇ ਵਾਂਗੂੰ ਰੁੜਦੇ
ਡਗਮਗ- ਡਗਮਗ ਡਿੱਗਦੇ ਢਹਿੰਦੇ
ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਾ
ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦਾਸਤਾਂ।

ਬੀਰਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਬੀ.ਐਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਟੁੱਟਣਗੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ.....

ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਟੁੱਟਣਗੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ਆਜ਼ਾਦ,
ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ ਮੈਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਸਯਾਦ।

ਕੁੱਸਦੀ ਏ ਮੇਰੀ ਰੂਹ, ਮਾਰਦੀ ਏ ਚੀਖਾਂ,
ਜਿਸਮ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੇ, ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਤਕਲੀਫਾਂ,
ਸਾਖੀ ਭਰੂਗਾ ਕੌਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਏ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ,
ਮੈਂ ਦੇਖ ਅਡੰਬਰ ਜੱਗ ਦੇ, ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ਨਾਸ਼ਾਦ।
ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਟੁੱਟਣਗੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ਆਜ਼ਾਦ,
ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ ਮੈਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਸਯਾਦ।

ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਸਲੀਬਾਂ ਨੇ, ਨਿੱਤ ਕਜ਼ਾ ਦਾ ਫੇਰਾ ਏ,
ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਲਮ 'ਚ ਬਸ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਏ,
ਹੱਟੀਆਂ ਖੋਲ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਵਣਜਾਰੇ, ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਦਾ ਕਰਨ ਵਪਾਰ,
ਐਸੀ ਜਕੜੀ ਹੋਈ ਹਾਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ 'ਚ, ਬਣ ਗਈ ਹਾਂ ਲਾਚਾਰ।
ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਟੁੱਟਣਗੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ਆਜ਼ਾਦ,
ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ ਮੈਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਸਯਾਦ।

ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਵਰਗੀ ਹਾਂ, ਰੁਲਦੀ ਹਾਂ ਪੈਰਾਂ ਚ,
ਕਦੇ ਭੈਂ-ਖੁਰ 'ਚ ਖੁਰਦੀ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਅਸਥੀਆਂ ਬਣ ਨਹਿਰਾਂ 'ਚ,
ਮਹਿਫੂਜ਼ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ, ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ।
ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਫਸਾਨਿਆ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਿੱਸਾ ਨਹੀਂ।
ਆਫਤ ਆਵੇ ਜਦ, ਕਿਸੇ ਖੁਦੀ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਦੀ,
ਮੈਨੂੰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਬਰਬਾਦ।
ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਟੁੱਟਣਗੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ਆਜ਼ਾਦ,
ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ ਮੈਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਸਯਾਦ।

ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਸੀ, ਅੱਜ ਬਣ ਗਏ ਖੰਡਰ ਨੇ,
ਨਿੱਤ ਹੈਵਾਨੀਅਤ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਕਰਦੀ, ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਉਹ ਮੰਜਰ ਨੇ,
ਭੁੱਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਕਰਨੀ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਬਾਦਤ,
ਨਿਰੰਤਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਯਾਮਤ।
ਨਿੱਤ ਦੁਆ 'ਚ ਰੱਬਾ ਮੌਤ ਮੰਗਾਂ, ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਾਂ ਬਾਅਦ।
ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਟੁੱਟਣਗੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ਆਜ਼ਾਦ,
ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ ਮੈਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਸਯਾਦ।

ਜਦ ਲਟਕ ਹੀ ਗਈ ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ,
ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਵਾਂ ਜੋ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ ਪਾਲੇ,
ਚੱਲ ਦਿਲਾ ਕਰਦੇ, ਕਜ਼ਾ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤੌਹੀਨ,
ਦਿਲ ਖੋਲ ਜੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਿਵਾ ਲੱਗੂ ਫੇਰ ਹਸੀਨ।
ਜਿਹੜਾ ਬੀਜਿਆ ਸੀ ਬੀਜ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ, ਚੱਲ ਪਾ ਦਿਆਂ ਖਾਦ।
ਜਾਂ ਤਾਂ ਚੁੰਮ ਲਵਾਂ ਬੇੜੀਆਂ, ਜਾਂ ਤੋੜ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਆਜ਼ਾਦ
ਜੋ ਹੋਣਾ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁਣ ਕਰੂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸਯਾਦ।

ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁੰਨਿਆਂ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਹੋਵੇਗੀ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ।
ਜੋ ਟੁੱਕੜੇ ਹੋਏ ਸੀ ਸੱਧਰਾਂ ਦੇ, ਜੋੜ ਬਣਾਂ ਦੇਵਾਂ ਜੇ ਮਹਿਲ।
ਕਿਉਂ ਨਾ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਹੁਣ ਸ਼ਮਾਦਾਨ ਬਾਲ ਦਿਆ।
ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਸਿਵੇ 'ਚ ਬਣਾ ਰਾਖ ਜਾਲ ਦਿਆ।
ਜੋ ਰੁੱਸੇ ਹੋਏ ਸੀ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੱਜਣ, ਮੁੜ ਛੇੜਾਂ ਸੰਵਾਦ।
ਜਾਂ ਤਾਂ ਚੁੰਮ ਲਵਾਂ ਬੇੜੀਆਂ, ਜਾਂ ਤੋੜ, ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਆਜ਼ਾਦ।
ਜੋ ਹੋਣਾ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁਣ ਕਰੂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਸਯਾਦ।

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਐੱਸ.ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ

ਜਵਾਬ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਜਦ, ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ,
ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਫ਼ਾ, ਕਿਉਂ ਬੇਵਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ,
ਡਰ ਸੀ ਤੈਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦਾ ਖੋਹ ਬੈਠੇ,
ਹੁਣ ਜੋ ਹੋਵੇ ਅੰਜਾਮ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ,
ਓ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਪਰਿੰਦੇ! ਜ਼ਰਾ ਗੱਲ ਸੁਣ,
ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਘੋਂਸਲੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ,
ਸਭ ਇੱਕ ਹੈ ਜਦ ਖੁਦਾ ਇੱਕ “ਬੇਜ਼ਾਰ”
ਕਿਉਂ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬੇਜ਼ਾਰ

ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਮੁਸੱਵਰ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਖੋਣਾ
ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਣਾ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਣਾ
ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਘੁੰਮਾਉਣਾ
ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਯਾਰੋ ਮੁਸੱਵਰ ਅਖਵਾਉਣਾ।

ਕੁਦਰਤ, ਕਰਿਸ਼ਮੇ, ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ
ਝਰਨੇ, ਫੁੱਲ, ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਚੰਨ ਸੰਗ ਤਾਰੇ
ਕਾਇਨਾਤ ਅਨੋਖੀ ਨੂੰ ਦਿਲ 'ਚ ਵਸਾਉਣਾ
ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਯਾਰੋ ਮੁਸੱਵਰ ਅਖਵਾਉਣਾ।

ਪਿਆਰ, ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਜਰਨਾ
ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਂਦਾ ਜੋ, ਜੀਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਗ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ਤੇ ਹੰਢਾਉਣਾ
ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਯਾਰੋ ਮੁਸੱਵਰ ਅਖਵਾਉਣਾ।

ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਉਮੰਗਾਂ ਦੀ ਚਲਦੀ ਕਹਾਣੀ
ਸਾਦੀ, ਪਵਿੱਤਰ, ਸਹੁੱਪਣ ਜਿਸ ਮਾਣੀ
ਬਿਨ ਗਹਿਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕੰਨਿਆਂ ਸਜਾਉਣਾ
ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਯਾਰੋ ਮੁਸੱਵਰ ਅਖਵਾਉਣਾ।

ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਸਮਾਂ

ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦਾ,
ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਸਿਖਾ ਜਾਂਦਾ।
ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਸ਼ੇਰ ਹੁੰਦਾ,
ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਨਾਮ ਲਿਖਾ ਜਾਂਦਾ।
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਨਾ ਨੋਟ ਪੁਰਾਣਾ ਜੀ,
ਕੋਈ ਖੋਟਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ।
ਕੋਈ ਬਹਿ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ,
ਕੋਈ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲਗਾ ਜਾਂਦਾ।
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਵੀ ਨਾ ਗੋਲ ਬਣੇ,
ਤੇ ਕੋਈ ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਬਣਾ ਜਾਂਦਾ।
ਕੋਈ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਉਮਰ ਸਾਰੀ,
ਕੋਈ ਸੱਚ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਾ ਜਾਂਦਾ।
ਕੋਈ ਘਰਦਿਆਂ ਮਗਰ ਵੀ ਖੜ੍ਹਦਾ ਨਾ,
ਤੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾ ਜਾਂਦਾ,
ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਬਣੇ ਮਕਾਨ ਮਸਾਂ,
ਬੰਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਾਂ ਮਹਿਲ ਬਣਾ ਜਾਂਦਾ।
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਨਾ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣੇ,
ਕੋਈ ਕਲਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾ ਜਾਂਦਾ।
ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਹੀ ਹੈ ਬਲਵਾਨ ਯਾਰੋ,
ਜੋ ਕਲਮਾਂ ਹੱਥ ਫੜਾ ਜਾਂਦਾ।

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਆਜ਼ਾਦੀ

ਕਾਹਦੀ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੀ,
ਜਵਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਵਾਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਚ ਰੁਲੀ।
ਉਹ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਭੈੜੀ ਸਾਡੇ ਮਾਰ ਚੰਡ ਗਏ,
ਮੁਲਕ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਹਿੱਸੇ ਦੇ 'ਚ ਵੰਡ ਗਏ।
ਹਰ ਬੰਦਾ ਐਥੇ ਓਦੋਂ ਬਣਿਆ ਕਸਾਈ ਸੀ,
ਆਪੇ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਂਦਾ, ਆਪ ਹੀ ਗਵਾਈ ਸੀ।
ਸੀ ਭਰ-ਭਰ ਰੇਲਾਂ ਉਦੋਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ,
ਬਦਲੇ ਦੀ ਅੱਗ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਜਗਾਉਂਦੀਆਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਇੱਕ ਮੁਲਕ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵੱਖ ਸੀ,
ਹੰਝੂ ਖੂਨ ਵਾਲੇ ਰੋਈ ਸਾਡੀ ਇੱਕੋ ਅੱਖ ਸੀ।
ਰੱਬਾ ਬਦਲੇ ਦੀ ਅੱਗ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾ ਗਈ।
'ਪ੍ਰਭਜੋਤ' ਆਖੇ, ਚੰਦਰੀ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ ਖਾ ਗਈ॥

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ

ਐੱਮ.ਏ. ਇੰਗਲਿਸ਼ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਕਲਮ ਤੇ ਲੇਖਣੀ

ਵੇ ਲੇਖਕਾ! ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸਾ ਲਿਖੀ,
ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੰਗ ਹੋਵੇ
ਲੇਖਣੀ ਤੇਰੀ ਸੱਚ ਉੱਗਲੇ ਕਿ ਹਰ ਝੂਠ ਤੰਗ ਹੋਵੇ
ਵਿੱਚ ਅਲਬੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ,
ਤੇਰੀ ਕਲਮ ਦਾ ਹੀ ਰੰਗ ਹੋਵੇ
ਤੇਰੀ ਲੇਖਣੀ ਬਦਲ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖ ਦੇ ਦੁਨੀਆਂ,
ਵਿਖਾਵਿਆਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਹੀ ਭੰਗ ਹੋਵੇ
ਕਲਮ ਤੇਰੀ ਤੋਂ ਉਕਰੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ
ਸੱਚ ਦਾ ਹਰ ਇੱਕ ਰੰਗ ਹੋਵੇ

ਲੇਖਣੀ ਤੇਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਸੱਚ ਦੀ ਮਿਸਾਲ,
ਭਾਵੇਂ ਤੇਰਾ ਫਿਰ ਸੌ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਵੇ
ਕਲਮ ਦੀ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਤੇਰੀ,
ਪਾੜੇ ਮੂੰਹ ਹਰ ਜ਼ਾਲਮ ਦਾ
ਇਹੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨਿੱਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਵੇ
ਕੱਸੇ ਲਗਾਮ ਕਲਮ ਤੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਬੇਚੰਗਿਆਂ ਤੇ,
ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਢੰਗ ਹੋਵੇ
ਵਰਤੇ ਲੇਖਣੀ ਤੇਰੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ, ਸੱਚ ਦਿਖਾਉਣ 'ਚ
ਝੂਠੀਆਂ ਮੁਹਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਕਾਉਣ 'ਚ
ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਇਸਨੂੰ ਸੰਗ ਹੋਵੇ।

ਬਣ ਜਾਵੇ ਤੇਰੀ ਲੇਖਣੀ ਮੂੰਹੋਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਅਕਲ ਦੀ,
ਕਲਮ ਤੇਰੀ ਦਾ ਜਾਦੂ ਕਬੂਲਿਆ ਸਰਬੰਗ ਹੋਵੇ
ਕਲਮ ਤੇਰੀ ਕਿਧਰੇ ਨਾਮੋਸ਼ੀ 'ਚ ਨਾ ਪਾ ਦੇਵੇ
ਲਿਖੀ ਤੇਰੀ ਇਬਾਦਤ ਐਸੀ ਨਾ ਬੇਰੰਗ ਹੋਵੇ
ਬਣ ਕੇ ਬਰਛਾ ਕਲਮ ਤੇਰੀ ਲਹੂ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ,
ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਤੇਰੀ ਲੇਖਣੀ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਰੰਗ ਹੋਵੇ॥

ਦਿਵਜੋਤ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਐਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਮੈਂ ਔਰਤ ਹਾਂ...

ਮੈਂ ਔਰਤ ਹਾਂ
ਤੇ ਮੈਂ
ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ,
ਇੱਕ ਗੱਲ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਐਸੇ,
ਦੇਸ਼ ਵੱਸਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹਾਂ।
ਜਿੱਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੋਵੇ,
ਜਿੱਥੇ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਜ ਹੋਵੇ।
ਐਸਾ ਜਹਾਨ ਹੋਵੇ, ਐਸਾ ਸਮਾਜ ਹੋਵੇ,
ਮੈਂ ਦੇਵੀ-ਕੰਜਕ ਨਹੀਂ।
ਹਵਾ ਬਣਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ,
ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਮੈਂ ਅਜ਼ਲਾਂ ਤੋਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ,
ਮੈਂ ਔਰਤ ਹਾਂ।

ਸੋਨੂੰ ਫਾਂਬੜਾ
ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਫਲਾਇੰਗ

ਨੇਹਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਪਿਉ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਅੱਜ
ਉਸਦਾ ਕਲਾਸ ਟੈਸਟ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ 'ਪੇਪਰ
ਆ' ਅੱਜ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਘਰ ਆਵਾਂਗੀ।
ਲੇਟ ਹੋਈ ਨੇਹਾ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਪੀਜ਼ਾ ਹੱਟ ਤੇ ਖੜੀ
ਸੀ ਉਸਦਾ ਬਾਪੂ ਉਹਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ
ਪੀਜ਼ੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਵਾਲਾ ਉਸਨੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ
ਪਾਇਆ ਸੀ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ
ਕੋਈ ਭਿਖਾਰੀ ਤੇਰੇ ਮਗਰ ਖੜਾ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ
ਨੇਹਾ ਨੇ ਮੂੰਹ ਘੁਮਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਖੜੀ-ਖਲੋਤੀ ਹੀ
ਰਹਿ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗੀ
ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਜੇਬ ਪਰਚੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉੱਤੇ
ਫਲਾਇੰਗ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”
ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਵਕਤ ਆ ਰਿਹਾ...

ਜਿਹੜੇ ਵੇਖਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਸੀ,
ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਣਗੇ,
ਵਕਤ ਆ ਰਿਹਾ ਐਸਾ,
ਮੈਨੂੰ ਯਾਰੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਮੇਰੇ ਵੈਰੀ ਘੱਲਣਗੇ
ਮੈਂ ਅਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣਾ, ਦੂਰ ਕਰ ਸਭ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ
ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ, ਛੱਡ ਸਭ ਪੱਖਪਾਤ ਦਿਆਂ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਫਤਹਿ ਕਰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੱਗ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਲਿਬਾਸ ਦੇ ਦੇਣਾ
ਮੈਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਦੇਣਾ
ਵੇਖਾਂ ਕਿੱਦਾਂ ਹੁੰਦੇ ਮੇਰੇ ਰਾਹ ਭੀੜੇ! ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਦੀ ਧੁੱਪ ਹੇਠਾਂ
ਮੇਰੇ ਖੁਆਬ ਘੱਲਣਗੇ।
ਵਕਤ ਆ ਰਿਹਾ ਐਸਾ,
ਮੈਨੂੰ ਯਾਰੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਮੇਰੇ ਵੈਰੀ ਘੱਲਣਗੇ,

ਰੱਬਾ ਮਿਹਰ ਰੱਖੀਂ, ਨਾ ਕਦੀ ਭੁੱਲਾਂ ਕੀਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ
ਸੁੱਖ ਹੀ ਸੁੱਖ ਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਰੋਲੇ ਸਿਆਪਿਆਂ ਦੇ
ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਕਰਤਬਾਂ 'ਚ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵਾਂ
ਪੈਸਾ ਪੈਸਾ ਕਰਦਾ ਕਿਤੇ ਪੈਸੇ 'ਚ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂ
ਆਕੜ ਰੱਖਾਂ ਨਾ ਜ਼ਰਾਂ ਵੀ, ਮਿਲਾਪੜਾ ਬਣਾ ਦੇਵੀਂ
ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪੁਤਲਾ ਬਣਾ ਦੇਵੀਂ,
ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਤੇ ਮੇਰੇ ਦਗੇ ਨੂੰ ਯਾਰ ਮੇਰੇ ਕਿੰਝ ਝੱਲਣਗੇ,
ਵਕਤ ਆ ਰਿਹਾ ਐਸਾ,
ਮੈਨੂੰ ਯਾਰੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਮੇਰੇ ਵੈਰੀ ਘੱਲਣਗੇ।

ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿਆਂਗੇ,
ਅਸੀਂ ਜੀਣ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਣਾਂ ਸਿਖਾ ਦਿਆਂਗੇ,
ਐਸਾ ਕੁਝ ਕਰ ਚਲਾਂਗੇ ਕਿ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਵੀ ਨਾਮ ਚਮਕੇਗਾ,
ਜਿਹੜਾ ਲੁਤਫ਼ ਲਏਗਾ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਦੇ, ਸਿਰ ਉਹਦੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਕਾਂਡ ਲਮਕੇਗਾ
ਹਰ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿਗਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗੇ, ਕਿ ਯਾਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਐ?
ਜਨਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਕੇ ਦੱਸਾਂਗੇ, ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਐ।
ਗੁੰਗੇ ਪਾਉਣਗੇ ਫਿਰ ਵੈਣ, ਜਦੋਂ ਸਿਵਿਆਂ 'ਚ ਬਾਲਣ ਬਣ ਮੇਰੇ ਹੱਡ ਬਲਣਗੇ
ਵਕਤ ਆ ਰਿਹਾ ਐਸਾ,
ਮੈਨੂੰ ਯਾਰੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਮੇਰੇ ਵੈਰੀ ਘੱਲਣਗੇ॥

ਦਿਵਜੋਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਐਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਬਾਲੜੀਓ

ਬਾਲੜੀਓ!

ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੜੀਓ
ਮਿੱਠੇ ਪਤਾਸੇ ਵਰਗੀਓ ਨੀਂ
ਛਣਕਦੇ ਹਾਸੇ ਵਰਗੀਓ ਨੀਂ
ਨਿੱਕੀਓ ਨਿੱਕੀਓ ਨੀਂ
ਬਹੁਤਾ ਸਿੱਖੀਓ ਨੀਂ
ਸਕੂਲੇ ਬਹਿ ਜਾਇਓ
ਸੰਗ ਬਸਤਾ ਲੈ ਜਾਇਓ
ਹਰ ਅੱਖਰ ਚਿਣਿਓ ਨੀਂ
ਉਗਲਾਂ ਨਾਲ ਗਿਣਿਓ ਨੀਂ
ਹਿੰਮਤ ਵਰਗੀਓ ਨੀਂ
ਕਾਹਤੋਂ ਡਰਦੀਓ ਨੀਂ
ਰੰਗ ਸੂਹੇ ਵਰਗੀਓ ਨੀਂ
ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਵਰਗੀਓ ਨੀਂ
ਹਰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਟਹਿਕੀਓ ਨੀਂ
ਇੰਝ ਚੁੱਪ ਨਾ ਬੈਠੋ ਨੀਂ
ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤਾਬ ਵਰਗੀਆਂ ਨੀਂ
ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੀਆਂ ਨੀਂ
ਬਾਲੜੀਓ ਨੀਂ
ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੜੀਓ ਨੀਂ।

ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦੌੜ

ਬਸ...

ਹੁਣ ਸਭ ਇੱਥੇ
ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ
ਵਿੱਚ ਜੁੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਭੀੜ ਹੈ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ,
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿਤੇ।

ਕਾਹਲ ਮੱਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ,
ਦੌੜ ਹੈ,
ਤੇਜ਼ੀ ਹੈ,
ਪਰ ਅੰਤ ਨੀਂ ਇਸ ਦੌੜ ਦਾ ਕੋਈ।

ਰਾਹ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ,
ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ...
ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ
ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ,
ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਕੁ ਤੁਰੇ ਸੀ...

ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਇਦ,
ਕਿ ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਸੀ ?

ਬਸ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ
ਸਮਝ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ।

ਮੇਰੇ ਯਾਰੋ,
ਹੁਣ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੋ ਉੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ
ਦੋ ਕੁ ਸਾਹ ਉਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਅੰਨਦ ਮਾਣੋ।

ਕਿਉਂ ਹਫ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ,
ਮੈਂਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰਾ
ਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਦੀ...

ਤਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਪੰਜਾਬ

ਮੈਂ ਧੀ ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ
ਜਿਸਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਕਮਾਲ
ਇੱਥੇ ਛੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦੇ ਗੱਭਰੂ
ਜੋ ਤੁਰਦੇ ਮੜਕ ਦੇ ਨਾਲ
ਰੁੱਤਾਂ ਗੀਤ ਨੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ
ਮੌਸਮ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਲ

ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ
ਸੂਰਮਿਆਂ ਹੱਥ ਕਮਾਨ
ਰੱਬ ਦੇ ਰੂਪ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ
ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਹੈ ਰੱਬ ਸਮਾਨ
ਦੂਜਾ ਧੀਆਂ ਵਰਗਾ
ਨਾ ਹੋਣਾ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ

ਫਸਲਾਂ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤੀਆਂ
ਸਿਆਣੇ ਵੀਰ ਕਿਸਾਨ
ਸਬਦਾਂ ਰਾਂਹੀ ਖਿੱਚਿਆ ਮੈਂ
ਤੁਹਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ
ਬਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਰਨੇ ਦੀ ਮੈਂ
ਸ਼ਬਦਾ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ॥

ਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ
ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ

ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਬੁਢੇਪਾ ਬਾਪ-ਦਾਦੇ ਦਾ
ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ,
ਅੱਜ ਪੁੱਤ-ਪੋਤਾ ਕਹਿੰਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਸਦਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ
ਪਿਆਰੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਪੰਡ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ
ਕਰਜੇ ਦੀ, ਤੇ ਇੱਕ ਥੋੜ੍ਹਾ
ਜਿਹਾ ਹਾਸਾ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਉਹ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਜੇ
ਮਜ਼ਾਕ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਉਸ
ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ
ਧੀਆਂ ਹਾਲੇ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ
ਕੁਆਰੀਆਂ।

ਕਿਸਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਪੋਹ
ਦੀਆਂ ਠੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ
ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਭ ਨੇ ਮਿੱਤਰਾਂ
ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਉਂਝ ਮਿੱਟੀ
ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ
ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਣਾ ਬਸ ਸਭ
ਇਸ ਦੀਆਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ
ਬਿਮਾਰੀਆਂ

ਕੌਣ ਜਾਂਦਾ ਪਰਦੇਸ਼ ਮਾਂ
ਬਾਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਸਭ
ਨੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ
ਚੰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਾਲਾ ਪਰ
ਰੂਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ
ਪਿਆਰੀਆਂ।

ਕਿੰਨੇ ਵਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਤੂੰ ਲਿਖੇ
ਇਹ ਲਿਖਾਰੀਆਂ, ਜਦ ਖੁਦ
ਹੰਢਾਇਆ ਇਹ ਸਭ ਫਿਰ
ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਕੀ ਨੇ
ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ।

ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਸੋਚ

ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ ਮੁਟਿਆਰ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ
ਮੋਬਾਇਲ 'ਚ ਕੁਝ ਟਾਇਪ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।
ਸਾਰਿਆ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ
ਕੀਤੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੈਟ ਚੱਲ ਰਹੀ ਆ,
ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੇਮ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ, ਕਿਸੇ ਨੇ
ਕੁਝ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਹੀ ਕੁੜੀ
ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਰੱਖਦੀ ਮੋਬਾਇਲ ਤੇ ਉਗਲਾਂ ਮਾਰਦੀ
ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਡਰਾਇਵਰ ਨੇ ਬੱਸ ਤੋਰੀ ਤਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਸਾਹਮਣੇ
ਖੜੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ, ਮੁੰਡੇ ਨੇ
ਮੋਬਾਇਲ ਫੜਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕੀਤੀ ਚੈਟ ਪੜ੍ਹਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ
ਨਾਲ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਮੋਬਾਇਲ ਵਿੱਚ ਟਾਇਪਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਵਿਤਾ
ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਮੇਰਾ ਵੀਰ' ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ
ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਲਉ ਭੈਣ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮੋਬਾਇਲ”। ਐਨੀ ਗੱਲ
ਕਹਿ ਉਹ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਸੋਚਣੀ
ਕਾਰਨ ਉਸ ਭੈਣ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਉਸ ਕੋਲ
ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ “ਅਖਾੜਾ”
ਐੱਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਮੈਂ ਦਿਸ਼ਾਹੀਨ

ਅਨਜਾਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਦੇ ਸਵਾਦ ਤੋਂ,
ਲੱਗਦਾ ਮੁੱਕ ਜਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ।
ਮੇਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ 'ਚ ਹੋ ਗਈ ਤਬਦੀਲੀ,
ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦਾ ਸ਼ੇਖਰਿਲੀ।
ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਕਰ ਗਿਆ ਤੌਹੀਨ,
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਦਿਸ਼ਾਹੀਨ।

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ.
ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਰਾਹ ਪਤਾ ਨਾ ਹੀ ਕੋਲ ਹੌਂਸਲਾ,
ਸਭ ਉਮੀਦਾਂ ਮਰ ਗਈਆਂ, ਹੋ ਗਿਆ ਖੋਖਲਾ।
ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਤੈਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।
ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਹੁਣ ਮੂੰਹ ਧੋਂਦਾ।
ਤੋੜ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਦ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ,
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਦਿਸ਼ਾਹੀਨ।

ਮਹਿਲਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ, ਮੈਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਪੁੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
ਰੱਬ ਵਰਗੀ ਮਾਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਉਤਾਰ ਪਾਉਂਗਾ।
ਨਾ ਜਾਗੀ ਹੁਣ ਜ਼ਮੀਰ ਮੇਰੀ, ਆਤਮਿਕ ਜੰਗ ਨੂੰ ਹਾਰ ਜਾਉਂਗਾ।
ਸੱਚ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਪਾ ਚੁੱਲੋ, ਝੂਠ ਦੀ ਬਣ ਗਿਆ ਮਸ਼ੀਨ,
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਦਿਸ਼ਾਹੀਨ।

ਭਾਵੇਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਜੇਬਾਂ, ਪਰ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਗ਼ਰੀਬ ਹਾਂ ਮੈਂ,
ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਦਾ ਪੱਕਾ ਬੇਲੀ, ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦਾ ਰਕੀਬ ਹਾਂ ਮੈਂ,
ਮੈਂ ਬੇਪਰਵਾਹ, ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਅਸਮਾਨੀ ਪਰਿੰਦਾ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਚੂਰ,
ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਕੈਦ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਤੇ ਕਰਾਂ ਗਰੂਰ।
ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਲਾ ਗੁਆਚੀ, ਲਾਈ ਲਗਨ 'ਚ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਯਕੀਨ
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਦਿਸ਼ਾਹੀਨ।

ਲੱਗਦਾ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦਾ ਨਲਕਾ ਗੋਂਡੂਗਾ,
ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਨਾ ਸੁਧਰਿਆ ਮੈਂ, ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਮੌਤ ਸਹੇੜੁੰਗਾ।
ਰੱਬਾ ਮਾਫ਼ ਕਰੀਂ, ਬਖਸ਼ੀ ਰੀਂਗਦੇ ਹੋਏ ਕੀੜੇ ਨੂੰ,
ਬਸ ਉੱਥੇ ਤੁਰਨ ਜੋਗਾ ਕਰੀਂ, ਜਿੰਦਗੀ ਵੱਲ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਭੀੜੇ ਨੂੰ।
ਜੋੜਨਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ, ਹਾਲੇ ਲੱਗੂ ਸਮਾਂ ਫੱਟਾਂ ਨੂੰ ਸੀਣ,
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਦਿਸ਼ਾਹੀਨ।

ਇੱਕ ਯਾਦ

ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਸ਼ੱਕਰ ਵਰਗੀਆਂ
ਯਾਦਾਂ ਬੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨੇ
ਬਣ ਕੇ ਲੰਘਿਆ ਵਕਤ ਸਾਰੀਆਂ
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗਿਓਂ ਲੰਘੀਆਂ ਨੇ

ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨੇ
ਇਹ ਡੋਲ ਕੇ ਚੂਰੀ ਖਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਇਹ ਗੁੰਦ ਕੇ ਮਿੱਢੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਨਿੱਤ
ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਘੀ ਵਾਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ

ਚਾਅ ਬੜਾ ਏ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਡੀਟੀ ਟੱਪਾ ਰੋੜੇ ਦਾ
ਦਰਦ ਬੜਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਏ
ਪਹਿਲੇ ਦੰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ

ਰੁੱਤ ਸਿਆਲੀ ਮਨ ਲਲਚਾਉਂਦਾ
ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅੱਗ ਸੇਕਣ ਦਾ
ਬਾਹਲਾ ਚਾਅ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ
ਉਹ ਚੁੜੀਆਂ ਪਾ ਪਾ ਦੇਖਣ ਦਾ

ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੁੰਨੀਆਂ ਲੈ ਕੇ
ਘੁੰਮ ਘੁੰਮ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕਦਮਾਂ ਵਾਲੀਆਂ
ਯਾਦਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸਿੰਮੀ ਧੀਮਾਨ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ.
ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ

ਹੋ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਜਾਪਦੀ ਖੋਰੇ ਕਿਹੜੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਪਾਪ ਵੇ,
ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਆਪ ਵੇ,
ਹੱਡ ਖੁਰ ਗਏ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਫੀਸਾਂ ਭਰਦੇ-ਭਰਦੇ,
ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਾ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗੀ ਲੱਖ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ,

ਸਭ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ,
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਫੀਤੀਆਂ ਨੇ,
ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਫੀਸ ਭਰੀ ਮੈਂ,
ਧੁੱਪ-ਸਰਦੀ ਵੀ ਲੱਖ ਜਰੀ ਮੈਂ,

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੱਸੋ ਕੀ ਨੀ ਕਰੀ ਮੈਂ,
ਤਰਲੇ ਕਰ-ਕਰ ਮੇਰੀ ਮਰੀ 'ਮੈਂ'
ਹੱਕ ਮਾਰ ਲਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ,
ਬਾਂਦਰ ਵਾਂਗ ਨਚਾਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਦਾਰੀਆਂ ਨੇ,

ਵੇ ਨੌਕਰੀ ਮੇਰੀ ਫਿਰ ਨਾ ਲੱਗੀ,
ਕਿਸਮਤ ਮੇਰੀ ਫਿਰ ਨਾ ਜਗੀ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਰੀ ਗਈ ਚੰਗੀ ਠੱਗੀ,
ਯਾਰੀ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਲੱਗੀ,

ਕਿੱਥੇ ਮੈਂ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ ਸੀ,
ਪਰ ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਲੱਗਾ ਵੱਡਾ ਤਾਲਾ ਸੀ
ਮੈਂ ਵੀ ਚਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕੁਝ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਕਰਨ ਨੂੰ,
ਪਰ, ਦੇ ਵੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ਪੈਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਭਰਨ ਨੂੰ
ਉਏ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੱਲਾ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵੇ,
ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇ,

ਸਿਧਾਰਥ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਜ਼ਮੀਰ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਓਂਦੀ ਏ

ਗੱਲ ਕਰਦਾਂ ਉਸ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀ,
ਜੀਹਨੇ ਗੁੜਤੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ
ਜਦੋਂ ਅਣਖ ਬੋਲਦੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ,
ਫਿਰ ਧਰਮ, ਜਾਤ ਨੀ ਬਿਆਨੀ ਦੀ
ਹੋਈ ਸੋਚ ਉਜਾਗਰ ਵਤਨਾਂ ਲਈ,
ਗੋਲਾ ਮੱਤ ਨਿਆਣੀ ਦਾ ਖੁਰ ਚੱਲਿਆ
ਇਕ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ,
ਉਹ ਛੱਡ ਖੁਦ ਦਾ ਘਰ ਵੀ ਤੁਰ ਚੱਲਿਆ
ਬਰਫਾਂ, ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ,
ਰੱਖ ਜਾਨ ਤਲੀ ਤੇ ਖੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ
ਭੁੱਖਾ ਪਿਆਸਾ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ,
ਤਪਦੀ ਇੱਟ ਵਾਂਗਰ ਰੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ
ਆਪਣੀ ਨਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਕੀਤੀ,
ਹਰ ਵਕਤ ਇਬਾਦਤ ਦੇਸ਼ ਲਈ
ਜਿੱਤ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਮਕਸਦ ਵੀ,
ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਸ਼ ਲਈ
ਝੰਡੇ ਵਿੱਚ ਲਿਪਟੀ ਲਾਸ਼ ਓਹਦੀ,
ਇਹੋ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੀ ਏ
ਕੀ ਹੋਇਆ ਧੜਕਣ ਰੁਕ ਗਈ ਜੇ,
ਪਰ ਜ਼ਮੀਰ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਓਂਦੀ ਏ
ਓਹਦੀ ਅਣਖ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਓਂਦੀ ਏ.

ਮਾਮਦੀਨ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਕਲਮ

ਚੁੱਕੀ ਨਾ ਕਲਮ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ
ਮੈਨੂੰ ਸੱਧਰਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾ ਦਿਤਾ,
ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਵਤੀਰਿਆਂ ਨੇ ਖੋਲੀਆਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ
ਕੁਝ ਘਰੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾ ਤਾ,

ਬੇਬੇ-ਬਾਪੂ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਕੋਲੋਂ ਵੇਖਿਆ ਖਲੋਅ ਕੇ,
ਕੁਝ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹਲਾਤ ਹੀ ਜਿਉਣ ਨਈਓਂ ਦੇਂਦੇ
ਅੱਜ ਤੱਕ ਬੇਬੇ 'ਸੁਪਨੇ' ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤੂੰ ਵੇਖੇ
ਸੱਚ ਦੱਸਾਂ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸੌਣ ਨਈਓਂ ਦੇਂਦੇ,

ਅੱਧੇ ਬੋਲ ਮੇਰੀਆਂ ਖਵਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁਗਾਉਂਦੇ
ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਕਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਕਰਾਇਆ,
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੰਗੀਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ,
ਮੈਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਇਆ

ਜੇ ਨਈਂ ਪਤਾ ਓਏ ਇਮਾਮ, ਹੁੰਦੀ ਚੀਜ਼ ਕੀ 'ਬੇਚੈਨੀ'
ਕਬੀਲਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਪੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀਂ,
ਕੀਤਾ ਕੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਤੂੰ ਪੁੱਛੀਂ ਨਾ ਜੁਬਾਨੋਂ
ਆ ਗਏ ਉਮਰਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੁਢਾਪੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀਂ,

ਬੇਰੰਗੀ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਈ ਰੰਗ
ਚਿਹਰਾ ਆਪਣਿਆਂ ਤੇ ਗ਼ੈਰਾਂ ਦਾ ਪਛਾਣਨਾਂ ਸਿਖਾ ਗਏ,
ਕੁਝ ਵੱਟ ਗਏ ਪਾਸਾ ਦੇਖ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦੌਰ
ਕੁਝ ਧੁੰਦਲੇ ਰਾਹਵਾਂ ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਚਾਨਣਾ ਸਿਖਾ ਗਏ,

ਪੂਰਾ ਮਿਹਨਤਾਂ ਤੇ ਜੋਰ, ਰੱਖੀ ਝਾਕ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ
ਨਾਂ ਹੀ ਜ਼ਹਿਨ ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਕਦੇ ਤੁੱਕਿਆਂ ਜਾਂ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ,
ਸਮੇਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੌਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ
ਹੈਰੀ ਐਨੀ ਕੁ ਜੁਅਰਤ ਝੂਠਾ ਪਾ ਦਊਂ ਤਕਦੀਰਾਂ ਨੂੰ,

ਥੋਡੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੱਗ ਜਿੱਤ ਲੈਣਾ
ਬੇਬੇ ਮੁੱਲ ਤੇਰੇ ਸਬਰਾਂ ਦਾ ਪਾਉਂਗਾ ਜ਼ਰੂਰ,
ਇਹ ਵੀ ਜਾਣੀ ਲੰਘ, ਰਹਿੰਦੀ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ
ਖੁਦ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਗਾ ਜ਼ਰੂਰ॥

ਮਾਮਦੀਨ

ਬੀ.ਐੱਸ. ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਈਦਾ...

ਓਏ ਵਕਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਦੀ ਨੀ ਸਾਂਗ ਲਾਹੀਦੀ,
ਹੁੰਦੀ ਦੁਰ-ਅਸੀਸ ਮਾੜੀ, ਅੱਕੇ-ਥੱਕੇ ਰਾਹੀ ਦੀ,
ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਨੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਟਾਲ ਕੇ,
ਕੱਢੀਦੇ ਨੀ ਦੰਦ ਯਾਰਾ ਸਿਵਾ ਬਾਲ ਕੇ,
ਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਵੇਲੇ ਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਪਾਈਦਾ,
ਔਕਾਤ ਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੇ ਨੀ ਭੁਲਾਈਦਾ।

ਹੋਵੇ ਚਾਦਰ ਜੇ ਛੋਟੀ, ਪੈਰ ਨੀ ਪਸਾਰੀਦੇ,
ਹੱਕ ਸੱਚ ਦੇ ਕਮਾਏ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨੀ ਵਾਰੀਦੇ
ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਚ' ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਤੋਂ ਨੀ ਮੁੱਖ ਮੋੜੀਦਾ,
ਪੈਸੇ ਦੇ ਵਹਾਅ ਚ ਨਈਓਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਦਾ,
ਜੇਬ ਖਾਲੀ ਲੈ ਕੇ ਨੀ ਮੇਲੇ ਤੇ ਜਾਈਦਾ,
ਔਕਾਤ ਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੇ ਨੀ ਭੁਲਾਈਦਾ।

ਕੱਢੀਦਾ ਨੀ ਵੈਰ ਕਿਸੇ ਤੀਵੀਂ ਮਾੜੀ ਤੇ,
ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਚੰਗਾ ਭਖਦੀ ਜਵਾਨੀ ਤੇ,
ਭੈਣਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲੰਘੀਦਾ ਨੀ ਮੁੱਛਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ,
ਕੁੱਟੀਦਾ ਨੀ ਸਾਧ ਕਦੇ ਘਰੇ ਵਾੜ ਕੇ,
ਚੌਲਾ ਪਾਇਆ ਮਾੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਦਾ,
ਔਕਾਤ ਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੇ ਨੀ ਭੁਲਾਈਦਾ।

ਪੈਰ ਨੀ ਧਰੀਦਾ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਭੌਣ ਤੇ,
ਵੱਢੀਦੇ ਨੀ ਰੁੱਖ ਪੱਤਝੜ ਆਉਣ ਤੇ,
ਇਮਾਮ ਓਏ ਹਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਾਂ ਹਾਰੀਏ,
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦਾ ਨਾ ਤਾਹਨਾਂ ਮਾਰੀਏ,
ਭੇਤ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਣੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਈ ਦਾ,
ਔਕਾਤ ਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੇ ਨੀ ਭੁਲਾਈਦਾ।

ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਨੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਤ ਖੋਲੀਦਾ,
ਤੇ ਜਣੇ-ਖਣੇ ਨੂੰ ਨੀ ਉਸਤਾਦ ਬੋਲੀਦਾ,
ਦਈਓਂ ਨਾ ਤਵੱਜੋ ਕਿਸੇ ਮਾੜੇ ਧੰਦੇ ਨੂੰ,
ਆਮ ਨੀ ਮੰਨੀਦਾ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ,
ਕਰੀਦਾ ਨੀ ਛੇਕ ਜਿਹੜੀ ਥਾਲੀ ਖਾਈਦਾ,
ਔਕਾਤ ਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੇ ਨੀ ਭੁਲਾਈਦਾ।

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ...

ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਕਸਰ ਥਮ ਜਾਂਦੇ,
ਇਹ ਵਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨਦੀਆਂ ਦੇ।
ਬਸ ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਲਈ ਨਾਲ ਤੇਰੇ
ਜਿਹੜੇ ਸਮਝੇ ਸਾਥੀ ਸਦੀਆਂ ਦੇ।
ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮੇਲੇ ਸਾਹਾਂ ਦੇ,
ਨਾ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਾਣੀ ਏ।
ਨਾ ਹੁਕਮ, ਨਾ ਤਾਕਤ ਪੈਸੇ ਦੀ,
ਇਹ ਬਿਨ ਸੱਦਿਆਂ ਆ ਜਾਣੀ ਏ।
ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਜੀਅ ਲਈ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ,
ਬਿਨ ਮਕਸਦ ਮੌਤ ਪਿਆਰੀ ਆ।
ਤੁਰ ਗਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰੇ,
ਮੇਰੀ ਇਹੋ ਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਆ,
ਬਸ ਇਹੋ ਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਆ॥

ਮਾਮਦੀਨ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ.

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਜਾਣਗੇ...

ਕੱਚੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਵੇਖੇ ਸੁਪਨੇ ਹਕੀਕਤ ਕਰ ਲੈਣੇ,
ਅੱਖ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰੇ ਖੋਲੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤਿੜ ਜਾਣਗੇ।
ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ,
ਯਾ ਫਿਰ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਜ਼ਬੇ ਰਿੜ ਜਾਣਗੇ।
ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤੋ,
ਰੁਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥੇ ਭਿੜ ਜਾਣਗੇ।
ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ ਇਮਾਮ ਇਹ ਰੁੱਤ ਮੁਰਝਾਉਣ ਵਾਲੀ,
ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੱਧਰਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਜਾਣਗੇ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੱਧਰਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਜਾਣਗੇ॥

ਮਾਮਦੀਨ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਤਾਲੀਮ

ਸਭ ਜਗਤ ਨੂੰ ਲੋਅ ਤਕਸੀਮ ਕਰੇ
ਇਹ ਇਲਮ ਐਸੇ ਆਫ਼ਤਾਬ ਜਿਹਾ
ਮਇਅਤਾਂ ਨਾਲ ਹਾਸਿਲ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਬਾਕਮਾਲ ਤੋਹਫ਼ਾ ਇਹ ਨਾਯਾਬ ਜਿਹਾ
ਮਸਜਿਦਾਂ, ਮੰਦਿਰਾਂ, ਮਦਰੱਸਿਆਂ ਤੋਂ
ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ
ਨਾ ਮਿਣਤੀ ਕੋਈ, ਨਾ ਹੱਦ ਇਸਦੀ
ਇਹਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਹਰੀ ਝਲਕਾਰਾਂ ਤੋਂ
ਕੁਝ ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਮਾੜੀਆਂ ਵੀ
ਤਾਲੀਮ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤਰਜ਼ਾਂ ਨੇ
ਜ਼ਰੋ-ਜ਼ਰੋ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿਰ ਉੱਠੇ
ਜਦੋਂ ਬਦਲ ਲਿਆ ਰਾਹ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੇ
ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਤਲਬਗਾਰ ਤਬਾਹੀ ਦੇ
ਕਿੰਝ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਤਰਾਸ ਹੁੰਦਾ
ਜਦੋਂ ਸੋਚ ਤਬਾਹੀਆਂ ਸੰਗ ਰਲਦੀ
ਫੇਰ ਫਕਤ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ
ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਦੁਰ-ਉਪਯੋਗ ਕੀਤੇ
ਫੈਲੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨਾ ਤਦਬੀਰ ਕੋਈ
ਗੁਨਹੇਗਾਰ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਆਪ ਅਸੀਂ
ਨਾ ਗੁਰੂ ਹੱਕਦਾਰ, ਨਾ ਪੀਰ ਕੋਈ
ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਨਫਰਤ ਰਹਿ ਜਾਣੀ
ਅਸਲ ਚ ਫਜ਼ੂਲ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ
ਜੇ ਅੱਜ ਕਾਤਿਲ ਬਣੀ ਤਕਨੀਕ ਤੇਰੀ
ਤੂੰ ਵੀ ਮਕਤੂਲ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ।

ਮਾਮਦੀਨ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਮੈਂ ਨਾ ਭੁੱਲਾਂ...

ਏਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਡੋਬੀਂ ਰੱਬਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ,
ਕਿ ਜੋ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਵਰ੍ਹਾਈਆਂ ਬਰਸਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲਾਂ॥
ਫੁੱਲ ਵਿਛਿਆਂ ਰਾਹਵਾਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਹੋਜੇ ਆਉਣੀ-ਜਾਣੀ,
ਜੁੜੇ ਕੰਢਿਆਂ ਨਾਲ ਗੂੜੇ ਤਾਅਲੂਕਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲਾਂ॥
ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵੀ ਲੈ ਲਈਂ, ਭਾਵੇਂ ਜੱਗ ਵੀ ਭੁਲਾ ਦਈਂ,
ਦੇਵੀਂ ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਜ਼ਮੀਰ, ਕਿ ਔਕਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲਾਂ॥
ਜੋ ਵੀ ਛਾਪੇ ਜ਼ਜ਼ਬਾਤ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ਜਾ ਨਾ ਰਹਿਣ,
ਅੱਜ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਜਿਹਨਾਂ ਚੋਂ ਹਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲਾਂ॥

ਮਾਂ

ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਗਿੱਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ,
ਪੈਂਨ ਖੜ ਗਿਆ ਮੇਰਿਆਂ ਚਾਵਾਂ ਦਾ
ਲੱਗੇ ਜਿੰਦਗੀ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਕਿਉਂ,
ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਸਿੱਧਿਆਂ ਰਾਹਵਾਂ ਦਾ
ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਠੰਡਕ ਮਿਲੂ ਏਸ ਜਿੰਦ ਨੂੰ,
ਲੱਗੇ ਸੇਕਾ ਗਰਮ ਹਵਾਵਾਂ ਦਾ
ਚੱਲ ਮੇਰੀ ਰੱਬਾ ਨਾ ਮੰਨ ਤੂੰ,
ਮੁੱਲ ਪਾਈਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ
ਮੁੱਲ ਪਾਈਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ।

ਮਾਮਦੀਨ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਦਰਦ-ਏ-ਦਾਸਤਾਂ

ਅੱਜ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਨੇ ਤੱਕ ਚੰਨ ਨੂੰ, ਹੋਕਾਂ ਜਿਹਾ ਭਰਿਆ,
ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਰਹਿਣਾ ਡਰਿਆ ਡਰਿਆ?
ਉਸ ਆਖਿਆ, ਦੇਖ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਾਲ ਮੈਂ ਹੋਈ ਜਾਂਵਾਂ ਬੇਹਾਲ,
ਛੱਡ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਮਾਇਆ ਜਾਲ।
ਜਗ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਕਤਲੇਆਮ,
ਕਿਤੇ ਧੀਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ, ਕਿਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬਦਨਾਮ।
ਧੀ ਨੂੰ ਲਕੋਈ ਬੈਠਾ ਪਿਉ, ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਮਜਬੂਰ,
ਜੇ ਉਹ ਘਰ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ।
ਫਿਰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹਾਲ ਪੰਜ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦਾ,
ਪੰਜ ਪੁੱਤ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ, ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਉਹਨੂੰ ਜਹਾਨ ਦਾ।
ਦੇਖ ਇਹ ਸਭ ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਰੋਇਆ,
ਫਿਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ,
ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਇਸ ਸਦਮੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ,
ਜਦ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਮਾਰ ਜਗਾਇਆ,
ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੁਣ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਮੇਰਾ ਵੀ ਮਨ ਭਰ ਆਇਆ,
ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਾ ਗਿਆ ਗੰਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਸਾਇਆ।
ਮਿਰਚਾ ਦੀ ਥਾਂ ਖੂਨ ਵਾਰ ਸਿਵਿਆਂ 'ਚ ਪਾਉਂਣਾ ਪਉ,
ਰੱਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਉਂਣਾ ਪਉ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਐੱਮ.ਏ. ਇੰਗਲਿਸ਼

ਰਾਜਨੀਤੀ

ਹੈ ਆਉਂਦਾ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਵੋਟਾਂ ਦਾ,
ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਬਣਦਾ॥
ਫਿਰ ਆਉਂਦੀ ਜਿੱਤ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ,
ਖੁਦ ਨੂੰ ਰੱਖਦੇ ਉੱਪਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਰੱਖਦੇ ਥੱਲੇ॥
ਕਿੱਥੇ ਮੁੱਲ ਤੋੜਦੇ ਨੇਫਿਰ ਦਿੱਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦਾ,
ਨਾ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਦਾ ਕੋਈ ਲੱਗਦਾ॥
ਹੋਂ ਉਂਗਲਾਂ ਤੇ ਗਿਣਾ ਦੋ ਮੈਨੂੰ,
ਹੋਵੇ ਚੱਜ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਕੀਤੀ॥
ਇਹ ਤਾਂ ਖਿਡਾਰੀ ਜਾਪਦੇ ਮੈਨੂੰ,
ਖੇਡ ਚੰਗੀਓ ਖੇਡਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ॥
ਖੇਡ ਚੰਗੀਓ ਖੇਡਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ॥
ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨੇ ਝੂਠੇ ਲਾਰੇ ਲਾਉਂਦੇ,
ਦਿਨੇ-ਦਿਨੇ ਨੇ ਤਾਰੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ॥
ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭਟਕਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਧਰਮ-ਜਾਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਉਂਦੇ ਨੇ॥
ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਸਤਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਫਿਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਝੂਠ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਉਂਦੇ ਨੇ॥
ਹੋਂ ਉਂਗਲਾਂ ਤੇ ਗਿਣਾ ਦੋ ਮੈਨੂੰ,
ਹੋਵੇ ਚੱਜ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਕੀਤੀ॥
ਇਹ ਤਾਂ ਖਿਡਾਰੀ ਜਾਪਦੇ ਮੈਨੂੰ,
ਖੇਡ ਚੰਗੀਓ ਖੇਡਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ॥

ਸਿਧਾਰਥ

ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬੜਾ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ।
ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
ਰੱਖੀ। ਅੱਠ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ
ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ
ਅਜਿਹੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ
ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਰਨਾ, ਮੰਜੀ-ਪ੍ਰਥਾ, ਸਮਾਜਿਕ
ਸੁਧਾਰ, ਮਸੰਦ-ਪ੍ਰਥਾ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨਾ, ਨਵੇਂ
ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ
ਉਸਾਰੀ, ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ,
ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ,
ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਆਦਿ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ
ਮਜ਼ਬੂਤੀ, ਇਲਾਕਾਈ, ਭਾਸ਼ਾਈ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ,
ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ
ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣ ਦੀ ਸੇਧ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਨੂਠੀ ਮਿਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕਰਕੇ ਚਿੜੀਆਂ
ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਭੁੱਲ
ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ,
ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ
ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣੇ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ
ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਹਨ।
ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੰਗਰ, ਸੰਗੀਤ
ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜ
'ਕ' ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਰਬੱਤ
ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

Satluj

हिन्दी खण्ड

सम्पादक

प्रो. (डॉ.) मुकेश कुमार अरोड़ा
अध्यक्ष एवं शोध-केन्द्र संयोजक
स्नातकोत्तर हिन्दी-विभाग एवं शोध केन्द्र

छात्रा सम्पादक

मानसी
एम.ए. हिन्दी-द्वितीय भाग

अनुक्रमणिका

1. सम्पादक की कलम से	प्रो. (डॉ.) मुकेश कुमार अरोड़ा	46
2. सकारात्मक सोच	मानसी	47
3. अस्तित्व	सविता	47
4. हिन्दी है तो हम हैं	डा. सौरभ कुमार	48
5. बेटियाँ	अंजलि गोयल	48
6. उम्मीद	वरुण कुमार	49
7. कलम	संदीप कौर	49
8. ज्ञान	आरती	49
9. ये अटपटी अनोखी-सी जिन्दगी	अंजलि	50
10. हार नहीं मानूँगा	राज सिंह	50
11. भारत की धरती	पायल	50
12. बेरोजगारी	भगवती कुमारी	51
13. वास्तविकता	रजत सेठी	52
14. कोई-कोई	ज्योति शर्मा	52
15. मैं न भूलूँगी	किरन	53
16. यादें	समिता	54
17. आत्मविश्वास	वैशाली	54
18. बाल मजदुरी	रचिता	54
19. मेरी पहली कविता	याचना शर्मा	55
20. चाय की चुस्की	विककी	55
21. गुरु बिन घोर अंधकार	आशा	56
22. वो दिल से हँसी	याचना शर्मा	57
23. कदम	सुमित विग	57
24. गज़ल... जिन्दगी	ममदीन	57
25. किसान	कोमल रानी	58
26. अविस्मरनीय पल	रिंकू कुमार	58

सम्पादक की कलम से

साहित्य और समाज का संबंध अन्योन्याश्रित है। एक दूसरे के बिना दोनों महत्वहीन होते हैं। शायद तभी इनके संबंध पर प्रकाश डालने हेतु चिरंतन काल से यह कहा जाता रहा है कि 'साहित्य समाज का दर्पण है'। प्रायः दर्पण मानव

जीवन में एक आकर्षक वस्तु है परंतु साहित्य के संदर्भ में दर्पण को दोष रहित और गुणवत्तापूर्ण होने की बात कही गयी है।

”संक्षेपाद्वाक्यमिष्टार्थव्यवच्छिन्ना पदावली।

काव्यं स्फुरदलंकार गुण वद्बोवर्जितं।।”

(अग्निपुराण)

वास्तव में साहित्य वह है जो समाज को समग्र रूप में देखता हो, समाज को देखने की दृष्टि एकांगी न हो कर वह समाज का सर्वांगीण स्वरूप का विश्लेषण करता हो तथा उसकी पैनी आंख से समाज का कोई पहलु बच न सके और उसके किसी अंग की उपेक्षा न हो। ऐसी परिस्थिति में ही साहित्य इस लोक में मंगल का विधान कर सकता है। इसी उद्देश्य को लेकर साहित्यकारों ने समाज के विविध रूप-स्वरूप पर चिंतन किया और उनके चिंतन से उपजे परिणामों की जो भाषिक अभिव्यक्ति हुई वह काव्य और कहानी, लेख, निबन्ध प्रभृत काव्येतर विधाओं के माध्यम से प्रकट हुई। इन्हीं में से एक विधा पत्रकारिता भी है। हिन्दी में 'उदंत मार्तण्ड' से शुरू हुई इस विधा ने समाज को नई दिशा और गति तो प्रदान की ही, इसने साहित्य को भी बहुत संमृद्ध किया है। इसके माध्यम से नव लेखन की शुरुआत हुई और नए-नए लेखक-कवि ने कलम उठाने का साहस किया। इस कड़ी में वे पत्र-पत्रिकाएं भी शामिल होती गईं जो किसी विद्यालय-महाविद्यालय- विश्वविद्यालय द्वारा वहां के छात्रों के वैचारिक अभिव्यक्ति माध्यम बनती हैं तथा उन छात्रों की सृजनशीलता को एक मंच प्रदान करती हैं।

सतीश चन्द्र धवन राजकीय महाविद्यालय की वार्षिक पत्रिका

‘सतलुज’ भी दशकों से अपने विद्यार्थियों की सृजनशीलता को एक मंच प्रदान करते हुए उनकी प्रतिभा को तराशने का एक सशक्त माध्यम बनी हुई है।

एक संपादक के रूप में मुझे खुशी है कि विद्यार्थियों ने छात्र लेखक के रूप में अपने दायित्व को समझा है और पूरी ईमानदारी से अपनी लेखनी चलाई है। साहित्य लेखन के प्रति उनकी ईमानदारी से उनकी सृजनात्मकता में जहां मासूमियत की खुशबू आती है वहीं जिम्मेदारी का अहसास उनके अंदर प्रौढ़ता का भाव भर देता है।

‘सतलुज’ पत्रिका के हिन्दी-खण्ड में अपनी रचना के द्वारा स्थान पाने वाले सभी विद्यार्थियों को हार्दिक बधाई प्रकट करते हुए आशा करता हूँ कि साहित्य के प्रति उनकी रुचि बनी रहे और उनकी लेखनी साहित्य को संमृद्धि प्रदान करते हुए इस समाज में चेतना प्रवाहित करे।

जय हिन्द।

जय हिन्दी।।

प्रो. (डॉ.) मुकेश कुमार अरोड़ा

संपादक - हिन्दी खण्ड

प्रोफेसर एवं अध्यक्ष

स्नातकोत्तर हिन्दी-विभाग एवं शोध-केन्द्र

सकारात्मक सोच

महात्मा गांधी का प्रसिद्ध कथन है, कि इंसान वैसा ही बनता है, जैसी वह सोच रखता है। यह कथन छोटे या बड़े हर व्यक्ति पर लागू होता है आप जिंदगी में सफल तभी हो सकते हैं, जब आप सफलता हासिल करने के प्रति अपनी सोच को सकारात्मक रखेंगे। अगर अपनी खामियां ढूंढ-ढूंढ कर खुद को कमतर ही आंकते रहेंगे, तो कभी सफलता की ओर कदम नहीं बढ़ा सकेंगे। आप जीवन के किसी भी क्षेत्र में सफल तभी हो सकते हैं, जब आप अपनी काबिलियत का सौ प्रतिशत इस्तेमाल करें। अगर आप थोड़ी सी परेशानियों से घिरने पर खुद की क्षमताओं पर ही संदेह करने लगेंगे तो सफल होना मुश्किल है। हो सकता है कि एक बार प्रयास करने पर सफलता न मिले लेकिन अगर आप नकारात्मकता से दूर रहते हुए पूरे मन से प्रयास करेंगे तो सफलता मिलनी तय है।

सकारात्मक सोच का संबंध सिर्फ आपके करियर से ही नहीं है। यह आपके पारिवारिक और सामाजिक जीवन से भी जुड़ी है। नकारात्मक सोच वाले व्यक्ति अपने आसपास एक ऐसा नकारात्मक माहौल बना लेते हैं, जो उनके साथ-साथ उनके आसपास के लोगों के मानसिक स्वास्थ्य पर भी बुरा असर डालता है। जीवन से जुड़ी अपेक्षाएं पूरी न होने पर निराशा के अंधेरे में ही डूबे रहने वाले कभी आशा की दूसरी किरणों को पहचान भी नहीं पाते। जीवन में उतार चढ़ाव आना जीवन का एक हिस्सा है लेकिन आपके असल व्यक्तित्व की पहचान आपके उस रवैये से है, जो आप परेशानियों में घिरा होने पर अपनाते हैं कुछ लोग जीवन के सकारात्मक पहलुओं से अपनी जिंदगी में उत्साह बरकरार रखते हैं और कुछ लोग नकारात्मकता से इस कदर घिर जाते हैं कि कोई गलत कदम उठाने से भी नहीं चूकते। अपनी जिंदगी का एक लक्ष्य बनाकर चले तो दिमाग को भटकने से बचाया जा सकता है किसी भी अप्रिय स्थिति का सारा दोष खुद पर ही न मढ़ लें। इसके लिए

परिस्थितियां भी दोषी हो सकती हैं। आपकी काबिलियत इसमें है कि आप इन परिस्थितियों को खुद पर हावी न होने दें और खुद में सकारात्मकता का संचार करें। इसमें आपके करीबी दोस्त व रिश्तेदार आपकी मदद कर सकते हैं। जिस दिन आप नकारात्मक चीजों में भी सकारात्मक पक्ष तलाशना सीख जायेंगे, उस दिन कोई भी मुश्किल आपका मनोबल गिराने में सफल नहीं हो पाएगी।

मानसी

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

अस्तित्व

अपने अस्तित्व को पहचान मेरे दोस्त,
किस डगर भटक रहा है।
मंजिल तेरी तुझमें बसती है,
क्यों रास्तो को ढूंढता तू हर गली।
क्यों सुनता है दुसरो के लफ्जों को,
सुन ले ज़रा अपने दिल की भी।
छुपे हैं कई ख्याल इसमें भी,
इंतज़ार में है ये कस्बे तेरे।
दिल के दरवाज़े खोल तो जरा,
मिलेंगे हर सवाल के जवाब तुझको।
अब ज़रा- सा मुस्कुरा ले,
क्योंकि तेरे सवालों दुनिया बनी थी यही!!

सविता

एम.एस सी.

हिन्दी है तो हम हैं'

आजादी के 72 वर्ष पूरे होने तक यद्यपि हमने जीवन के विविध क्षेत्रों में बहुत-सी उपलब्धियां हासिल कर ली हैं, परंतु आज तक हम अपने राष्ट्र को 'राष्ट्र-भाषा' दे पाए हैं? आज भी राज भाषा हिंदी को संवैधानिक स्तर पर हम राष्ट्रभाषा का

दर्जा नहीं दे सके। भाषा हमारी शिक्षा और संस्कृति की रीढ़ होती है। हम अपने शरीर के शेष भागों का पूरा ध्यान रखते हैं परंतु रीढ़ की हड्डी को क्यों कर भूल जाते हैं? हमें अपनी रीढ़ की हड्डी को मजबूत बनाना होगा ताकि सम्पूर्ण शरीर में एकता, तारतम्यता बनी रहे। इसके लिए हमें हिंदी को प्रशासन, व्यापार, वाणिज्य मीडिया, दूरसंचार, प्रौद्योगिकी आदि की भाषा बनाना होगा। कहने का अभिप्राय यह कि हमें इस दिशा में ईमानदारी से प्रयास करने होंगे और भारतीय भाषा हिन्दी को संवैधानिक रूप से राष्ट्र भाषा के पद पर सुशोभित करना होगा। परन्तु यह तब तक संभव नहीं जब तक हम इसकी ताकत, समृद्धि को न पहचान लें।

- सबसे पहले हमें अपने हृदय में हिंदी को लेकर ग्रसित हीन भावना को निकालना होगा। हिंदी की सबसे बड़ी विडंबना है कि इसके वक्ता इसके प्रति हीन-भाव रखते हैं।
- शिक्षा का माध्यम हिन्दी को बनाना होगा परन्तु यह तभी संभव है जब सरकारी-अर्धसरकारी तथा गैरसरकारी आदि संस्थाओं द्वारा हिन्दी अपनाए जाएं तथा सम्बंधित विषय के अध्येताओं द्वारा अनुवाद आदि के माध्यम से प्राथमिक, माध्यमिक तथा उच्चतर शिक्षण-क्षेत्र में साहित्य उपलब्ध कराए।
- सबसे महत्वपूर्ण पहलु यह कि हिन्दी के सम्बन्ध में उत्तर-दक्षिण, हिन्दी-भाषी एवं गैर हिन्दी भाषी जैसी राजनीतिक खेमेबंदी से ऊपर उठते हुए, इसे राष्ट्र का सूचक मानकर अपनाना चाहिए।

जन-जन का हिंदी से जुड़ना ही स्वयं उसकी, उसके समाज, उसके प्रदेश और राष्ट्र के हित में है। ध्यान रहे हिंदी हमारी शक्ति है। हिंदी और विभिन्न भारतीय भाषाओं का निकट आना एकजुट, सशक्त, सफल, समृद्ध भारत और भारतीयता का मंत्र है। संक्षेप में हमें हिंदी के अधिकाधिक उपयोग का संकल्प लेना होगा। हिन्दी है तो हिंद है। जय हिंद।

डा. सौरभ कुमार

सहायक प्राध्यापक

स्नातकोत्तर हिन्दी विभाग व शोध केन्द्र

बेटियाँ

ओस की बूँद सी होती हैं बेटियाँ,
स्पर्श खुरदुरा हो तो रोती हैं बेटियाँ।
मम्मी की प्यारी, पापा की दुलारी होती हैं बेटियाँ,
उम्र के हर मोड़ पर चहकती हैं बेटियाँ।
रोशन करता है बेटा, बस एक ही कुल को,
दो दो कुल की लाज होती हैं बेटियाँ,
कोई नहीं दोस्तों एक दूसरे से कम,
हीरा है बेटा, तो सच्चा मोती हैं बेटियाँ।
काँटों की राह पर खुद ही चलती रहें,
औरों के लिए मगर फूल बोती हैं बेटियाँ।
विधि का विधान है यही समाज की परम्परा,
अपने बाबुल को छोड़, पिया घर जाती हैं बेटियाँ।
बेटी होती है धन पराया, ये हमेशा है सुनने में आया,
दर्द विदाई का होता है क्या ये आज समझ में आया,
गम और खुशी का रिश्ता कैसा ये अजीब है भाई,
हमारी परछाई ले रही है हमसे विदाई....

अंजलि गोयल

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

उम्मीद

हार कभी न मान,
एक उम्मीद जगा ले।
माना है तू अभी अंधकार में,
एक उम्मीद जगा ले।
उठकर सामना कर इस मुश्किल का,
एक उम्मीद जगा ले।
घिरा है मन आज अंधेरों में,
एक उम्मीद का दीप ही जला ले।
पल-भर की इस ज़िंदगी में कुछ पल तो साहस के दिखा,
एक उम्मीद की किरण जगा ले।
जीना- मरना तो चलता ही है,
कुछ पल तो खुशी के बिता ले,
एक उम्मीद तो जगा ले।
यूँ ही न बर्बाद कर इन पलों को
तू इस आज को ही बचा ले,
एक उम्मीद जगा ले।
जो करेगा इस अंधकार को दूर,
उम्मीद की इस डगमगाती हुई,
ज्योति को जगा लेगा।
वो एक उम्मीद जगा लेगा।

वरुण कुमार

एम.ए. द्वितीय वर्ष

कलम

छोटे-छोटे हाथों में जब कलम पकड़ाई होगी।
लिखा जब अक्षर पहला माँ बहुत मुस्काई होगी?

उस समय इन अक्षरों का ज्ञान न था।
एक चॉकलेट से बढ़कर जहान न था?

धीरे-धीरे लिखने का तरीका था आया।
फिर उन्हीं अक्षरों से मैंने शब्द बनाया?

उम्र के मुताबिक ज्ञान बढ़ता गया।
जीवन की राह मैं गढ़ता गया?

स्कूल, कॉलेज या दतारों की बात करें।
इन सब में भी कलम ही जादू भरे?

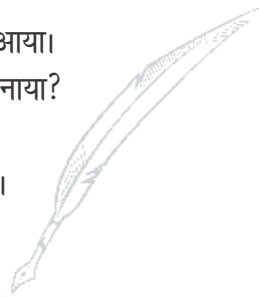
कलम की ताकत का अंदाज़ा तब पाया।
मंत्रीमण्डल से लेकर पूरा प्रशासन हिलाया?

साहित्यकारों को भी यही सम्मान दिलाती है।
बनकर उनके पंख उँचाइयों तक पहुँचती है?

इस कलम से लिखकर बहुत कुछ पाया।
ईश्वर कृपा से जीवन में रंग भर आया?

संदीप कौर

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

ज्ञान

एक अमरीकी प्रोफेसर बौद्ध धर्म सीखने के उद्देश्य से एक जापानी बौद्ध गुरु के पास गया। गुरु जी प्रोफेसर के लिए एक कप में चाय डालना शुरू कर देते हैं। थोड़ी देर बाद प्याला छलकने लगता है तो प्रोफेसर चिल्लाता है, “रुकिए, इस कप में और चाय नहीं आ सकती।” गुरु ने जवाब दिया, “ठीक इसी तरह, आपका दिमाग भी अपने ही विचारों से भरा हुआ है। जब तक आप अपना दिमाग बौद्ध धर्म सीखने के लिए खाली नहीं कर लेते, मैं आपको कैसे सीखा सकता हूँ?” सोचिए।

आरती

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

ये अटपटी अनोखी-सी ज़िन्दगी

ये अटपटी अनोखी-सी ज़िन्दगी,
चन्द खुशियां पाने की होड़ ज़िन्दगी।
आकांक्षाओं की एक दौड़ ज़िन्दगी,
आँखों में ख्वाहिशों भरे ओस सी चमकती ज़िन्दगी।
हर पल बदलती वक्त की रफ्तार सी ज़िन्दगी,
किसी भीड़ में खोई लंबी कतार सी ज़िन्दगी।
चेहरे पे चेहरे लगाकर मेले में बिकते मुखौटों सी ज़िन्दगी,
विश्वास के रिश्तों में पिरोई ज़िन्दगी।
झूठे सच्चे जज़्बातों की कसौटी ज़िन्दगी,
जीत से उछलती खुश होकर चहकती ज़िन्दगी।
हार से धर-धराकर गमों में सिमटी ज़िन्दगी,
पूर्ण होते ही पुरानी इच्छाएं नई अपेक्षाओं को जन्म देती ये ज़िन्दगी।
सुख सुविधा की चाह में जुझती ये ज़िन्दगी,
मात्र खुद को समय न दे पाती ये ज़िन्दगी।
ये अटपटी अनोखी सी ज़िन्दगी।

अंजलि

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

हार नहीं मानूंगा

हिम्मत करने वालों की कभी हार नहीं होती,
डरकर जीने वालों की किश्ती कभी पार नहीं होती।
निराश होकर बैठना असफलता का दूसरा नाम है,
निराश हुए बिना हिम्मत करना सफलता की पहली मिसाल है।
जिंदगी की हर सुबह बहुत सी चुनौतियाँ लेकर आती है,
लेकिन जिंदगी की हर शाम बहुत से तज़र्बे देकर जाती है।
बनते बिगड़ते हालातों का हिसाब है जिंदगी,
हर रोज एक पन्ना जुड़ता है, बनते पन्नों का हिसाब हैं जिंदगी।
मेरी (राज) कविता के रंग की तरह, जिंदगी हर रोज़ नए रंग बदलती है,
हिम्मत मेरी भी ज़िद्दी है, ये भी इन रंगों का सामना करती है।
जीतना और हारना अपनी सोच पर निर्भर करता है,
मान लो तो हार होगी ठान लो तो जीत होगी।

राज सिंह

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

भारत की धरती

मेरे भारत की धरती का
अनुपम, सुंदर नूर है।
कोई कसर ही नहीं साथि
यह सुंदर भरपूर है।
कहीं राम की लीला होत
कहीं लीला कृष्ण-कन्हैया
कहीं राधिका रास रचार्त
कहीं महिमा है यदुराई का।
कहीं देखिए गिरिधर के हित,
मीरा ग़म में चूर है।
कोई कसर ही नहीं साथियों,
यह सुंदर भरपूर है।
कहीं ऊँचा सबसे खड़ा हिमालय,
परचम सा फहराता है।
सागर की शोभा तो देखो,
लहर-लहर लहराता है।
भगीरथी मातु गंगा का,
अमृत जल मशहूर है।
कोई कसर ही नहीं साथियों,
यह सुंदर भरपूर है।
वीर यहां के राणा जैसे
आनबान के पक्के हैं,
जिससे पुछो यही कहेगा
भैया ये तो सच्चे हैं।।
दुश्मन से बदला लेने का
यहां अजब दस्तूर है,
कोई कसर ही नहीं साथियों
यह सुंदर भरपूर है।।
सोना ,चाँदी, हीरे, मोती,
इस भूमि पर मिलते हैं।
फूल हजारों रंगबिरंगे,
इस अवनी पर खिलते हैं।
हीरा अपना बड़ा कीमती,
नाम तभी कोहिनूर है।
कोई कसर ही नहीं साथियों,
यह सुंदर भरपूर है।

पायल

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

बेरोजगारी

“चाहत तूने ये क्या कर लिया”..... यह बोल - बोल के चाहत की मम्मी बहुत रो रही थी। सभी आस पास के लोग भी खड़े हो कर चाहत की ही बातें कर रहे थे कि आखिर क्यों चाहत ने आत्म हत्या की।

चाहत पढ़ी लिखी और बहुत ही समझदार लड़की थी। वह हमेशा अपनी क्लास में प्रथम आती थी। परन्तु पिता की अचानक मृत्यु हो जाने के कारण वह टूट चुकी थी।

वह अपने पापा के बहुत करीब थी। अब छोटे भाई- बहन की जिम्मेदारी भी उसी पर आ गई थी। उसने किसी तरह से अपनी पढाई खत्म की और नौकरी की तलाश करनी शुरू कर दी। उसने सोचा कि अब तो मुझे अच्छी जॉब मिल ही जायेगी और मैं अपने भाई - बहन को अच्छे से अच्छे स्कूल में पढ़ा कर पापा का सपना पूरा करूँगी। परन्तु कहते हैं न जैसा हम सोचते हैं, वैसा नहीं होता। ठीक वैसा ही चाहत के साथ हुआ। वो जहाँ भी इंटरव्यू देने जाती, उसका मार्कशीट देख रख दिया जाता और यह पूछा जाता “क्या आपका किसी बड़े लोगो से जान - पहचान हैं या आप इतने रुपये दे दीजिए आपको जॉब मिल जायेगी।” लेकिन वह इतना सारा पैसा कहाँ से ले कर आए। वह कितने ही जगह इंटरव्यू देने गई, परन्तु हर जगह निराशा ही मिली। घर आकर वह झूठी मुस्कान होंठो पर ले आती। माँ और भाई-बहन के पूछने पर अपने आँसू को छुपाते हुए कहती “मुझे जल्दी ही अच्छी जोब मिल जायेगी, आप लोग मत घबराओ।” पर माँ उसके मन की बात जान जाती। उसकी माँ ने उससे अकेले में बात की तो वह फूट-फूट कर रोने लगी और बोली “माँ मैं क्या करूँ। हर जगह मुझ से सिर्फ बड़े लोगों तक पहुँच और रिश्तत ही मांगते हैं।

मेरी पढाई और अच्छे नंबरों को कोई नहीं पूछता। माँ मैं इतना पैसा कहाँ से लेकर आऊँ। ”..... माँ सिवाए हौसला के कुछ नहीं दे पाती और कहती” हौसला रख बेटा, तुम्हें जॉब

जरूर मिल जायेगी।” आज उसे फिर कहीं इंटरव्यू देने जाना था। वह सवेरे ही तैयार हो गई और ईश्वर को नमन कर घर से चल दी। उसे विश्वास था कि आज तो उसे जॉब मिल ही जायेगी, क्योंकि आज तो इस जॉब के लिए वह पूरी तरह से तैयारी कर के आई है। वह इंटरव्यू वाली जगह पर पहुँच गई। वहाँ पहले से ही बहुत भीड़ थी। वह थोड़ी घबराई हुई भी थी, परन्तु खुद पर उसे पूरा विश्वास था।

कई लोगों के बाद उसका नम्बर आया। वह अन्दर गई। उससे उसका सर्टिफिकेट मांगा गया और कुछ सवाल किये गए। उसने पुरे आत्म विश्वास के साथ सभी के उत्तर दिये।..... सब कुछ देखने के बाद उसे बहार इंतजार करने को कहा गया। चाहत बाहर आ कर इंतजार करने लगी। उसे विश्वास था कि आज तो उसे नौकरी मिल ही जाएगी। थोड़ी ही देर बाद नताशा नाम की लड़की का नाम बोला गया और कहा गया आज के इंटरव्यू में इन्हें चुना गया है। चाहत की सारी उम्मीदे फिर बिखर गई। वह भीगे आखों से बाहर निकल रही थी तो उसके कानों में कुछ लोगों के बात करने की आवाज सुनाई पड़ी।..... “अरे !उस नताशा को नौकरी सिर्फ उसके मामा जी की सिफारिश पर मिली है। उसके पास न ही कोई सर्टिफिकेट है, न ही डिग्री है और न ही उसे इस जॉब की ही समझ है।”..... चाहत की आँखों ने अब झरने के समान नीर बहाना शुरू कर दिया। वह घर आई। घर पर कोई नहीं था। उसने कागज और कलम उठाया। उसने लिखना शुरू किया, “माँ मुझे माफ कर देना। आपने और पापा ने मुझे सारी चीजें दी जो मुझे चाहिए थी,सारी खुशिया दी.....अच्छी शिक्षा भी दी.....फिर भी मैं मरने से पहले आप से एक शिकायत कर के मर रही हूँ..... आपने मुझे पढ़ाने के जगह पर उन पैसों को इकट्ठा क्यों नहीं किया.....ताकि उन पैसों को मैं रिश्तत दे सकती और मुझे भी कहीं अच्छी नौकरी मिल जाती।जाती हूँ माँ !.....रिशु और तन्वी को बहुत सारा प्यार.....और चाहत ने चैन से जहर पी लिया।.....

इस तरह पढ़ी-लिखी होने के बावजूद, बेरोज़गारी से तंग आकर उसने आत्महत्या कर ली.....और पीछे छोड़ गई, फिर से दर - दर की ठोकर खाने के लिए छोटी बहन तन्वी को.क्योंकि अब परिवार की जिम्मेवारी उस के नाजुक कंधों पर आ गई।.....इस तरह न जाने कितनी ही चाहत रोज निराश और हताश हो कर आत्महत्या करती हैं...न जाने कितनी.....?

भगवती कुमारी

एम.ए. हिंदी द्वितीय वर्ष

वास्तविकता

परिवार न होता तो न जाने मैं कहाँ होता ?
परिवार ने ही तो सम्भाला नहीं तो उलझनों में फंसा होता ।
अगर ईश्वर न होता तो ये जहाँ कैसे होता ?
महफिल भरी दुनियाँ में ये दिल आबाद कैसे होता ?
संवेगों के भाव न होते तो ये इन्सान, इन्सान न होता ।
देश बंधा न होता तो गुलामी का एहसास कैसे होता ?
स्वप्न न होते तो यह हकीकत कैसी होती ?
समाज न सिखाता तो इन्सान मे इन्सानियत कैसे होती ?
इस आबाद दुनिया में अपनापन कौन सिखाता ?
अगर देश के प्रति प्रेम भाव न होता,
तो आज ये भारत देश न होता,
अगर साहित्य, साहित्य क्षेत्र को न बढ़ा पाता ,
तो आदमी कभी साहित्यकार न कहला पाता ।

रजत सेठी

एम.ए. हिन्दी प्रथम वर्ष

कोई-कोई

पैसे वालों को सलाम करते हैं सारे,
गरीबों को सलाम करता है कोई-कोई,
दिखावे का दान तो करते हैं सारे,
पर दिल से दान करता है कोई-कोई।

भगवान के घर को संगमरमर से सजाते हैं सारे,
पर गरीब के घर को पत्थर से बनाता है कोई-कोई,
माता-पिता के फर्ज कर्ज समझते हैं सारे,
पर इस कर्ज को चुकाता है कोई-कोई।

कदम-कदम पर झूठ और बेईमानी का ज़हर पिलाते हैं सारे,
पर सच का अमृत पिलाता है कोई-कोई,
हँसते हुए इंसान को रुलाते हैं सारे,
पर रोते हुए को हँसाता है कोई-कोई।

जिंदगी में दुःखों का घाव देते हैं सारे,
पर खुशियों का मरहम लगाता है कोई-कोई,
पल-दो-पल का साथ निभाने का वादा तो करते हैं सारे,
पर जिंदगी भर का साथ निभाता है कोई-कोई।

ज्योति शर्मा

एम.ए. द्वितीय वर्ष

मैं न भूलूंगी

दोस्तों के साथ बीते हर पल याद आते हैं,
नुकड़ के झगड़े अब मुस्कान लाते हैं।
छोटे छोटे किस्से कैसे महीनों चलते थे,
कोई रोता , कोई हंसता, कोई रुठकर दूर हो जाता था।
रुठना भी ऐसा जैसे अब न मिलेंगे एक दूजे को।
कितना मासूम था वो बचपन का जमाना,
दो पल का झगड़ा, दो पल में मान जाना
सोचा न था एक दिन यह भी आएगा।

अकेली बैठ मैं बस उन यादों को गुनगुनाऊंगी. चाहे आज हम
कोई भी नौकरी कर रहे हैं, या किसी भी कोने में रह रहे हैं।
लेकिन कॉलेज के दिनों की कुछ ऐसी बातें हैं जो भुलाए नहीं
भूलती या यूँ कहें कि भूलना नहीं चाहते। ऐसी ही कुछ यादें
मैंने पिरोने की कोशिश की है। कॉलेज का नाम सुनते ही मेरे
चेहरे पर मुस्कान आ जाती थी। मुझे कॉलेज जाना बहुत
अच्छा लगता है।

- **कॉलेज का वो पहला दिन:** कॉलेज जाना मेरा अरमान था।
स्कूल की पढ़ाई करने के बाद जब मैंने कॉलेज में
कदम रखा तब मुझे बहुत अच्छा लगा। क्योंकि कॉलेज में
पढ़ने का मेरा बहुत मन था।
- **कॉलेज की वो पहली क्लास:** कॉलेज की पहली क्लास का
दिन मेरे लिए बहुत खास था जो मैं कभी नहीं भूलूंगी।
पहले दिन मुझे क्लास में सभी अजनबी लगे, सभी नए -
नए चेहरे देखने को मिले। मुझे क्या पता था कि धीरे- धीरे
मैं भी इन सब में घुल-मिल जाऊँगी और धीरे-धीरे वो मुझे
अपने - से लगने लगेंगे।
- **कॉलेज की वो कैन्टीन:** मुझे मेरी कॉलेज की कैन्टीन बहुत
अच्छी लगती है। लैक्चर खत्म होने के बाद सभी सहेलियाँ
मिलकर कैन्टीन में चाय और समीसे खानें जाती थी।
क्योंकि कैन्टीन के समीसे बहुत ही स्वादिष्ट होते थे।
- **कॉलेज का वो गार्डन:** मुझे अपने विभाग के बाहर का

गार्डन बहुत अच्छा लगता है क्योंकि क्लास खत्म होने के
बाद सभी दोस्त उसी गार्डन में बैठ कर हर तरह के मसले
को सुलझाने की कोशिश करते थे।

- **कॉलेज के प्रोफेसर :** मुझे अपने हिन्दी विभाग के प्रोफेसर
बहुत अच्छे लगते हैं। क्योंकि इनसे ही मुझे हमेशा आगे
बढ़ने की प्रेरणा मिलती रही है।
- **एक अनोखी जगह लाइब्रेरी :** लाइब्रेरी ही एक ऐसी जगह
जहाँ हम सभी दोस्त मिल कर इकट्ठे बैठ पढ़ाई करते थे,
क्योंकि वहाँ शांत वातावरण होता था।
- **कॉलेज का वो आखिरी दिन :** आखिर वो दिन भी आ गया
जिसके बारे में याद करके आज भी आँखें नम हो जाती हैं,
उस दिन सारे गिले-शिकवे किनारे रख कर एक बार गले
लगाने का सुख भूल नहीं पाती। सच ! कितना हसीन था
वो पल जहाँ छोटी- छोटी चीजें भी एक अनोखी खुशी दे
जाती थी। हमारी कक्षा के असीम पल जो हमने यादों के
रूप में समेटे हैं, यही यादें हमें जीवन भर रुलाएंगी और
हसाएंगी।

“यादें ! तू बहुत सताती है
हर एक पल पास आकर
मुझे उसकी याद दिलाती है
यादें ! तू बहुत सताती है।”

किरन
एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

यादें

किसी की यादों को,
दिल में बसा लेते हैं।
किसी की यादों में ही,
ज़िंदगी बना लेते हैं।
यादों का कभी,
न करना ऐतवार।
यादें तो बस
आती है बार-बार।
यादों से कोई न
बच पाया है कभी।
यादों की है
सब दुनियां शिकार।
यादें तो वो हैं
जो बे-वक़्त आती हैं।
कभी हंसाती हैं
कभी रुलाती हैं।
किसी की ज़िंदगी के लिए, सहारा हैं यादें।
तो किसी को पल-पल, तड़पाती हैं यादें।
भुलाने की कोशिश करते हैं,
उतने ही वेग से
याद आती है यादें।

समिता

स्नातकोत्तर हिन्दी
द्वितीय वर्ष

आत्मविश्वास

नामुमकिन नहीं कुछ भी,
इस पूरे संसार में।
जो चाहे वो कर सकता,
अगर आत्मविश्वास हो इंसान में।
पहाड़ तोड़ रास्ता बना दे,
मरुस्थल में पेड़ उगा दे,
मिट्टी को सोना बना दे,
चांद पर घर बसा दे,
अगर आत्मविश्वास हो इंसान में।
ज़िन्दगी के सफर में,
बहुत मुश्किले आती हैं।
आत्मविश्वास हो जिसमें वही मंजिल पाते हैं।
खुद पर न हो विश्वास तो,
समाज क्या तुझ पर विश्वास करेगा।
मन में हो ज़ुबा तो,
ईश्वर भी तुम्हारे साथ रहेगा।
हार न मानने वालों को
पर्वत भी शीश झुकाता है
आत्मविश्वास हो जिसमें
वही आगे बढ़ जाता है।

वैशाली

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

बाल मजदूरी

क्यों नहीं देखते मोदी जी
करते काम यह नन्हे बाल,
चेहरा पूरा पड़ गया, पीला।
सूख गए हैं इनके गाल
भारी सिर पर बोझ के कारण
निकल गए हैं इनके बाल,
इतनी फीकी पड़ गयी काया।
बीच से नज़री आये काल
कहाँ गई इनकी पढ़ाई ?
क्यों है इनके ये हालात ?
आप ही जब मुख मोड़ेंगे,
तो फिर कौन रहेगा इनके साथ।
क्यों नहीं आप समझ रहें,
इनके भी कुछ होंगे ख़्वाब।
इतनी कृपा करो मोदी जी,
सिर पर इनके रख दो हाथ।

रचिता

एम.ए. हिन्दी द्वितीय वर्ष

मेरी पहली कविता

सर्दी की जो छुट्टियाँ थी, मन में आया कुछ अलग करने को क्या करूँ ? सोचती रही, धीरे-धीरे याद आए पुराने दिन वो। पहले सैमेस्टर में जब थी, सुना था कुछ बच्चे लिखते भी हैं, क्या मैं भी कुछ लिखूँ ? या न, प्रश्न उठते व मिटते भी हैं। एक घण्टा बीता, फिर दो । शाम ढले उठाई कलम जैसे, कशमकश में पड़ गई फिर सोचा, तुझ से न होगा ऐसे । इतना कुछ तो पढ़ा है, क्यों नहीं याद आता अब, तुम सब लिख सकते हो, कुछ लोग कहते थे तब मुँह आयने में फिर देखा मैंने, शक्ति एक मन में जागी, उस एक शक्ति की किरण को, न छोड़ सकती थी मैं बड़ भागी । ये कविता होती क्या है ? तुक से तुक मिलाते चलो, रूको नहीं ! अपने सार्थक विचारों को ऊपर उठाते चलो । कविवर निराला को भी तो मिली थी अनेक असफलताएँ , अब नहीं पीछे हटने वाली, मन में बहुत-सी हैं आकांक्षाएँ । काव्य-शास्त्र भी तो इसे समझने का एक मौका है, यही कि कविता श्रेष्ठ लोगों के जीवन का लेखा-जोखा है । उदाहरण तो मेरे पास बहुत हैं जो स्वयं लिखते हैं, अपनी ही कक्षा के रिकू , नरेन्द्र , सुमित, सब ऐसे फरिश्ते हैं । क्या नाम मिलेगा ? मेरे इन विचारों को, कविता का, हाँ ! किनारा तो हमेशा होता है, हर एक दरिया का ।

याचना शर्मा
एम.ए. प्रथम वर्ष

चाय की चुस्की

रोज की तरह मैं अपनी दुकान पर चाय बना रहा था । तभी दो रिक्शा चालक आये। इनमें से एक के पास ई- रिक्शा था और दूसरे के पास एक साधारण पैडल रिक्शा । दोनों ने चाय का आर्डर दिया । मैंने उनको चाय बना कर दी।

चाय की पहली चुस्की के साथ दोनों में बातचीत शुरू हो गयी। - पैडल रिक्शा चालक - भाई अच्छा ये रिक्शा कितने का लिया ? -ई- रिक्शा चालक - भाई ई नकद मा 1,60,000 का गया । इसमें 6 बैटरीयां पड़ती हैं।। दोनों चाय की चुस्कियां भरते हुए हँसी -मजाक में बातें करने लगे । --पैडल रिक्शा चालक -- भाई इस रिक्शे में कोई खराबी तो नहीं ? मतलब क्या यह ऊंची चढ़ाई पर चल जाता है या फिर इसकी ब्रेक वहीं लग जाती हैं?

---ई - रिक्शा चालक --- अरे भग बुड़बक ! कइसन बात करता है । इसे हिमाचल ले कर चला जा तब भी नहीं खड़े गा बस इसकी बैटरी नई होनी चाहिए। उनकी बातें चाय की चुस्की के साथ चल रही थी तभी मेरे पास एक हरियाणवी लड़का आया जो एक ढाबे में काम करता था । आते ही उसने कहा भाई, एक चाय बना दे मस्त सी । मैंने जैसे ही चाय बनाने के लिये पानी लिया तो वह हरियाणवी लड़का बोला, अबे ये का कर रहा है चाय में पानी क्यों डाल रया है? फिर मैंने भी जबाब दिया कि भाई चाय में पानी ही पड़ता है कोई तेल तो पड़े न और तूने चाय का आर्डर दिया है तो चाय ही बनाऊंगा न, सिर्फ दूध थोड़ी बनाऊंगा । मेरी यह बात सुनकर दोनों रिक्शा चालक चाय की चुस्की का स्वाद लेते-लेते हँसने लग गए । चाय की चुस्कियां लेते हुए उनकी बातें खत्म हुई और चाय खत्म होने के बाद वे अपने-अपने काम पर चले गए। चाय की चुस्कियों का आनंद लेते हुए हर पल कितना आनंदमय बन जाता है कि समय का पता ही नहीं चलता ।।

विककी

एम.ए. हिन्दी प्रथम वर्ष

गुरु बिन घोर अंधकार

जो ज्ञान हजारों पुस्तकें पढ़ने से नहीं आता वह गुरु के चरणों में बैठ कर प्राप्त किया जा सकता है। क्योंकि विश्व भर में गुरु को सबसे ऊँचा स्थान प्राप्त है। कबीर जी ने भी गुरु को ईश्वर से बड़ा कहा है:-

“गुरु गोबिन्द दोऊ खड़े , काके लागे पाय,
बलिहारी गुरु आपनो, जिन गोबिन्द दियो दिखाये।”
विभिन्न कवियों ने भी गुरु के महत्त्व को बताया है। गुरु ही एक ऐसा महापुरुष है जो व्यक्ति को अंधकार से प्रकाश की ओर ले जाता है। कहा भी गया है-
“सौ-सौ सूरज उगे , चंदा उगे हज़ार ,
एते चाणन हुदियां, गुरु बिन घोर अंधकार।।”

यानि सूरज और चन्द्रमा से जो प्रकाश हमें मिलता है, उसे तो केवल चक्षुमान अर्थात: आँखों वाला व्यक्ति ही प्राप्त कर सकता है। लेकिन यहाँ पर गुरु केवल शास्त्रीय ज्ञान ही नहीं देते बल्कि हमें सच्चाई की भी शक्ति तथा ज्ञान देते हैं। इसका एक उदाहरण कुछ इस प्रकार है :-

एक बार किसी व्यक्ति को एक पुस्तक मिली। उस पुस्तक में स्वर्ण सिद्धि की प्रक्रिया लिखी थी। पुस्तक पाने वाला व्यक्ति अपने भाग्य की सराहना करने लगा। उसने सारे काम छोड़ कर सोना बनाने का कार्य प्रारंभ कर दिया। उसने हजारों रुपये खर्च करके सामग्री मँगवाई। पुस्तक में लिखी विधि के अनुसार पुरुषार्थ किया, पर सोना न बना देखकर उसे बहुत क्रोध आया। उसने धन, समय और शक्ति सब खोये पर फिर भी उसे कुछ न मिला और असफलता के कारण निराश होना पड़ा। निराशा के कारण वह पूरी तरह से आक्रोश में भर गया। अपने मन का आक्रोश निकालने के लिये वह एक चौराहे के पास के एक चबूतरे पर गया, वहाँ उस पुस्तक को रखा और अपने जूतों से पुस्तक की पूजा करनी शुरू कर दी। ऐसा दृश्य देख कर लोग वहाँ इकट्ठे होना शुरू हो गए। जिस व्यक्ति की पुस्तक खोई थी, वह भी वहाँ पहुँच गया और आते ही पूछा ऐसा क्यों कर रहे हो ? पुस्तक तो ज्ञान का कोश है और तुम ज्ञान-कोश का अपमान क्यों कर रहे हो ? क्रोध से भरा पहला व्यक्ति बोला, तो क्या करूँ, इसने तो मुझे बर्बाद कर दिया। “सारी बात सुनकर

आंगतुक बोला,”इसमें जो कुछ लिखा है क्या तुमने ठीक वैसा ही किया ? इतना सुनते ही सारे लोगों में हलचल मच गई क्योंकि वे भी पुस्तक में लिखी विधि का प्रयोग जानना चाहते थे। उस व्यक्ति ने सारी वस्तुएँ अपने पास मँगवाई और उनका प्रयोग किया और सोना तैयार हो गया। आंगतुक व्यक्ति अपनी पुस्तक लेकर चला गया। सारे लोग देखते ही रह गये। पहले व्यक्ति ने कहा, यह तो सब उस गुरु का करिश्मा है। उस व्यक्ति के पास माल था पर क्रिया का ज्ञान न होने के कारण वह असफल रहा। इसलिये कहते हैं कि विधि का ज्ञान गुरु से ही मिलता है। इसी दृष्टि से सद्गुरु की शरण का मूल्य है। मनुष्य को जब तक गुरु की शरण नहीं मिलेगी तब तक कल्याण की उत्पत्ति नहीं हो सकती। यह संसार अंधकार से भरा हुआ है। इसे अंधकार से निकालने के लिए गुरु रुपी ज्ञान की आवश्यकता है। इसमें प्रकाश की कोई किरण मिल सकती है तो वह सिर्फ गुरु से ही मिल सकती है।

“रूप यौवन संपन्नता, विशाल कुल संभवा:
गुरुहीन न शोभन्ते निर्गन्धा इव किशुकाः।”
जो सुंदर हो, यौवन से सम्पन्न हो और भले ही ऊँचे कुल में जन्में हो लेकिन यदि गुरु से रहित हो तो ऐसा मनुष्य वैसे ही शोभा नहीं पाते। जैसे गंध रहित ढाक के फूल।

गुरु ही मनुष्य को हमेशा अच्छाई के मार्ग पर लाता है। जो लोग गुरु को सामान्य व्यक्ति समझते हैं उन्हें ज्ञान रुपी आँखों से पार होना मुश्किल हो जाता है, क्योंकि अगर ईश्वर रुठ जाए तो गुरु व्यक्ति का सहारा बन जाता है। यदि गुरु रुठ जाए तो व्यक्ति के लिए कोई सहारा नहीं रहता है।

“कबीरा ते नर अंधा है, गुरु को कहते ओर।
हरि रूठे गुरु ठौर है, गुरु रूठे नहिं ठौर।।”
मनुष्य के जीवन में गुरु का महत्व अधिक है। कहा भी गया है-
“गुरु: ब्रह्मा गुरु: विष्णु
गुरु: देवो महेश्वरः।
गुरु: साक्षात् परब्रह्म,
तस्मै श्री गुरुवे नमः।।”

आशा
एम.ए. हिन्दी प्रथम वर्ष

वो दिल से हँसी

न जाने कहाँ खो गई, लोगों की वो दिल से हँसी,
भूल गई दुनियां उसे, जो अब पैसे के जाल में फँसी ।
वो बचपन की खेलों में, जोर से खिलखिलाना
न वो खेल रही, बच्चे भी भूल गए दिल से मुस्कुराना ।
वो दोस्ती की खुशी में ढूँढ़ लेते थे अपनी खुशी,
अब दूसरे की खुशी को देखकर होती है बस जैलसी ।
मेहमान के आने पर रंग उमड़ जाता था घर में,
मेहमान क्यों आए? ये कब जाएँगे, अब दिखाई देता है हर इक नज़र में ।
वो छोटे से शिशु की किलकारियों से होती थी जो गूँज ,
उन बालकों को भी भेज दिया है हमने शिशु निकुंज ।
पता नहीं...क्यों बचा कर रखते हैं, अपनी प्यारी सी मुस्कान
जो हर पल चेहरे पर दिखती थी, बन गई वो सैल्फी की शान ।
दिल की हँसी जो गम है, आज ढूँढ़ते हैं हम वो,
दिन भर थक हार के, देखने बैठते हैं 'द कपिल शर्मा शो' ।
हँसना भी आज बिकाऊ हो गया है, इसलिए बढ़ गए हैं रोग ,
दिन भर हसने का वक्त नहीं, एक-दो बार कर लेते हैं लाफ्टर योग ।
सोचो, विचारो और हसो सभी एक बार दिल से,
हँस कर वो पाया जाता है, मिलता नहीं जो दौलत से ।

याचना शर्मा

एम.ए. प्रथम वर्ष

कदम

लोग बदनाम करेंगे इस कदर,
तू चल न पाए एक कदम
पर उठ और चल क्योंकि तू चल रहा है हर कदम

जब लोग तुझे सताएंगे,
तेरा मज़ाक उड़ाएंगे
उस दिन समझ लेना चल रहा है सही कदम

काँटों के जाल बिछाएंगे,
तुझको बहुत रुलाएंगे
पर मान न हार,
तू उठ और चल क्योंकि तू चल रहा है हर कदम

तुझमें है ताकत लड़ने की,
जीवन में आगे बढ़ने की
तू मौन से आगे बढ़ता जा,
विजय के झंडे गढ़ता जा
तू हिम्मत से लक्ष्य की ओर बढ़ता जा
क्योंकि तू चल रहा है हर कदम लक्ष्य की ओर.....

सुमित विग

एम.ए. हिन्दी प्रथम वर्ष

गज़ल... ज़िन्दगी

बजेंगे नगारें शोर महफिलों में होगा, कभी तो सुकून भरी शाम देगी ज़िन्दगी।
तकलीफों से निजात की तौफ़ीक़ फरमाइए, शिद्दत से जीने का अंजाम देगी ज़िन्दगी।
चेहरे पे होगी जब नूर की झलक, रुहानियत किस्से के दस्तूर की झलक
एक झलक जो लहज़े से जाने मखलूक़, ऐसी झलक हकीकी का पैग़ाम देगी ज़िन्दगी।
तोहमतें भी होंगी, चंद शिकायतें भी होंगी, खुदा व खुदाईयों की ईनायतें भी होंगी
क़दर-ओ-क़ीमत की कमी महसूस भला होगी, लेकिन मुक़द्दस इरादों का एहतेराम देगी ज़िन्दगी।
ताक़त से मांगना, लियाक़त से मांगना, ज़र्रा सी भी मांग को नजाक़त से मांगना।
सजदों व दुआओं की रिफ़ाक़त से मांगना, बेशक़ तुझे खुशियाँ तमाम देगी ज़िन्दगी।
होगी हर सेहर भी सुहानी, काली रातों से भी बावस्ता सा रखना “इमाम”
अगर ज़हन में फ़िक्क़र, होगा सिफर से शिखर, इन्शाल्लाह इस सफ़र को मुक़ाम देगी ज़िन्दगी।

**ममदीन
बी.एस सी.
द्वितीय वर्ष**

किसान

“कोई परेशान हैं,
सास-बहु के रिश्तों में ।
किसान परेशान हैं,
कर्ज की किश्तों में ॥”

“बढ़ती जा रही हैं,
कीमते अनाज की ।
हो न सकी विदा,
बेटी किसान की॥”

सजा दो पेड़ काटने वाले शैतान को,
हे खुदा! सजा न दो भोले-भाले किसान को ॥”
“किसान खेत में मरता है,
और उसका बेटा फौज में।
नेता देश में ऐश करता है,
और उसका बेटा विदेश में॥”

“मैं किसान हूँ मुझे भरोसा है ,
अपने जुनून पर ।
निगाहें लगी हुई हैं,
आकाश के मानसून पर ॥”

कोमल रानी
एम.ए. हिंदी प्रथम वर्ष

अविस्मरणीय पल

पुरवा सुहानी मधुर मधुर बह रही,
छुपी यादें हृदय से कुछ कह रही,
नदी सागर से मिल भावविभोर हो गई,
नयन झील में स्मृतियाँ नयनों को धो गई,
चिरैया बैठ शाखों पर जब गीत गाती हैं,
यादों में डूबकर ज्ञान की बातें याद आती हैं।

सीखा जिनसे मैंने वास्तविक ज्ञान को,
हर सुख-दुःख में पाया हमेशा उस नाम को,
खग-विहग जब लौटते अम्बरछोर से,
बीतते वक्त के पलों को देखते हैं गौर से,
प्रत्यक्ष में नयन चंचल की चंचलता लागे,
फिर काहे मन स्मृतियों में जा भागे?

बीत रहा वक्त पर उन्हें भुला न सकेंगे,
जो बस गये हैं दिल में यादों का रूप लेकर,
परिदे हार कब मानते हैं तूफानों के आगे,
हृदय से न निकलते हैं जुड़े यादों के धागे,
समय की पतवार ले जा मुझे बचपन के किनारे,
क्योंकि माँ की गोद में ही है स्वर्ग के नज़ारे।

रिंकू कुमारी
एम.ए. प्रथम वर्ष

Satluji

संस्कृत खण्ड

प्राध्यापक सम्पादक
मुकेश कुमार
सहायक प्राध्यापक

छात्र सम्पादक
आकाश
बी.ए. द्वितीय वर्ष

अनुक्रमणिका

1. सम्पादकीयम्	मुकेश कुमार	60
2. छात्र-सम्पादकीयम्	आकाश	60
3. संसकृत-वार्ता	भाविक कपूर	61
4. संसकृत-वार्ता	गगनदीप सिंह	61
5. सूक्तियां	अजीत कुमार	62
6. वैदिक मन्त्र	गौरव	62
7. संसकृत-सूक्तियां	अमनजोत	63
8. संसकृत-लोकोक्तियां	प्रियांशु गुप्ता	63
9. हास्यकणिका	कुनाल	64
10. चाणक्यनीति-श्लोक	कबीर चौधरी	64
11. सरस्वतीवन्दना	सूरज	64

सम्पादकीयम्

संस्कृतभाषा पञ्जाबप्रदेशेन सह सम्बद्धा वर्तते। संस्कृतभाषायाः समृद्ध्यां सर्वोत्कृष्ट्यां च तथा तस्याः प्रचारे प्रसारे च पञ्जाबप्रदेशस्य विशेषयोगदानमस्ति। पञ्जाबप्रान्ते बहवः ऋषयः विद्वांसश्च बभूवुः। एते विद्वांसः स्वरचनाभिः

पञ्जाबप्रदेशस्य भूमिमलङ्कृतवन्तः। विद्वद्भिः प्राचीनतमं धरोहररूपे स्वीकृतम् ऋग्वेदस्य रचना पञ्जाबप्रदेशस्य पावनभूम्यां बभूव। ऋग्वेदे वर्णितम् विश्वामित्र-नदी संवादसूक्तम् अस्य प्रमाणस्वरूपे स्वीकर्तुं शक्यते। तदनन्तरमपि वाल्मीकिः, पाणिनिः, एवं चाणक्यः आदयः विद्वांसः पञ्जाबप्रदेशस्य भूमिमलङ्कृतवन्तः।

रामयणमहाकाव्ये रामचरितस्य वर्णनकर्ता महर्षेः वाल्मीकेः पञ्जाबप्रदेशेन सह सम्बन्धो वर्तते। जनश्रुत्यनुसारेण इयम् मान्यता अस्ति यत् महर्षिः वाल्मीकिः पञ्जाबप्रदेशे एव लवकुशाभ्याम् शिक्षां ददौ। आधुनिककाले एतत्स्थानं तीर्थस्थानं मत्वा 'रामतीर्थ' इति नाम्ना अभिधीयते। एतत् पञ्जाबप्रान्तस्य अमृतसरनगरे स्थितम् अस्ति।

संस्कृतव्याकरणग्रन्थस्य अष्टाध्यायिनः प्रणेता वैयाकरणः पाणिनिः अपि पञ्जाबप्रदेशस्य निवासी आसीत्। अष्टाध्यायिनि चतुरस्रहस्त्राणि सूत्राणाम् रचनाकारः महर्षिपाणिना संस्कृतभाषा वैज्ञानिकरूपलब्ध्याः पाणिनेः सम्बन्धः शालातुर ग्रामेण अस्ति। पाणिनिकाले शालातुरनाम्ना प्रसिद्धं ग्रामम् आधुनिककाले 'लाहौर' इति नाम्ना प्रसिद्धं। लाहौरनगरं पाकिस्तानदेशस्य पञ्जाबप्रान्ते स्थितम्।

राजनीत्यां कूटनीत्यां च पण्डितो अर्थशास्त्रस्य कर्ता आचार्यः चाणक्यः अपि पञ्जाबप्रदेशेन संबद्धो। चाणक्यस्य वास्तविकः नाम विष्णुगुप्तः। यद्यपि सः मूलरूपेण बिहारराज्यस्य पाटलिपुत्रेण सम्बद्धो परं तस्य अध्ययनम् तक्षशिलाविश्वविद्यालये बभूव। अत्रैव अध्ययनं कृत्वा तेन

अध्यापनकार्ये प्रवृत्तः। आधुनिककाले तक्षशिलाविश्वविद्यालयः पाकिस्तानदेशस्य पञ्जाबप्रान्तस्य रावलपिण्डी जनपदे वर्तते। अतः इत्यस्मिन् कथने न किमपि अतिशयोक्ति यत् संस्कृतभाषायाः उन्नतयां प्रचार-प्रसारे च पञ्जाबप्रदेशस्य महत्त्वपूर्ण योगदानं वर्तते।

मुकेश कुमार

प्राध्यापक संस्कृत विभाग

छात्र-सम्पादकीयम् संस्कृत-सूक्तियां

॥ विकारहतौ सति विक्रियन्ति येषां न चेतांसि ते एव धीराः ॥

अर्थ - विकार का कारण विद्यमान होने पर भी जिनके चित्त विकार को प्राप्त नहीं होते, वे ही धैर्यशील हैं।

बलवानप्यशक्तोऽसौ धनवानपि निर्धनः।

श्रुतवानपि मूर्खोऽसौ यो धर्म विमुखो जनः ॥

अर्थ - जो व्यक्ति कर्मठ नहीं हैं अपना धर्म नहीं निभाते वो शक्तिशाली होते हुए भी निर्बल हैं, धनी होते हुए भी गरीब हैं, और पढ़े लिखे होते हुए भी अज्ञानी हैं।

सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् वृणते हि विमृशयति कारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः॥

अर्थ-जल्दबाजी में कोई कार्य नहीं करना चाहिए क्योंकि बिना सोचे किया गया कार्य घर में विपत्तियों को आमंत्रण देता है। जो व्यक्ति सहजता से सोच समझ कर विकार करके अपना काम करते हैं लक्ष्मी स्वयम् ही उनका चुनाव कर लेती है।

अयं निजः परो वेति गणना लघु चेतसाम्। उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्।

अर्थ - तेरा मेरा करने वाले लोगों की सोच उन्हें बहुत कम देती है, उन्हें छोटा बना देती हैं जबकि जो व्यक्ति सभी का हित सोचते हैं उदार चरित्र के हैं पूरा संसार ही उसका परिवार होता है।

संस्कृत-वार्ता

सर्वनाशे समुत्पन्ने अर्थं त्यज्यति हि पण्डितः।

अर्थ-सब कुछ नाश होने की आशा पर विद्वान् लोग आधा भाग छोड़ देते हैं।

सम्बन्धो बन्धुभिः श्रेयान् लोकरुभयोरपि ।

अर्थ-बन्धु के साथ मधुर संबंध लोक और परलोक में श्रेयस्कर होता है ।

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीस्थो महान् रिपुः

अर्थ-आलस मनुष्य का सबसे बड़ा शत्रु है ।

अति सर्वत्र वर्जयेत्।

अर्थ-किसी भी कार्य में कभी अति नहीं करनी चाहिए।

श्रियः प्रदुग्धे विपदो रुणद्धि यशांसि सूते मलिनं प्रमार्ष्टि। संस्कारशौचेन परं पुनीते शुद्धा हि वृद्धिः किल कामधेनुः॥

अर्थ-विद्या सचमुच कामधेनु है, जिससे सम्पत्ति की प्राप्ति होती है, विपत्ति को रोकती है, यश दिलाती है, मलिनता धो देती है और व्यवहार पवित्र करके अन्य को पवित्र बनाती है।

आकाश

बी.ए. द्वितीय वर्ष

रामः- (स्वमित्रं श्यामम् दृष्ट्वा) कथम् असि।

राम- (अपने मित्र श्याम को देखकर) कैसे हो।

श्यामः-कुशलं त्वम् कथय।

श्याम-ठीक हूँ। तुम बताओ।

रामः अहमपि कुशलं। त्वम् कथय गृहे सर्वम् कुशलं।

राम-मैं भी ठीक हूँ। तुम बताओ घर पर सब कैसे हैं।

श्यामः-आम् सर्वम् कुशलं। त्वम् किम् करोसि?

श्याम-हां सब ठीक है। तुम क्या करते हो?

रामः-अहम् चिकित्सकः अस्मि। त्वम् च।

राम- मैं डाक्टर हूँ और तुम

श्याम-अहम् खण्डाभियन्ता अस्मि।

श्याम-मैं इंजीनियर हूँ।

रामः-त्वया मिलित्वा बहु प्रसन्नता जातम्।

राम-तुम से मिलकर बड़ी खुशी हुई।

श्यामः- आम् मामपि ।

श्याम-हां मुझे भी।

रामः-गच्छामि पुनर्दर्शनाय।

राम-चलता हूँ फिर मिलेंगे

भाविक कपूर

बी.ए. तृतीय वर्ष

संस्कृतवार्ता

रामः-भवतः नाम किम् ?

राम-तुम्हारा नाम क्या है?

श्यामः-मम नाम श्यामः।

रामः-भवान् किम् करोति?

राम-तुम क्या करते हो?

श्यामः-अहम् एस.सी.डी. महाविद्यालये स्नातकस्य

द्वितीयवर्षस्य कक्षायां पठामि।

श्याम-मैं एस.सी.डी. कालेज में बी.ए. द्वितीय वर्ष की कक्षा में पढ़ता हूँ।

रामः-अस्तु समीचीनं । स्नातकस्य कस्मिन् विषये कुशलं भवान्

राम-अच्छा बहुत अच्छा। बी.ए. के किस विषय में आप कुशल हो?

श्यामः-अहम् संस्कृत विषये कुशलः किं बहुना अयं मम प्रिय विषयः।

श्याम-मैं संस्कृत विषय में कुशल हूँ अधिक क्या कहूँ यह मेरा प्रिय विषय है।

गगनदीप सिंह

बी.ए. तृतीय वर्ष

सूक्तियां

साहित्यसङ्गीतकलाविहीनः, साक्षात्पशु, पुच्छविषाणहीनः।
साहित्य, संगीत एवं कला से हीन मनुष्य पशु के समान है।

येषां न विद्या न तपो न दानम् ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः।
ते मर्त्यलोके भुवि भारभूताः मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति॥

जिन मनुष्यों के पास न कोई विद्या, न तप, न ज्ञान, न शील, न गुण तथा न कोई धर्म है वे इस पृथ्वी पर विचरण कर रहे जानवरों के समान होते हैं।

वाण्येका समलङ्करोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते।
मधुर वाणी के द्वारा ही मनुष्य जगत् में सम्मान पाता है, आभूषणों से नहीं।

विद्या राजसु पूज्यते न हि धनं, विद्याविहीनः पशुः
सज्जनों में विद्या ही सम्मान दिलाती है, धन नहीं अतः
विद्याविहीन पुरुष पशु के समान होता है।

सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुंसाम्।
सत्सङ्गति मनुष्यों में सद्गुणों का विकास करती है उसके मान और उन्नति को चारों दिशाओं में फैलाती है एवं प्रतिक्षण मनुष्य के कल्याण हेतु तत्पर रहती है। सत्सङ्गति मनुष्यों के लिए क्या नहीं करती अर्थात् सब कुछ करती है।

प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः प्रारभ्य विघ्नविहिता विरमन्ति मध्याः।
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः प्रारभ्य चोत्तमजना न परित्यजन्ति॥

संसार में अधम, मध्यम एवम् उत्तम तीन तरह के लोग होते हैं। विघ्नों के भय से कार्य न करने वाले नीच वर्ग में आते हैं। कार्य करते हुए विघ्न पड़ने पर कार्य को छोड़ने वाले लोग मध्यम वर्ग में आते हैं। बार-बार विघ्न पड़ने पर भी कार्य को पूर्ण करने वाले उत्तम वर्ग में आते हैं।

सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति।

संसार के व्यवहारिक जीवन में जिसके पास धन है वही सबको अच्छा लगता है। वही अच्छे कुलवाला होता है। वह ही विद्वान् है। वही बोलने वाला है। वही सुन्दर है अर्थात् संसार में धन से बढ़कर कुछ भी नहीं है।

अजीत कुमार
बी.ए. प्रथम वर्ष

वैदिक मन्त्र

ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो
नः प्रचोदयात्।

उस सूर्य देवता के धारण करने योग्य तेज को हम धारण करें तथा वह हमारी बुद्धियों को सन्मार्ग पर चलने हेतु प्रेरित करे।

ॐ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनं उर्वारुकमिव
बन्धनात् मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्।

हम तीन नेत्रों वाले भगवान् शिव की स्तुति करते हैं ताकि वह हमें समृद्धि एवं बल प्रदान करे और जैसे पकने पर ककड़ी बेल से गिर जाती है वैसे ही हमारी अमरता को दूर करके हमें जीवन के बन्धनों से मुक्त करें।

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकासीत्।

स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम।
परमात्मा का हिरण्यगर्भ स्वरूप सबसे पहले उत्पन्न हुआ और उत्पन्न होते ही वह प्राणियों का स्वामी हुआ। वह पृथ्वी और द्युलोक को धारण किये हुए है। उस क संज्ञक देवता का हम हवन के द्वारा हम पूजन करते हैं।

गौरव
बी.ए. द्वितीय वर्ष

संस्कृत-सूक्तियां

हेमन्तः संलक्ष्यते ह्यग्नौ विशुद्धिः श्यामिका
अपि वा।

जैसे सोने की शुद्धता अग्नि में डालने पर
ज्ञात होती है उसी प्रकार मनुष्य की
योग्यता कठिन कार्यों को करने पर ही
ज्ञात होती है।

विद्यामभ्यसेनैव प्रसादयितुमर्हसि ।

विद्यामें पारङ्गत होने के लिए कठोर परिश्रम करना पड़ता
है। इस तरह परिश्रम करके प्राप्त की गयी विद्या जीवन में
सुखकारी होती है।

गुणाः पुजास्थानं गुणिषु न च लिङ्गं न च वयः।
सज्जन पुरुषों में गुण ही पूजा का आधार बनते हैं, उनकी आयु
नहीं। अतः आयु से अधिक गुणों का महत्त्व है।

धर्मो रक्षति रक्षितः।

समाज में धर्म ही सबसे महत्वपूर्ण है। धर्म के अन्तर्गत
मानवकर्तव्यों एवं अधिकारों को सम्मिलित किया गया है। यदि
प्रत्येक मनुष्य सदाचार एवं सहानुभूति आदि अपने सामाजिक
कर्तव्यों का पालन करता है तो ही वह अपने अधिकारों का
समुचित रूप से प्रयोग कर सकता है अन्यथा अधिकार ही
उसके पतन का कारण बनते हैं।

अयं निजः परोवेति गणना लघुचेतसां।

उदारचरितानान्तु वसुधैव कुटुम्बकम्॥

”यह मेरा है यह पराया है” इस प्रकार की गणना छोटी बुद्धि
वाले लोग करते हैं। उदार हृदय वालों के लिए तो संपूर्ण पृथ्वी
एक परिवार है।

उदये सविता रक्तो रक्तश्चास्तमये तथा।

सम्पत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता॥

महापुरुषों की बुद्धि सूर्य के समान होती है जैसे सूर्य उदय एवं
अस्त होने के समय लाल रंग का ही रहता है वैसे ही सज्जनों
की बुद्धि सुख में और दुःख में एक समान रहती है।

माता रिपुः पिता वैरी याभ्यां बाला न पाठिताः।

सभामध्ये न शोभन्ते हंसमध्ये बको यथा॥

बालक के लिए शिक्षा अत्यन्त आवश्यक है। जो माता-पिता
बच्चों को नहीं पढ़ाते वे उस बालक के शत्रु माने जाते हैं। शिक्षा
प्राप्त न किया हुआ मनुष्य विद्वानों की सभा में उसी तरह
सम्मान नहीं पाता जैसे हंसों की सभा में बगुला सम्मान नहीं
पाता।

अमनजोत

बी.ए. प्रथम वर्ष

संस्कृत-लोकोक्तियां

- अर्धो घटो घोषमुपैति नूनम्।
थोथा चना बाजे घना।
- इतो भ्रष्टस्ततो नष्टः।
धोबी का कुत्ता ना घर का ना घाट का।
- निःसारस्य पदार्थस्य प्रायेणाडम्बरो महान्।
ऊंची दुकान फीका पकवान।
- गतस्य शोचनं नास्ति।
अब पछताए होत क्या जब चिड़िया चुग गयी खेत।
- विपद् विपदमनुबध्नाति।
गरीबी में आटा गीला।
- याचको याचकं दृष्ट्वा श्वानवद् गुरुरायते।
कुत्ते का कुत्ता वैरी।
- स्वार्थं समीहते।
अपनी वस्तु हर किसी को अच्छी लगती है।
- विषकुम्भं पयोमुखं ।
मुंह में राम-राम बगल में छुरी।
- एका क्रिया द्वयर्थकरी प्रसिद्धा।
एक पंथ दो काज।
- बह्वारम्भे लघुक्रिया।
खोदा पहाड़ निकला चूहा।
- दूरस्थाः पर्वता रम्याः।
दूर के ढोल सुहावने।
- संसर्गजा हि दोषगुणा भवन्ति।
एक मछली सारे तालाब को गंदा कर देती है।

प्रियांशु गुप्ता

बी.ए. द्वितीय वर्ष

हास्यकणिका

युवक:-त्वम् अतीव लावण्यवती।
युवति-ओह प्रियकर।
युवक:-त्वम् तु अप्सरा इव।
युवति-सत्यं वा ।
युवक:-आम्।
युवति-अधुना किम् करोसि।
युवक:-परिहासं।

कुनाल
बी.ए. तृतीय वर्ष

युवति-पादाभ्याम् किमर्थम् आगच्छसि आटोयानेन
आगन्तव्यं।
युवक:-त्वया एव कथितम् यत् शनैः शनैः मम जीवने आगच्छ।

सखी-मम पिता ममकृते नूतनं जङ्गमदूरवाणिसञ्चं क्रीतवान्।
सखा-बहु सम्यक्। कस्याः संस्थायाः।
सखी-लावारिस
सखा-मूर्खे एषा संस्था न तु लावारिस Lava Iris इति
शब्दयुक्तं तस्याः नामधेयम्।

युवक- तुम बहुत सुन्दर हो।
युवति-ओह प्रिय।
युवक-तुम परी की तरह सुन्दर हो।
युवति-सच में।
युवक-हां।
युवति-अब क्या कर रहे हो।
युवक-मजाक।

युवति-पैदल क्यों आये आटो से आ जाते।
युवक-तुमने ही कहा था कि धीरे धीरे से मेरी जिन्दगी में
आना।

सखी-मेरे पिता ने मुझे नया मोबाइल लेकर दिया है।
सखा- बहुत अच्छा। किस कंपनी का?
सखी-लावारिस।
सखा-अरे मूर्ख लावारिस नहीं Lava Iris होता है।

चाणक्यनीति-श्लोक

1. आपदर्थे धनं रक्षेद्वाराग्रक्षेद्धनैरपि।
आत्मानं सतनं रक्षेद्द्वारैरपि धनैरपि॥
2. यस्मिन्देशे न सम्मानो न वृत्ति न च बान्धवः।
न च विद्यागमोप्यस्ति वासं तत्र न कारयेत्।
3. मनसा चिन्तितम् कार्यम् वाचा नैव प्रकाशयेत्।
मन्त्रेण रक्षयेद्गूढं कार्यं चापि नियोजयेत्॥
4. सा भार्या या शुचिर्दक्षा सा भार्या या पतिव्रता।
सा भार्या पतिप्रीता सा भार्या सत्यवादिनी॥
5. यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते निघर्षणच्छेदनतापताडनैः।
तथा चतुर्भिः पुरुषः परीक्ष्यते त्यागेन शीलेन गुणेन
कर्मणा॥

कबीर चौधरी
बी.ए.

सरस्वतीवन्दना

या कुन्देन्दुतुषारहारधवला या शुभ्रवस्त्रावृता
या वीणावरदण्डमण्डितकरा या श्वेतपद्मासना।
या ब्रह्माच्युतशङ्करप्रभृतिभिर्देवैः सदा वन्दिता
सा माम् पातु सरस्वती भगवती निःशेषजाड्यापहा॥
शुक्लाम् ब्रह्मविचारसारपरमाम् आद्यां जगद्व्यापिनीं
वीणापुस्तकधारिणीमभयदां जाड्यान्धकारापहाम्।
हस्ते स्फटिकमालिकाम् विदधतीम् पद्मासने संस्थिताम्
वन्दे ताम् परमेश्वरीम् भगवतीम् बुद्धिप्रदाम् शारदाम्॥

सूरज
बी.ए. प्रथम वर्ष

Satluj

ENVIRONMENT AND SOCIAL ANALYSIS

Staff Editor

Dr. Harbans Singh

Head, Post Graduate

Department of Geography

Student Editor

Aakash Kabir Singh

B.A. II

CONTENTS

1. Save Nature, Save Environment	Dr. Harbans Singh	66
2. Analogy between Environment and Social Sciences	Aakash Kabir Singh	67
3. World in The Mouse Trap	Bhola Nath	68
4. Green House Effect	Rajinder Kaur	69
5. Modern Technology : Time Saving or Time Consuming	Arunesh Verma	71
6. अगर कहीं मैं.....	दीपक	71
7. Invasions on Peaceful India	Rajwinder Kaur	72
8. Recycling of Solid Waste	Aakash Mishra	73
9. Drug Abuse	Chetan Kumar	74
10. सामाजिक समस्या	अमित कुमार	75
11. आँक कहीये विचार	हरिंदर कुमार	76
12. अँज दा नँजवान	हरिंदर कुमार	76
13. Water Crisis in India	Simran Kaur	77
14. पता लग जाਣा सँजना....	ਮਾਮਦੀਨ	78
15. ਪੈਸਾ	ਮਾਮਦੀਨ	78
16. ਖੁੱਲੇ ਆਮ ਕਿਉਂ ਘੁੰਮਣ ਦਰਿੰਦੇ?	ਮਾਮਦੀਨ	78

Save Nature, Save Environment

Indian tradition believes in the sanctity and respectability of nature. Nature is the creation of all sentient beings- man, animals, insects; nay even insentient matter in every form has been created by nature. Our

Rishis perceived that all that exists in the universe from the smallest particle of dust to the biggest animal- all are conjoined by one life and consciousness emerging from it. That's why we, the human beings, are at the top of sentient world. As the same life is vibrant in every atom, the same light shines in every creature and the same consciousness and love embraces all in oneness. It is therefore our duty to love and save nature from degradation, to be compassionate and respectful for every entity of nature as it provides us all (air, water, light, food etc.) necessary for our existence and growth.

A true Hindu worships the Sun, the Moon, the mountains, rivers and animals. We revere trees like Banyan, Peepal, Tulsi as objects of our worship. Nevertheless, we do not touch them after sunset and before sunrise lest it should disturb them in their sleep. But of late we witness that our regard for nature has diminished. We kill animals for our enjoyment and entertainment and pollute our rivers in the name of religious rituals with various types of wastes that their waters became unfit for human consumption at places, even for animal consumption. If things go on like this, this mother earth will no longer remain habitable. It is the duty of us all to realize and understand that Mother Nature must be preserved in all its purity and sanctity. It is difficult to understand how this habit of pollution entered in our Nature, especially when most of the sacred rituals are followed by pouring milk into the rivers. Chemical tests have revealed horrifying findings.

Millions of disease carrying bacteria have been found in one cubic centimeter water of rivers. The Ganges water known as disease cure and having qualities of nectar, has lost its purity. Unfortunately we talk much about it but little is done to stop the malady at the source.

The purpose is to harness Nature, to bring information and comfort to human beings. When spiritual and human values are ignored, technology brings pollution and destruction, instead of comfort and solace. The craze for profiteering and entertainment has made things worse. River side picnic spots are being developed. Restaurants, coffee houses etc. are being built and established. The most unfortunate part of it is that pious places like Gangotri have not been spared. At the Gangotri there are restaurants which throw thousands of polythene bags into the sacred water, unmindful of the harm they are doing to the human society. With the little of will power, on the part of the Government and public cooperation, this train of pollution can easily be avoided. Smoke emanating from thousands of factories is regularly doing over pollution. Carbon and Carbon-dioxide contents have made holes in the Ozone cover, the result being most unfavorable to our life. Atmosphere has been unusually warm, snow deposits have come to melt, which is raising the sea level. All this might bring destruction to the world in the form of deluge. There are methods and means of treating the smoke before letting it out in the environment. But who cares?

We can take our lessons in preservation of the environment from Nature itself. Nature digests waste material and produces something useful every time. The waste material needs to be minimized and recycled. The greatest pollutant is, of course man, who gives higher priority to

quick profits and quick results. Our unhealthy thought-vibrations pollute the subtle environment and mind of man with negative impressions. Pollution permeates both the physical and the subtle environment. It seems that in our selfish pursuits, we have lost sight of both our inner and outer nature. In our conquest of Nature we seem to have forgotten the all important rule that Nature is conquered by obedience. In the words of M.T. Cicero, "Nature is the Art of God". The lines of William Wordsworth, the celebrated Romantic poet, may make you more conscious of obligations which Nature has done to us—

*One impulse from vernal wood
May teach you more of man,
Of moral, evil and of good,
Than all the sages can.*

Dr. Harbans Singh

Head, Post Graduate Dept. of Geography

Analogy between Environment and Social Sciences

The present day scenario is such that the whole world is going crazy, preaching others about our deteriorating environment. The incessant 'Blame Game' or the unfaltering imposition of blame on others for this pitiable condition of our Mother Earth and its environment is what each of us does. But do we actually know who is responsible for all this? Do we even have the nerve to take the liability of this mess that we ourselves have created? The foremost step in contributing to make a difference to this worsening situation is to accept our own mistakes and know how our actions: directly or indirectly affect the environment. And then, making amends in our ourselves, in our lifestyle

and helping others improve. For this purpose, we must first know more about ourselves, our society, our relations and lifestyles and how they affect the environment. Let us now study about the environment and other social sciences and how they are linked to each other.

According to Wikipedia, "Social Science is a category of academic disciplines, concerned with the society and the relationships among individuals within a society." In simple words, social science is the scientific study of human society and social relationships. Humans exhibit different behaviour when faced with different situations; the behaviour of different humans in similar situations may also be non-identical. Social sciences deal with all these behavioural changes and relationships among individuals. The social sciences include but are not limited to: History, Economics, Communication Studies, Geography, Political Science, Psychology, Public Health, Sociology, Environmental studies. Environmental Social Science is the broad trans-disciplinary study of interrelations between humans and the environment. It integrates social, humanistic and natural science prospective of relation between man and the environment. The basic aim of this science is to entwine environmental issues with societal relations, institutions and human activities that have impact on the environment.

Let us see the relationship between some of the major social sciences and the environment and how they affect each other.

History: The environment and its components – flora and fauna of a particular time and place in the past can be compared to the present and analysis of the changes and the factors causing the change (favourable or unfavourable) can be made.

Economics: Deforestation and collection of

various resources from the environment and all steps taken to benefit economically even if they mean destroying our natural habitat.

Geography: It is a study of physical features of the earth and its atmosphere. It also deals with the relationship between man and its environment.

Political Science: The way environment is managed, who has access to it, how environment resources are distributed, are all shaped through political structures, power relations, economic institutions and social processes.

Psychology: We shape our natural and built environment and it shapes us as individuals. It provides us a model of human nature that predicts the environmental conditions under which humans will respond well or not.

Sociology: It helps in dealing with the interactions between society and their environments. It focuses on the social dimensions of either natural or built environment.

Being well aware of the irreparable damage caused to our own environment and the role played by us in this ruination, it is high time that we must take some steps in order to restore it to some extent. Suh Joon Kim has aptly said

***A single gift given for what you took,
One trillionth of payment for returning what
you forsook.***

***A ray of light still shines on the caused sin,
A last chance to help nature, the planet and
your kin.***

Aakash Kabir Singh
B.A. II

World in The Mouse Trap

You sit in your air conditioned room in your favourite relaxing chair, a single click of the mouse and the whole world lies in front of you, go out and get it.

Welcome to the world of computers. But, wait! Don't get yourself trapped in its maze. It is an easy way in but a difficult way out.

Digital books, digital money, electronic super market, libraries and galleries, automatic homes, such grandiose predictions about the future of information technology go on and on. Computers have revolutionised the way we live. They have proved to be a turning point in human history that will transform our culture as drastically as Gutenberg's press did the Middle Ages. The brain child of intelligence and the creative genius of man has virtually become a part of every aspect of the human timetable, making our lives infinitely easier and more comfortable. Gone are the days when, to gain knowledge, you had to spend hours together in libraries searching for books. Seeking jobs was a torture. Now with a powerful information tool linked to the net, we have a world of information right at our fingertips. Be it expert medical advice, stock reports, sports reviews, job opportunities, weather forecasts, the latest blockbusters, the choicest music – the list is endless, you name it and you have it. The mouse may even help you find your soulmate.

In an age, where increasingly intelligent computers and software systems have begun to control every aspect of our lives with path breaking technologies invading our homes like never before, there are bound to be some pitfalls. But surprisingly very few computer pundits bother to ponder about the loopholes in such a roseate future they envision for us. While it is true that in the emerging digital world, information tech will

be the currency that will beget power, it is equally true that how we harness, it will make the difference between success and failure, between having the competitive advantage and being left out in the cold.

Today we come across parents complaining about the long hours children are spending glued to their computer terminals without any outdoor exercise. This is not only physically unhealthy but also harmful to them both socially and mentally. Picture the world, where digital homes having walls with built-in computer displays would replace books, libraries, fax machines and even old photo albums. Your video conferencing machine would summon the people you wish to contact thus doing away with meetings and get together comfortable in our private sanctuaries, we stand the very real danger of becoming isolated and seclusive.

It is important for us to realize that man is a social animal, a gregarious being, who cannot remain cocooned in his own shell. Hearing each other's voice, sharing a laugh or two, shaking hands, in no way can mere machines ever substitute these small gestures that make our life and our hard work all the more worthwhile. You cannot fax or email a friendly hug, a welcoming hand shake or grateful smile. The internet can never be a complete substitute for purposive human action. The nuisance value of internet can also not be ignored. We are not new to the concept of cyber crime. Meaningless web sites are being created illegally harming innocent people and also creating bad social mental impact on children.

Computers are like a two edged sword. We cannot do without them, but we also cannot allow them to endanger the human values which human race has always stood for. We must realize that information technology, like all other sciences cannot be allowed to rule. It needs to be controlled. Technology should be designed and developed in accordance with the needs of the

human race. Our action at this juncture of human history will be vital in the creation of the kind of world we want to bequeath to our coming generations. It is imperative that we must create a society that is mentally healthy. We owe it not only to ourselves but also to our progeny.

Bhola Nath
Assistant Professor

Green House Effect

'I live on planet
The blue planet
My lungs breathe its air
And so do other creatures share.'

God has made this beautiful earth. Its snow

capped mountains, gorgeous valleys, deep blue oceans and thick green forests are a delight to us all. Thus it becomes our prime duty to conserve it for ourselves and for our future generations. But what is man doing, just causing destruction

all around and that is why environmental issues are of great importance today. Even more important is economy and global warfare. Among these, green house effect has aroused much concern because it is said to be causing a lot of climatic changes. This effect is due to the raised carbon dioxide levels in the atmosphere, which cause global warming. Some 15 to 20 years ago, the scientists said that we are heading for a new ice age. Now they are saying that the climate is going in the opposite direction and the polar ice caps are melting. May be in the next few years they come up with a situation which will negate the present one.

Now, what is a green house? Well, a green house

is a glass house mostly constructed in cold places to keep the plants warm by trapping in solar heat and help them grow better. The atmosphere of the earth behaves in a similar manner. The sun's energy passes through the atmosphere and warms the earth's surface. This heat energy is released back into the atmosphere. While some of the heat escapes, most of it, is absorbed or held by the green house gases. These green house gases are mostly carbon dioxide, methane, nitrous oxide, nitrogen, water vapours etc. Thus the heating up of the earth's atmosphere is termed the green house effect.

The green house gases are also very important because for millions of years they have kept the earth warm enough so that people, plants and animals could live here. It is a fact

that without the phenomenon of green house effect the earth would be about 30°C cooler than it is today, making it an icy-cold, uninhabitable planet. Now, according to some scientists, what worries us today is the levels of the green house gasses that are increasing at an alarming rate. Since the industrial revolution, there has been an additional increase in the carbon dioxide pollution by human activities like burning of fossil fuels in cars, homes, factories etc. which is responsible for about 80% carbon dioxide emissions, which in turn is raising the mean temperature of the earth. This fact was first observed by a Swedish Geochemist, Svante Arrhenius in 1896.

The gases which are released into the atmosphere trap more and more of the sun's heat. If it gets too hot, weather all over the globe would change. Warm places would become too hot to live and cold places too warm. The polar ice caps would melt which would make the sea levels

unusually high which would cause flooding. Many areas like Calcutta, Chennai, New York etc. could be submerged under water and go down into the pages of history. But aren't we ignoring other factors causing floods and raising water levels? More and more trees are being cut giving place to buildings, parking lots and highways. The natural canopy of trees is fast disappearing and the ground is drying up. With a small tree cover and just a lawn, very little water is returned to the earth. Most of it just runs off from the concrete surfaces. Humans are drawing it out of the ground and flushing it down their toilets. Have you ever heard of well's water level rising ? It just doesn't get back there as fast as we take it. So this ground water is now in our rivers, lakes and oceans. No wonder the levels of oceans are rising. It is true, the mean temperature of the earth is rising at the fastest rate recorded by man. Some scientists co-relate it to the rise in carbon dioxide and declining ozone levels in the upper atmosphere. Scientists are of the view that the green house effect could get worse unless the amount of carbon dioxide is lowered.

Is it really true that the carbon dioxide pollution is causing climatic changes? Aren't climatic changes normal? Do the natural phenomena like volcanic eruptions, fires, earthquakes, even asteroids not cause climatic changes? Now, on this subject matter, even the scientists have different opinions. The green house effect is a theory not yet proven. Some scientists are even of the opinion that the crops would benefit from the raised levels of carbon dioxide, the plants would grow bigger, be more productive and bear more fruit. The temperature rise would extend the growing seasons, the world food shortage could be solved by as little as a 5°C increase.

Rajinder Kaur
Assistant Professor

Modern Technology Time Saving or Time Consuming

Merriam Webster dictionary defines technology as a 'Manner of accomplishing a task'. Technology is a way to accomplish a task in a conventional manner. Technology can make task easier, simpler and less time consuming. Forty years ago, solving the expression $4x45x5$ would have been a lengthy process. The person solving it, could have taken a span of several minutes. But today it can be simply solved using a calculator in less than ten seconds.

Technology's great ability to save people's time is also demonstrated by how it allows the people around the world, of all different communities and cultures to communicate quickly and easily. Communication was revolutionized by telegraph, then the telephone and finally the greatest modern communication tool, the internet. Through the internet you can send E-mails in a fraction of a second contrary to the days of snail-mail. The internet is one of the branches of technology.

Technology also saves time by making transportation faster and more efficient. Thousands of years ago, people had to walk from place to place to reach their destination, then with the invention of the wheel, transport was revolutionized. Today people can travel by trains, cars, ships, boats and even airplanes over thousands of kilometers in no time which would otherwise have taken months. Technology is not a bane but a boon, if used properly. Technology should not be blamed for insanity of man.

Arunesh Verma
B.A. II

अगर कहीं मैं.....

अगर कहीं मैं खुदा होता,
तो आसमान झुका देता,
इक ऐसा इंसान बना देता,
जी गैरों के लिए भी रोता।
अगर कहीं मैं मज़हब होता,
तो शायद दुनिया में ग़ज़ब होता,
सब का मज़हब प्यार होता।
अगर कहीं मैं प्यार होता,
तो सब को प्यार करना सिखा देता।
जिस को जिस से प्यार होता,
उसे उस से मिला देता।
नफरत की दिवार है जो दिलों में
उसे मैं मिटा देता।

अगर कहीं मैं देश होता,
दुनिया के नक्शे में बस एक होता,
ना कोई फिर कश्मीर के लिए लड़ता,
ना रोज किसी माँ का कोई बेटा मरता,
अगर कहीं मैं खुदा होता।

दीपक
बी.ए. भाग पहला

Invasions on Peaceful India

First came the Greek ruler, Alexander the great;
Who tried to conquer India's fate.
But mother India peaceful and calm,
Tolerated everything and raised no alarm.
Then in 711 AD, Muhammad Bin Qasim tried to invade;
But his luck doesn't help and he failed.
Seventeen times, Mahmud Ghazni visited India, followed by Muhammad Gauri,
But for their fate history feels sorry.
Following this, Qutab Din Aibak and Altmash
Tried to solve the mystery.
But beyond Kutab Minar,
They left no imprint on Indian history.
Then Razia Begum, came, the first and only,
Brave and capable muslim lady ruler ;
But her own people killed her cruelly.
Then Mughals attracted to my rich India raised their heads,
Babar advanced towards Delhi instead.
Followed by Humayun and Sher Shah Suri,
Akbar conquered India from Kashmir to Godavri.
Indians gave their love to Jahangir, Shah Jahan and Aurangzeb,
And were peacefully laid on in their graves.
But after that a page in history turned,
The routes of British Empire in India firmed.
People from Portugal, Holland, France and Denmark also came,
The trade market of India became more of a political game.
Ultimately after a long peaceful slumber, Indians woke up,
And shooed the foreign invaders off.
This is not history; actually India has never been defeated by anybody.
They indeed welcomed, shared and happily absorbed everybody.
Peace loving Indians never had any aggressive desire,
The result is still clean and clear.
About Kashmir we daily read and listen,
But we still don't take it as a fight back mission.
I appeal to all Indians to wake up at last,
And ultimately show the world our one million strength.

Rajwinder Kaur
M.A. II Geography

Recycling of Solid Waste

“When Surat was stuck by the so called 'plague' in 1994 it was Rao, a 1978 cadre IAS officer who took the charge. In less than three years Rao transformed the garbage dump that Surat was, into a sparkling, bustling, confident city, showing that the impossible can be done if one has the will to do it.”

If a waste material is processed by some means and converted into a residue or product, it is called recycling. Advanced countries generate a huge quantity of refuse. Take the case of USA alone, where 75 million tons of waste is generated every year. Out of this, roughly 50% can be recycled thereby, reducing waste by the same amount. The energy obtained thus is popularly known as Dustbin Energy and is mainly used for community heating systems. Agricultural waste can also be used in various ways. We must learn from the technologically advanced countries like Germany, France, U.K. & U.S.A who have adapted using recycled material as a way of life. They take pride in wearing shoes, belts and gloves made of entirely recycled materials. Just imagine our 'Beautiful' and 'Eco-friendly' girls wearing accessories made of entirely recycled materials. I have some friends living in advanced countries and I have observed that they prefer using cartons, paper & stationary from recycled material. 'If they can, why can't we ?

Furfural, the material which is used for the synthesis of nitrofurans, is readily obtainable from these wastes and is used to make medicines for the eye, ear and sinus diseases and also helps in controlling the bacteria of gastro-enteritis, typhoid and diarrhea etc.

Most burgeoning cities are cursed with piles of rotten garbage and endless hours of electricity

cuts. The Western India Group offers a solution to both these problems. The company has developed the technology to produce electricity from the city garbage. The company has already set up a pilot plant at Pune, capable of generating 5KW's of power. The department of science and technology has set up a plant to convert the organic wastes into fuel pellets for the industry.

The CBRI at Roorkee has developed a way to make bricks and sintered aggregate from fly ash and mind you, these bricks are better than the conventional bricks that we use at our homes these days. To recycle rubber from old tyres, American chemists have identified some strains of sulphur munching bacteria 'sulpholobus' from hot springs of the Yellowstone National Park, Wyoming. Powdered rubber from the tyre wastes is kept in fermentors which contain the sulphur loving bacteria. These bacteria consume the sulphur, leaving the polymer backbones of carbon intact. Huffy, the bicycle manufacturers in Dayton (U.S.A.) has succeeded in making bicycles for children entirely from recycled material.

The recycling of waste paper and utilizing discarded material is economically valuable. If we want to save our rivers, hill stations and oceans, we must keep them clean. The only way is, to use our brain to find scientific solutions to recycle the garbage. If our scientists can compete with the world by making nuclear bombs, then this problem is of no magnitude for them. Thus, the possibilities are innumerable. All that we need is change of attitude and will to work. As the rightful inhabitants of this beautiful and bountiful planet, it is our own solemn duty to keep our environment clean and healthy. So hats off to the recycling of the waste material.

Aakash Mishra
B.A. I

Drug Abuse

A semidark room filled with smoke. Thin, gaunt, young boys and girls lounging on the floor staring into space and smoking cigarettes. A boy holds an injection in his hands and his face cringes in pain as he injects it into his arm. Another pops a pill into his mouth. All slowly sink into a deep sleep induced by drugs. Well, this is the sophisticated city crowd of youngsters trying to escape the harsh realities of life.

World health organization defines drug abuse as self administration of a drug for non-medical reasons in quantities and frequencies which may impair an individual's ability to function effectively and which may result in social, physical and emotional harm. When Heather Brooks entered high school, she earned top grades, She also participated in extracurricular activities. One day she met a friend and her life took a sudden turn when her friend handed her a Marijuana Joint to take a drag. She took a single puff and then came more puffs. As she blew out the wispy remnants of smoke, she felt dizzy but euphoric. "Please give me one more drag". she begged.

Marijuana has been the most popular, recreational and ritualistic intoxicant used for over a millennia. It contains Psychoactive cannabinoids, THC which readily bind with certain neurons that mediate balance, glucose craving and perception of time, sound and colours. The THC molecules thus distort part of the brain's information processing system. Alcoholic drinkers may be aware that drinking an alcoholic beverage can enhance the effects of a neurotransmitter called GABA. Which binds to neurons and slows their rate of firing, producing a sedative effect. Increased consumption of

alcohol leads to high blood pressure and risk of colon cancer.

Now—a-days, if a person, either young or old, is intaking antidepressants like MAO, has to be cautious because MAO interacts with amino acids found in some foods leading to a dangerous rise in blood pressure. Many people believe that the best way to avoid stress is smoking. But they forget that smoking dilates blood vessels, reddens eyes and inflames delicate nasal tissues. Regular use of it can lead to chronic bronchitis and lung cancer. Drugs like nicotine and tobacco present in cigarettes impair the capacity of white blood cells to fight invading infection. So what do you think? Are we not digging our own graves?

Moreover, the drugs tinker with the appetite centre in the brain stem, which cause bouts of munchies – a craving for sugary food. Studies even show that there are development stages in drug use though one drug does not inevitably lead to the next stage of abuse. There are many varieties of drugs available like LSD, mescaline, crack, smack, heroin, morphine but drug of choice – Cocaine –causes the heart to beat inefficiently and its vessels to narrow. It also elevates carbon monoxide levels in the blood, reducing oxygen supply. Adolescents experiment with drugs due to curiosity, lack of knowledge and peer group pressure. When they consume drugs, on closing the eyes, an unsending series of colourful, very realistic and fantastic images appear to surge, time sense is altered, music appears tangible. One can read but does not know that he is reading. Many feel relaxed and supremely happy, may laugh or may become sad and weep.

Well, everybody gets the blues but then switching

to drugs is no alternative. There are unlimited side effects of consuming drugs for pleasure. So why let your dreams go up in a cloud of sweet smelling smoke, when this world has too much to offer you. To end with, we have the following lines by Henry Sigerist.

“The war against drugs and for health cannot be fought by physicians alone. It is a people's war in which the entire population must be mobilized permanently”.

Chetan Kumar
M.A. | Geography

सामाजिक समरसता

मैं अपने इस कथन द्वारा समाज के लोगों में समरसता का भाव उत्पन्न करना चाहता हूँ। सबसे पहले अगर समरसता की बात करें तो मैं समझता हूँ कि समाज में रहने वाले लोगों में अपने समाज के प्रति किसी प्रकार का कोई भेदभाव ना

हो। समाज के लोग बराबर हों, मिलजुल कर रहते हों। सभी लोगों में अपने समाज के प्रति आदर का भाव हो। हमारे समाज में धर्म, जाति, पंथ, संप्रदाय के नाम पर कोई भेदभाव न हो। इन सभी विकारों से ऊपर उठकर हम एक समरस समाज की स्थापना कर सकें, ऐसा हमारा व्यक्तित्व होना चाहिए। इसके लिए मैं छोटी सी उदाहरण पेश करना चाहूँगा।

रामायण काल में जब माता शबरी ने अपने मुख से जूठे किए हुए बेर श्री राम चन्द्र जी को खाने के लिए दिए तो श्री राम चन्द्र भगवान ने बिना किसी भेदभाव के वह जूठे बेर खा लिए थे।

इसी प्रकार श्री गुरु ग्रंथ साहिब में कहा गया है :

मानस की जात सभै एकै पाहिचानबो

जिस प्रकार भाई कन्हैया जी ने बिना किसी भेदभाव के सभी लोगों को युद्ध के मैदान में पानी पिलाया था तब उनके मन में किसी प्रकार का भेदभाव नहीं था।

जब हमारी धरती पर सूरज अपना प्रकाश डालता है तो वह किसी मानव में, किसी वृक्ष में, किसी पक्षी में, किसी जानवर में भेदभाव नहीं करता। इसी तरह पानी अपना जल देते समय कोई भेदभाव नहीं करता, चंद्रमा अपनी चाँदनी देते समय कोई भेदभाव नहीं करता, वृक्ष अपना फल देते समय कोई भेदभाव नहीं करता, तो हम लोग धर्म, जाति, संप्रदाय के आधार पर भेदभाव क्यों करते हैं? जब स्वयं प्रकृति कोई ऊँच - नीच का भाव नहीं रखती, तो हम क्यों रखते हैं।

हमें भी अपने समाज को सुदृढ़ और समरस बनाने के लिए प्रयत्न करने चाहिए। यदि हमारा समाज सुदृढ़ और समरस होगा तो हमारा समाज और हमारा देश प्रगतिशील होगा। हमारे समाज के सभी वर्गों के लोग सुखी जीवन व्यतीत करेंगे। जब समाज में से सभी प्रकार के भेदभाव खत्म हो जाएंगे तभी एक समरस समाज, एक प्रभावी समाज की स्थापना हो सकती है। मेरा आप सभी से यह आग्रह है कि आप सभी लोग भी समाज का एक हिस्सा हो, आप सभी को भी सभी विकारों और भेदभाव से रहित हो कर एक समरस समाज की स्थापना करनी चाहिए। मुझे लगता है कि यदि हम इतना काम भी कर देते हैं तो हमारा समाज और हमारा देश बहुत तेजी से तरक्की कर सकता है।

अमित कुमार

बी.ए. प्रथम वर्ष

ਆਓ ਕਰੀਏ ਵਿਚਾਰ

ਕੀ ਹੈ ਚੰਗਾ? ਕੀ ਹੈ ਮਾੜਾ?
ਆਓ ਕਰੀਏ ਵਿਚਾਰ।
ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲਕੇ ਕਰੀਏ, ਖਤਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ।
ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਇਹੀ, ਚੰਗਾ ਸਭਿਆਚਾਰ
ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰੀਏ ਤਿਰਸਕਾਰ,
ਕਰੀਏ ਕਸਰਤ, ਯੋਗ ਨਾਲ ਪਿਆਰ,
ਫਿਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਨਾ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ,
ਆਓ ਕਰੀਏ ਵਿਚਾਰ ਆਪਾਂ, ਆਓ ਕਰੀਏ ਵਿਚਾਰ।

ਵਧਦੀ ਜੰਨਸੰਖਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ,
ਇਹ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਿਚਾਰ।
ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ,
ਕਰੀਏ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਸਾਰ।
ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਹੰਬਲਾ ਮਾਰੀਏ,
ਕਰੀਏ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰਹਿਤ ਸੰਸਾਰ।

ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ,
ਕਰੀਏ ਧੀਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਆਓ ਕਰੀਏ ਵਿਚਾਰ ਆਪਾਂ,
ਆਓ ਕਰੀਏ ਵਿਚਾਰ।

ਹਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ
ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ

ਪੜ ਲਿਖ ਕੇ ਵੇਖੋ ਸੁਪਨੇ ਅਪਾਰ,
ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ,
ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ।

ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ,
ਉਜਾੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪਣਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕਲ੍ਹ,
ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ।

ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ,
ਮਾੜੇ ਬੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ,
ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ।

ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ,
ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਿੱਚ ਤੋਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ,
ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ।

ਮਤਲਬ ਲਈ ਹੈ ਕਰਦਾ ਪਿਆਰ,
ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਕਰਕੇ ਕਰਾਰ,
ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ।

ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਨਾ ਕਰੇ ਸਤਿਕਾਰ,
ਛੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰੇ ਪਿਆਰ,
ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ।

ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ,
ਪੱਛਮੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਭੁੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ,
ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ।

ਹਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ
ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

Water Crisis in India

With a diverse population that is three times the size of the United States but one-third in physical size, India has the second largest population in the world. According to the World Bank, India has taken significant steps to reduce poverty but the

number of people who live in poverty is still highly disproportionate to the number of people who are middle-income, with a combined rate of over 52% of both rural and urban poor. Although India has made improvements over the past decades to both the availability and quality of municipal drinking water systems, its large population has stressed planned water resources and rural areas are left out. In addition, rapid growth in India's urban areas has stretched government solutions, which have been compromised by over-privatization. Regardless of improvements in drinking water, many other water sources are contaminated with both bio and chemical pollutants, and over 21% of the country's diseases are water-related. Furthermore, only 33% of the country has access to hygienic sanitation.

One concern is that India may lack overall long-term availability of replenishable water resources. While India's aquifers are currently associated with replenishing sources, the country is also a major grain producer with a great need for water to support this activity. As with all countries with large agricultural output, excess water consumption for food production depletes the overall water table. Many rural communities in India who are situated on the outskirts of urban sprawl also have little choice but to drill wells to access groundwater sources. However, any water drawing system adds to the overall depletion of water. There is no easy answer for India which must tap into water sources for food and human sustenance, but India's overall water availability is running dry.

India's water crisis is often attributed to lack of government planning, increased corporate privatization, industrial and human waste and government corruption. In addition, water scarcity in India is expected to worsen as the overall population is expected to increase to 1.6 billion by the year 2050. To that end, global water scarcity is expected to become a leading cause of national political conflict in the future, and the prognosis for India is no different.

On a positive note, some areas of India are fortunate to have a relatively wet climate, even in the most arid regions. However, with no rain catchment programs in place, most of the water is displaced or dried up instead of used. In these areas, rain harvesting could be one solution for water collection. Collected water can be immediately used for agriculture, and with improved filtration practices to reduce water-borne pathogens, also quickly available for human consumption.

Whatever the means, India needs solutions now. Children in 100 million homes in the country lack water, and one out of every two children are malnourished. Environmental justice needs to be restored to India so that families can raise their children with dignity, and providing water to communities is one way to best ensure that chance.

Simran Kaur
M.Com II

ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਸੱਜਣਾ...

ਕਿਹੜਾ ਬਣੂੰ ਅੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰਾ ਟੁੱਟਿਆ
ਤੇ ਕੌਣ ਬਣੂੰ ਸੂਰਜਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਸੱਜਣਾਂ,
ਕੀਹਦੇ ਬਾਈ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਚ ਟਾਪੂ ਹੋਣਗੇ
ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਹੋਣਾ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਝੱਗ ਸੱਜਣਾਂ,
ਕੀਹਦਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੈਣੀਆਂ ਨੇ ਲਾਹਨਤਾਂ
ਤੇ ਕੀਹਦਿਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਊਗਾ ਜੱਗ ਸੱਜਣਾਂ
ਕੌਣ ਜਿੱਤੂ ਬਾਜ਼ੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜੂਏ ਦੀ
ਕੌਣ ਅਸਲ ਖਿਡਾਰੀ, ਕਿਹੜਾ ਠੱਗ ਸੱਜਣਾਂ
ਸਮਾਂ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਅੱਜ, ਹੋਣਾ ਕੱਲ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ
ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ ਪਤਾ ਜਾਣਾ ਲੱਗ ਸੱਜਣਾ..

ਮਾਮਦੀਨ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ.
ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਪੈਸਾ

ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਨਾ ਕੋਈ,
ਤੇ ਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੇ।
ਲਹੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪੈ ਗਏ,
ਮਤਲਬ ਨੇ ਪੱਟ ਲਏ ਸਾਰੇ।
ਮਾੜੇ ਕੋਲ ਚਿੱਤ ਨਾ ਲਾਉਂਦੀ,
ਤਕੜੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ।
"ਇਮਾਮ" ਓਏ ਗੱਲ ਏਥੇ ਮੁੱਕਦੀ,
ਪੈਸੇ ਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ।

ਮਾਮਦੀਨ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ.
ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਖੁੱਲੇ ਆਮ ਕਿਉਂ ਘੁੰਮਣ ਦਰਿੰਦੇ?

ਕੈਦ ਪਰਿੰਦੇ ਪਿੰਜਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਤੇ ਖੁੱਲੇ ਆਮ ਕਿਉਂ ਘੁੰਮਣ ਦਰਿੰਦੇ?
ਕਿਹੜੇ ਕੋਨੇਂ ਧੀਆਂ ਰਹਿਣ ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੀਏ ਲਾ-ਲਾ ਜਿੰਦੇ?
ਜਿਸਮ ਰਹਿ ਗਏ ਸੀ ਨੋਚ ਕੇ ਖਾਣੇਂ, ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਤਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾ ਲਈਆਂ,
ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸਾਲੀਂ ਬੇਸੋਝ ਬੱਚੀਆਂ, ਖੇਡਣ ਦੀ ਉਮਰ ਚ ਗਵਾ ਲਈਆਂ,
ਕਾਸ਼! ਮੈਂ ਜੰਮਦੀ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਤੜਫਦੀ-ਤੜਫਦੀ ਕਹਿ ਜਾਂਦੀ,
ਬੱਚੀਆਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਤਾਂ, ਬਸ ਮੰਗ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ,
ਸ਼ਰਮ ਜਿਹੀ ਆਉਂਦੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਓਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਈ।
ਜਿੱਥੇ ਇੱਜਤਾਂ ਨੋਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆ ਨੇ, ਫਿਰ ਮਸਲੇ ਹੋਣ ਸਿਆਸੀ ਬਈ।

ਮਾਮਦੀਨ
ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ.
ਭਾਗ ਦੂਜਾ

Satluj

COMMERCE SECTION

Staff Editor

Dr. Harblas Heera

Associate Professor

Post Graduate Department of Commerce

Student Editor

Simran Kaur

M.Com. II

CONTENTS

1. Corporate Governance Frauds: An Ethical Failure	Dr. Harblas Heera	80
2. Black Money	Simran Kaur	81
3. 80/20 Rule of Life	Pawan Kumar	82
4. Social Media: Effects on Youth	Taizinder Singh	82
5. Patent Rights.	Arushi Kapoor	83
6. Money is not the Real Possession	Guneet Kaur	84
7. M-Commerce	Haripriya Uppal	84
8. Media Rules The World	Guneet Kaur	85
9. Employee Engagement – Pivotal For Competitive Advantage	Tandeep Kaur Sidhu	85
10. Future of Digital Marketing in India	Ravia Verma	86
11. GST-A Journey of Speeding Up India	Radhika Jain	87
12. Trade of Life	Haripriya Uppal	88
13. The Digitization of Everything	Hetna Takkar	89
14. Balance Sheet of Life	Pawan Kumar	89

Corporate Governance Frauds: An Ethical Failure

Dr. B.R Ambedkar has said that an educated person without character is very dangerous for society. Value education is the backbone of the development of a person. Corporate failures are at an all-time high today.

Perhaps, there is no country in the world which is free from corporate frauds. Big wigs that were on the high scale of success suddenly fell to the ground. There is deceit, concealment of facts, violation of trust, insider trading, poor disclosure and unethical auditing practices which are done purposefully and so secretly that they cannot be unfolded in time. Although the corporate world knows it very well that good corporate governance brings success for all stakeholders yet unethical people have no patience to follow the long and tested ways of transparency, accountability, fairness, and responsibility. The focuses of such crimes have moved from the individuals to the organization. This is called Corporate Fraud. It is intentional deception for personal gain or to damage another person or entity. At the end, it all results in 'Fraus Omnia Vitiate' which means fraud spoils everything. Corporate Frauds entail manipulating data and information with the purpose of obscuring the truth and deceiving the recipient of the data with the intention of gaining an undue advantage for the self. Mis-information in the prospectus, manipulation of accounting records, debt hiding, false accounting entries, false trades for inflation of profits, disclosure of price sensitive information for attracting more investors and lenders for funding are some of the malpractices by which frauds are committed. Wei Zou (2016) in his research has quoted such practices and their magnitudes that the companies adopt to deceive investors. In 2001, Guangxia (Yinchuan) Industry Co. revealed an increase of 178 million Yuan in profits by financial fraud in 1999 and an increase of 567 million Yuan in profits by the same way. In 2006, Guangdong Kelon Electrical Holdings Co.

revealed an increase of 1200 million Yuan in operating income and an increase of 120 million Yuan in profits by falsification of accounting surpluses. In 2013, Wanfu Biotechnology (Hunan) Agricultural Development Co. revealed an increase in profits from 2008 to 2012 by falsification of accounting surpluses. In fact a large number of companies indulge in such practices. The names of Enron or Bernie Madoff, Theranos Inc., Danske Bank, Health Care Hero, Punjab National Bank, Charles Ponzi, Satyam, Ketan Parekh Securities, Speak Asia, Home Trade, Saradha Chit Fund, General Motors, Waste Management scam, Worldcom, Tyco, Health South, Lehman Brothers, Freddie Mac, American International Group (AIG) are some of the worth mentioning frauds of the world.

Financial fraud is a major crime which often comes with heavy prison sentences for those involved. Ultimately what is the impact of these misdeeds? The massive companies disappear from the scene of business world. The unsuspecting common investors are at the receiving end who suffer the most. Their hard earned money is eroded for nothing. Investors have to be cautious of such unethical persons as they can even sell the Eiffel Tower and the Brooklyn Bridge. To curtail this alarming tendency of frauds and scams, the investors need to check out the Principal-Agent Problem; analyse the GONE causes (consider that financial fraud is caused by four factors G - greed, N- need, O- opportunity and E- exposure); check on insider trading; proportion of independent directors; investor activism; investors education; and internal check are some of the measures which can be helpful to combat this problem. Wish you all a safe investment. Sabb Ka Bhala Ho!

Dr. Harblas Heera

Associate Professor

Department of Commerce

Black Money

Every person in India must have heard the word “Black Money” in the last 4-5 years. But do we understand what this black money really is? “Black money is money which is earned through any illegal activity. These transactions generally are done in the form of cash and are not taxed. One needs to hide this black money, and use it in the underground economy.” To bring it back in the regular market, they need to do money laundering.

Did you ever wonder why these people stash black money? Most of them do it to save tax, some of them use it for bribery/corruption. And some of these anti-social elements use this black money for funding terrorist activities. Black money is also used for political means, like for funding different activities, good or bad and even for buying the politicians during election time. Same black money is distributed for various election marketing related activities.

We always blame the politicians and rich people for this but have you ever thought that we are also part of the problem. Some of you must have seen your parents bribing district authority for getting some certificate, or giving money to jump the line in the temple. We do these kinds of things. This kind of behavior provokes these money-launderers to play with black money.

What can we do? Think for a minute. You don't need to start a big movement or be part of a social activity, you can do something on your own. Stop giving bribe to government authorities. This small step of yours can lead to a big change. We blame the government for all the problems. We as citizens of this country should take initiative and start solving problems on our own. Once we start doing so, then the government does not have any excuse not to be a part of this movement.

Six ways in which black money is created

METHOD

1: MULTI-LEVEL MARKETING SCHEME

A recent trend is to use international debit or credit cards issued by offshore banks. This enables easy usage.

2: METHOD DISGUISED OWNERSHIP

Increasingly, criminals want to own legitimate business. It could be to earn a return or to convert black money into white.

3: METHOD MIXED SALES

Mixing illicit money sources with legit ones is a popular method because it's hard to detect, especially if there is a large cash component in the legal business.

4: METHOD 'SMURFING'

This type of transaction is usually done to evade notice by authorities monitoring transactions above a certain threshold.

5: METHOD TRADE MISPRICING

Traditionally, goods exported and imported were either priced lower or higher to enable money laundering. Or, goods exported were different from the description.

With current technology, the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) says it's easy to modify invoices or produce fictitious invoices.

6: METHOD MONEY TRANSFERS TO BENAMI ENTITIES

The money is transferred to benami entities which are not legally registered.

Simran Kaur
M.Com II

80/20 Rule of Life

The Pareto principle (also known as the 80/20 rule, the law of the vital few, or the principle of factor sparsity) states that, for many events, **roughly 80% of the effects come from 20% of the causes.** Management

Consultant Joseph M. Juran suggested this principle and named it after Italian economist **Vilfredo Pareto** who noted the 80/20 connection.

Some of the 80/20 rules

In Projects

1. 80% of value is achieved with the first 20% of effort.
2. 80% of project politics come from 20% of your stakeholders.

In Management

1. 80% of problems originate with 20% of projects.
2. 80% of work is completed by 20% of your team.

In Technology

1. 80% of software problems are caused by 20% of bugs.
2. 80% of customers only use 20% of software features.

In Sales and Marketing

1. 80% of sales come from 20% of your clients.
2. 80% of sales come from 20% of your products.
3. 80% of sales come from 20% of your sales people.
4. 80% of complaints comes from 20% of your customers.

In Wealth Management

80% of wealth is owned by 20% of people.

In General

1. 80% of success is shown up using 20% of effort.
2. 20% of employees do 80% of work.
3. 20% of criminals commit 80% of crime.

4. 20% of drivers cause 80% of accidents.
5. 80% of pollution originates from 20% of factories.
6. 20% of employees are responsible for 80% of results.
7. 20% of students have grades 80% or higher
8. In languages the most frequently used 20% of the words account for 80% of the word occurrences.
9. The richest 20% people in the world have 80% of worlds income 20% of the customers are responsible for the 80% of the profit earned and 20% of the complaints received come from 80% of the customers.
10. in picnics 80% of food is consumed by 20% of guests.
11. 20% of politicians talk 80% rubbish.
12. In reception 80% of guests takes 20% of items.
13. 80% of passengers travel in 20% of unreserved bogies in day trains.
14. 80% power is consumed by 20% of customers.
15. 20% of smokers consumes 80% of cigarettes.
16. In cricket 20% of batsmen scores 80% of runs.

Pawan Kumar

B.Com III

Social Media: Effects on Youth

The present world is the world of technology. Social media is also a part of this technological world. Almost people of all ages are a part of social media. Today's youth spends more time on social media, as compared to

people of other ages. No doubt, social media is useful for youth but it also has many bad effects on youth. According to a research a student going online scored 20% lower in tests. Students have

an average GPA (grade point average) of 3.06 while non users have 3.82 GPA. Grades improve for light user, but heavy users have to suffer a loss. The excessive use of social media and other such sites affects the mental as well as physical health. Students do not take their meals and rest at proper time. They take excessive amount of coffee or tea to remain active and focused which affects their health negatively. Social media has made the youth addicted. People spend a lot of time on networking sites which can divert the concentration and focus from a particular task. It has reduced the learning and research capabilities of the youth. The more time the youth spends on social media, the less time they spend on real human contact. They do not care about their health.

Today, the youth prefers to spend free time on social media rather than doing exercise or any other physical activity. It has caused various health problems like weakness in eyesight, mental illnesses etc. Students use slang words or shortened forms of words on social networking sites. It reduces their command over language. The youth is the future of our country. If the youth of our country do not stop over using of the social media and other such sites, then it will also affect our country and the economy. So the youth should use the social media for a limited time and should prefer doing exercise in their free time, rather than spending time on social media. Social media can prove to be a boon for the youth if it is used within limits. So the over use of social media should be avoided so that the youth can take maximum advantage from the social media without being affected by its disadvantages.

Taizinder Singh
M.Com I
Business Innovations

Patent Rights

The term Patent originates from the latin word Petere, which means to lay open i.e to make available for public inspection. So, patent means to make available for public inspection denoted royal decrees granting exclusive rights to certain individuals or businesses . A patent is a set of exclusive rights granted by a state to a patentee (the inventor or assignee) for a fixed period of time in exchange for the regulated public disclosure of certain details of a device, method, process or composition of matter (substance) known as invention which is a new incentive, useful or industrially applicable.

The exclusive right granted to a patentee in most countries is the right to prevent or exclude others from making, using ,selling, offering to sell or importing the claimed invention. The rights given to the patentee don't include the right to make ,use or sell the invention themselves. The patentee may have to comply with other laws and regulations to make use of the claimed invention. So, for example ,a pharmaceutical company may obtain a patent on a new drug, but will be unable to make the drug without regulatory approval. In India, the National Knowledge Commission recently recommended enactment of a legislation to give patent rights over inventions from government funded resources. The National Knowledge Commission is a high level advisory body to the Prime Minister of India, with its objective to transforming India into knowledge society. It covers sectors ranging from education to e-governance in the five focus areas of the knowledge paradigm. The chairman of the commission, Sam Pitroda said that the enactment of the legislation to give patent rights over inventions from government funded researches would facilitate environment for

commercialization of these inventions ,thus the investors would also receive a share of royalty. The commission proposed a major thrust in translation across all Indian languages to further knowledge creation and information dissemination.

Arushi Kapoor
M.Com II

Money is not the Real Possession

"Money won't wipe your tears and glory won't embrace you at night. The most important thing in our life is our family"

What is wealth ?

Wealth is materialistic currency or money. I would like to focus on real wealth. I actually feel that real wealth is our family, health, cousins, education and most important our knowledge. Wealth is the ability to experience life.

What can money buy ?

"A bed but not sleep.

A computer but not brain.

Finery but not beauty.

Medicine but not health.

Money can depart from us anytime but our true relationships will never depart. This is because of the love and care of our family with which we can be really healthy and wealthy not only for a short time but for all the time, further more till death. Expensive cars and instruments give us happiness, don't forget they can't speak, they can't share your pain. The look and the price is of no use. It is not an issue of bonds vs desires, it's an issue of wants vs priorities. Things are made for use and people are made for care but now a

days it is totally opposite. So we should become someone who will take care of our soul, health, happiness and everything that's us and people around us.

Guneet Kaur
M.Com II

M-Commerce

M-commerce is also known as mobile commerce. It is the ability to conduct commerce using a mobile device, such as a mobile phone, a Personal Digital Assistant, a smartphone, or other emerging mobile equipment such as dash top mobile devices. Mobile commerce has been defined as follows: "Mobile commerce is, any transaction involving the transfer of ownership or right to use goods and services, which is initiated and completed by using mobile access to computer based networks with the help of an electronic device."

About M-Commerce, it is also said that it is the next generation wireless e-commerce that needs no wire and plug in devices. Mobile Commerce is usually called as m-commerce in which user can do any sort of transaction including buying and selling of goods, asking any services, transferring the ownership or rights, transacting the money by accessing wireless internet service on the mobile handset itself.

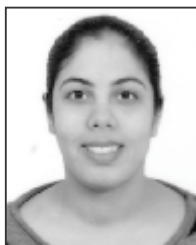
The next generation of commerce would most probably be mobile commerce. Presuming its wide potential reach, all major mobile handset manufacturing companies are making WAP enabled smartphones and providing the maximum wireless internet facilities covering personal, official and commerce requirement to pave the way of m-commerce that would later be very fruitful for them.

Is mobile commerce different from e-commerce?

Yes, and no. Mobile commerce is a natural progression of e-commerce. On some levels they are nearly identical, but there are also important differences between the two. As a result, you will see me using e-commerce instead of mobile commerce a few times throughout this article, and you are welcome to do the same. But I will only interchange them when referring to the aspects that overlap; there will be times when only mobile commerce will do.

Haripriya Uppal
M.Com II

Media Rules The World

In the world of today, media has become as necessary as food and clothing. It has played a significant role in strengthening the society. Media is considered as a mirror of modern society, in fact it is the media which shapes

our lives.

Purpose of the media is to inform people about current affairs and tell them about the latest gossip and fashion. India has become a hub of trading and marketing of products and prejudices. The media claims to be governed by righteousness, but greed and self aggrandizement has poisoned its virtues. Media is in charge of information, education, entertainment, advertisement and correlation of parts of society.

We get influenced by media in so many ways. Media helps us to get information about a lot of things and also to form opinions and make judgements regarding various issues. It keeps the people updated and informed about what is

happening around all over the world. Media works as a Watchdog over the government functions and sets perpetual social norms for society. But today's media hides the truth and distorts the facts.

Media affects the opinion of thousands of people. Functioning of Media can put an impact on the decision making of the Government and the fate of the people. An Independent media is the soul of democracy. The political parties should not pressurize the media. Hence, the media should identify its responsibility and work sincerely and honestly. Then it can serve as a great force in building the nation. Media has had a bad effect on the present generation, mainly because the youth is strongly influenced by media. Teenagers and children wish to follow the people who get recognized and do what they do to get noticed. Sometimes, they focus on bad part of the media and strive to be a part of it. However, many do not succumb to a life of crime!

Guneet Kaur
M.Com II

Employee Engagement – Pivotal For Competitive Advantage

Employee engagement is described as a positive, fulfilling work-related state of mind that is characterized by vigor, dedication, and absorption. Rather than a momentary and specific state, engagement

refers to a more persistent and pervasive affective- cognitive state that is not focused on any particular object, event, individual, or behavior. Many smart organizations work to develop and nurture engagement. The Gallup organization categorized workers as Actively Engaged, Disengaged and Actively Disengaged workers. Actively Engaged Workers were

characterized by consistently high levels of performance, natural innovation and a drive for efficiency, intentional building of supportive efficiency, clear understanding about the desired outcome for their roles, emotional commitment to what they do, high energy enthusiasm, commitment to their organization, work group and job. They have likely been identified as high-potential employees and feature prominently in their organization's succession planning process. Disengaged workers, on the other hand, view their jobs as an exchange of time for a paycheck. They arrive and leave on time, take their breaks, never volunteer for extra work or projects, and do little else in between beyond the minimal effort. They show little passion or creativity for their jobs and go through the motions. Disengaged workers may have been actively engaged workers at one time. Somewhere along the way, though, they become disengaged because of lack of career growth or promotion, a perception of salary inequity, job dislike, or distrust in their direct manager and senior management. Actively Disengaged workers are the most damaging employees in the workplace. They are unhappy and let that unhappiness show in words, attitudes and actions. They undermine the performance of others by constantly voicing their displeasure and listing many reasons why they are so miserable in their jobs.

Gallup, Employee Engagement Survey, 2010 found that Actively Disengaged employee leads to lost productivity that costs the U.S. economy \$370 billion annually. Today, employee engagement and loyalty are more vital than ever before to an organization's success and competitive advantage. Earlier people used to prefer and get job for life. But today the high turnover rate indicates that the scenario has changed. The need of the hour is to engage and retain valuable employees as it has a significant impact on an organization's bottom line. This

need can be fulfilled by adopting such human resource management practices that aim at making workforce engaged. The organization must work to develop and nurture engagement which requires a two way relationship between employer and employee.

Tandeep Kaur Sidhu
M.Com II

Future of Digital Marketing in India

In India, Digital Marketing started to get visible around 2010. With the entry of e-commerce players like Snapdeal & Flipkart, the digital marketing arena started to pick up. The industry growth between

2010 and 2017 has been tremendous. Various figures on the internet about Digital Marketing in India peg the growth at 25% to 40% on an annual basis. What is the future of Digital marketing in India? Digital Marketing will continue to be a robust growing industry at least for the next 5 years. There are a lot of reasons as to why I believe the industry is poised to grow at this staggering pace. To begin with, a research report from Forester Research, which came out in Feb 2017 shows that India will be the fastest growing online retail country in Asia Pacific. Further it says that India should grow at a staggering 31% per annum for the next 5 years. Indian government in the last 2 years has been putting a lot of efforts in making Digital India. The government has been promoting digital mode of providing services, paying through digital payment channels and using digital platforms for all the upcoming new initiatives. Bheem App, UPI and GST are good examples of how the Indian government is trying to bring most people on the internet.

Digital marketing is rising in India at a fast pace. Many Indian companies are using digital marketing to gain competitive advantage. Success of marketing campaigns cannot be solely achieved by digital marketing only. Rather for success of any marketing campaigns it should fully harness the capabilities of various marketing techniques available within both the traditional and modern marketing. According to CAM Foundation—"Digital Marketing is a broad discipline, bringing together all forms of marketing that operates through electronic devices – online, on mobile, on-screen. Search Engine Optimization, Search Engine Marketing or Pay per Click Advertising, Social Media Marketing, Content Marketing, Mobile Marketing, Web Analytics, Marketing Automation, Content Writing & Rate Optimization are the popular and most in demand areas in digital marketing.

Indian companies using digital marketing for competitive advantage

Nestle's Every Day was facing threat from liquid milk in the North-East. It has taken help of Facebook. Its teams created a 3 second cinema graph- an image with some moving shots. It targeted women age 21 and above. The result was five percentage point increase in purchase intent and 14 point increase in ad recall.

Coca-Cola did a live video for its orange flavoured Fanta. Maybelline did a three dimensional video.

To increase the use of digital marketing in India, the government of India will have to provide a favourable and secure digital environment to reduce hesitation among the Indian people regarding the use of digital means.

Ravia Verma

M.Com II

GST-A Journey of Speeding Up India

GST is an Indirect Tax which has replaced many Indirect Taxes in India. The Goods and Service Tax Act was passed in the Parliament on 29th March 2017. The Act came into effect on 1st July 2017. Goods & Services Tax

Law in India is a comprehensive, multi-stage, destination-based tax that is levied on every value addition.

In simple words, Goods and Service Tax (GST) is an indirect tax levied on the supply of goods and services. This law has replaced many indirect tax laws that previously existed in India.

Journey of GST in India

The GST journey began in the year 2000 when a committee was set up to draft law. It took 17 years from then for the Law to evolve. In 2017 the GST Bill was passed.

Advantages of GST

GST will mainly remove the Cascading effect on the sale of goods and services. Removal of cascading effect will directly impact the cost of goods. Since tax on tax is eliminated in this regime, the cost of goods decreases.

GST is also mainly technologically driven. All activities like registration, return filing, application for refund and response to notice needs to be done online on the GST Portal. This will speed up the processes.

There are 3 taxes applicable under this system: CGST, SGST & IGST.

CGST: Collected by the Central Government on an intra-state sale (Eg: transaction happening within Maharashtra)

SGST: Collected by the State Government on an intra-state sale (Eg: transaction happening within Maharashtra)

IGST: Collected by the Central Government for inter-state sale (Eg: Maharashtra to Tamil Nadu)

HSN code in GST

HSN (Harmonized System of Nomenclature) is an 8-digit code for identifying the applicable rate of GST on different products as per CGST rules. If a company has turnover up to 1.5 Crore in the preceding financial year then they need not mention the HSN code while supplying goods on invoices. If a company has turnover more than 1.5 Crore but up to 5 Cr then they need to mention the first 2 digits of HSN code while supplying goods on invoices. If turnover crosses 5 Cr then they shall mention the first 4 digits of HSN code on invoices.

Transition to GST

GST consolidates multiple taxes into one. It is important to have rules in place to ensure that a registered business smoothly transitions to GST. The types of transitional provisions are:

- 1. Input Tax Credit** - Provisions have been made for the smooth transition of Input Tax Credit available under VAT, Excise Duty or Service Tax to GST. A registered dealer opting for composition scheme will not be eligible to carry forward ITC available in the previous regime.
- 2. Refunds and Arrears** - Any claims/appeals pending for the refund on the due amount of CENVAT credit, tax or interest paid before 1st July shall be disposed of according to the previous laws.

Any amount found to be payable under previous law will be treated as arrears of GST and be recovered according to GST provisions.

One year of GST

Early-day jitters have given way to general

acceptance that this may not be the most perfect single tax system, but it's working. There are many issues that remain to be addressed, but the fact that some of the knotty ones have been resolved, gives rise to confidence that even these will be sorted out.

Radhika Jain
M.Com II

Trade of Life

Business with the world,
Profession of the brain,
Employment by God
Are economic activities of life.
Progress is profit,
Development of need,
Wholesale of knowledge
Are warehousing of life.
Advertising of talent,
Insurance of promise,
Company of truth
Are promotions of life.
Transportation of thoughts,
Banking of affection,
Packaging of fun,
Are Cooperation with life.

Haripriya Uppal
M.Com-II

The Digitization of Everything

Businesses have already realized that they must use digital channels to engage with their key stakeholders to maintain relevance and drive the conversation. However, few realize how fast the change

needs to happen, or how transformational it needs to be. The real imperative in a world where 'everything' is digitized is that businesses need to pursue innovation to disrupt their own business model before the competition does. Without innovation strategies, companies will lose their competitive advantage in an increasingly commoditized world.

There is no time to lose, as technology change accelerates exponentially and new digital platforms and devices are emerging. Furthermore, the expectations of the new 'generation Y' or 'digital natives' mean that companies must keep up with the pace of change or lose relevance. The challenge for businesses is to face the implications of digital change: in particular, the loss of control over the customer relationship, increased competition and threat of commoditization, and the need to engage digitally with suppliers, partners and employees in addition to customers. The starting point is a structured approach to assessing your digital maturity based on an understanding not just of the technology, but of the 'big picture' of what digital engagement means to the business.

To deal with this challenge, companies must develop an **end-to-end response**. They need to develop a comprehensive digital strategy and rethink their business and operating models to deliver this. Such a strategy must go far beyond the Marketing department: it has to be about ubiquitous cross-channel connectivity, it must enable continuous engagement with customers,

suppliers, employees and investors. It must also be about C-Level leadership, and critically it must be about innovation and differentiation.

Hetna Takkar
M.Com II

Balance Sheet of Life

Our Birth is our opening balance
Our death is our closing balance
Our prejudiced views are our liabilities
Our creative ideas are our assets
Soul is our fixed deposit
Thinking is our current account
Achievements are our capital
Quality of words is our Stock in Asset
Friends are our general reserves
Value and behaviour are our goodwill
Patience is our interest earned
Love is our dividend
Children are bond issues
Education is patent
Knowledge is our investment
Experience is our premium account

THE AIM IS TOTALING THE
BALANCE SHEET ACCURATELY.

THE GOAL IS TO GET THE BEST
PRESENTED ACCOUNT AWARDS.

Pawan Kumar
B.Com-III

Satluj

SCIENCE SECTION

Staff Editor

Dr. Bhupinder Kaur

Associate Professor of Chemistry

Student Editor

Parminder Singh

B.Sc. III

CONTENTS

1. Silver Nanoparticles Harming Marine Life	Dr. Bhupinder Kaur	91
2. Did You Know...	Amarjeet	91
3. What Are Anti-freeze Compounds ?	Parminder Singh	92
4. Laser World	Chahat Gupta	92
5. Let the Environment Celebrate with us our Festivals	Ajay Singh Raturi	93
6. Phobia	Yash Thakur	94
7. Can one element be changed into another ?	Harpreet Kaur	95
8. Study of Cosmic Rays	Riya Kumra	95
9. How was Geometry Invented ?	Parminder Singh	96
10. What are isotopes ?	Simranjeet Kaur	97
11. Did You Know	Tejas	97
12. What is Nebulae ?	Manpreet Singh	98
13. Did You Know	Amarjit	98
14. Science : A Poetry of Reality	Muskan Gupta	99
15. Did You Know...	Tejas	100

Silver Nanoparticles Harming Marine Life

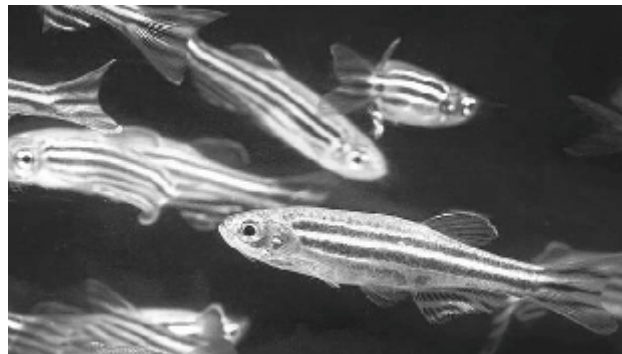
It has been found that Silver Nanoparticles increasingly used in personal care products and the Pharmaceutical Industry, are toxic for fishes and may be harming marine life.

From the Research by University of Bosque country, Soluble Silver cause short-term alterations (3 days) and nanoparticles longer-term alteration (21 days). In both these cases, the animals had purified themselves of the silver accumulated in their Bodies after spending six months in clear water, sometimes inflammation of gills was found to remain after being exposed to the metal.

The main conclusion of the study is the fact that distribution of metal in the fish organs is influenced by the form whether it is soluble or nanoparticles that the silver takes in the water. In the study, three groups of 50-60 adult zebra fish each were used in three aquaria. Silver nitrate was added in the first tank to produce water soluble silver, 20- nanometre silver nanoparticles were added to the second, clear water was added to the third group.

The groups in the contaminated tanks remained exposed to both forms of the metal for 21 days before spending six months in clear water for purpose of studying the consequences of long-term exposure to silver.

It can be deduced from the analysis that the fish accumulate similar concentrations of metal after being exposed to soluble silver and silver nanoparticles. After six months in clean water the initial metal concentration levels were recovered. This conclusion was different when the organs of the fish were analysed. The distribution of silver in

the liver and Intestines depend on the type of metal used in the treatment, but both treatments led to inflammation of the gills of the fish, an effect that remained even after six months in clean water.

The analysis of the transcript one of liver revealed a strong impact of exposure to silver. The effect of soluble silver was more intense after 3 days of exposure when changes were detected in the expression levels of a total of 410 gene sequences. Although the research is important but it should be environment friendly.

Dr. Bhupinder Kaur

Associate Professor

Department of Chemistry

Did You Know...

- Bhutan is the first and the only country to be officially carbon negative.
- There are certain kinds of tumors that can grow their own teeth and hair. They're called Teratomas.
- A subsatellite is a natural satellite that orbits a natural satellite. It is called Moonmoon.

Amarjeet

M.A. I English

What Are Anti-freeze Compounds ?

Anti-freeze compounds are those substances which when mixed with some other liquid, lower its freezing point. In cold countries, the liquids used in the cooling systems of cars and buses get frozen in the winter months. Anti-freeze compounds are used to prevent this freezing. In other instances, snow gets deposited on the wings of aircrafts flying in the cold areas. To prevent this, anti-freeze materials are used as anti-freeze compounds.

The main ingredient of an anti-freeze compound, is usually a type of alcohol. Ethylene glycol is the basis of the most common anti-freeze compound. This compound mixed with water is used in the radiators of automobile engines to lower the freezing point. It helps the internal combustion system of an engine to function normally without being frozen in cold. In winter season, this is also used with or without water, in order to prevent the freezing of the cooling system. Sometimes, methyl alcohol is also used as an anti-freeze compound in internal combination of engines. When the risk of freezing is over, these anti-freeze substances are often drained out of the cooling system because it can no longer protect the cooling system from rust and corrosion. It can also go into the block of an engine and cause problems in lubrication.

Ethylene glycol is used as an anti-freezer to prevent snow from collecting on propellers and wings of airplanes. Glycerol and ethyl alcohol are used to protect drugs and cosmetics from freezing during storage. Calcium chloride and sodium chloride are used in refrigeration equipment.

Parminder Singh

B.Sc. III

Laser World

Progresses in sciences have always shown their routes in light and laser is one such technology. One of the greatest breakthroughs in this field is the development of carbon dioxide lasers.

Isn't it wonderful that we are using carbon dioxide lasers in cutting hard diamonds as well as in repairing soft skin tissues while treating skin cancer ?

It has happened all because of the curious mind of a physicist who is bringing wide applications for same invention in different aspects which has been in the case of carbon dioxide lasers too.

A Carbon dioxide molecule cannot remain static at all; different modes of vibrations (symmetric, asymmetric & bending) are always associated with it. In Chemistry, the concept of partial pressures that we use is applied to keep three inert gasses (CO_2 , He, N_2) in a glass tube. Here, these gaseous molecules do not undergo any chemical reaction but physical molecular collisions (being inert). First step in development of lasers takes place when energy is provided using external agency like Electric discharge. Adding reflecting surfaces to this setup can bring highly coherent, intense, directional and nearly monochromatic CO_2 laser beam.

The whole procedure isn't so easy as it seems to be. Producing lasers is not a day's job. Over the years, efforts have been made in choosing a type of gas, doing various adjustments regarding physical dimensions of apparatus, choosing type of reflecting surfaces (all these endless in number) & applying various permutations and combinations to these has brought these lasers

into existence. Merely bringing a new phenomenon is not an achievement unless observations, analysis, further experiments, improvements that we made again and again are applied to our day to day life in one way or the other.

From development of carbon dioxide lasers in 1960s by Kumar Patel (of Indian Origin) to present era, we have developed wide range of applications using CO₂ lasers. CO₂ laser technology is used in destroying the hardest as well as in repairing the softest. CO₂ lasers are used to cut diamonds in industry & for destruction in military war planes. Also diseases like skin cancer, severe oral cavity diseases are treated by Laser Resurfacing Technique. This has become possible as efforts to control the power of these lasers were made by adjustments in wavelength, number of pulses, pulse duration, pulse decay, repetition rate and spot size by using scientific approach.

We have different types of lasers like Ruby laser, Nd-YAG lasers, He-Ne laser, Semiconductor lasers, Chemical lasers, Fiber lasers and many more with distinguished characteristics in today's world but CO₂ laser beam is highly continuous laser beam that we have till now. Its use in future is likely to expand as we continue to improve their efficiency and technology surrounding them. The new technology of using Fractional CO₂ lasers in repairing skin tissues by minimizing its damage to surrounding healthy tissues has brought revolution in dermatology.

Chahat Gupta
B.Sc. III

Let the Environment Celebrate with us our Festivals

When the word festival comes in our mind we think about enjoyment, sweets, various delicacies, meeting with friends and relatives, gifts and crackers. Today crackers have become a very important part of our

festivals. Whether it is Diwali, Dussehra, Gurpurab or Christmas. In each and every festival or any occasion like wedding, parties, triumph of India in any game especially cricket, bursting crackers has become essential to express our joy and happiness. On these festivals or occasions we are surrounded by the aroma of festivity and smoke of crackers and fireworks which has now become a controversial topic. The Global Burden of Diseases (GBD) report says, "About 620,000 premature deaths occur in India from air pollution related diseases each year". This disturbing figure is a matter of concern for India.

In this direction government is taking steps for promoting Green Crackers. The Hon'ble Supreme Court before Diwali restricts the use of fire-crackers from 8 pm to 10 pm window and ordered that only Green Crackers can be manufactured and sold. Now, question arises what are they? In simple words, crackers minus pollution means Green Crackers. These crackers cause very minute pollution or no pollution, hence they are named so. The use of these crackers will make our celebrations 'Green Celebrations'. The crackers are jointly prepared by CSIR-NEERI (Council of Scientific & Industrial Research's National Environment Engineering Research Institute), CECRI (Central Electro-Chemical Research Institute) and National Chemical Laboratory. Some Green Crackers are :- SWAS (Safe Water Releaser), STAR (Safe Thermite

Cracker) & SAFAL (Safe Minimal Aluminium). The crackers have a tendency to liberate water vapours with pressure and produce sound like conventional crackers. CSIR-CECRI are testing E-Crackers or Electrical-Crackers in Pilani. In order to get a positive response from manufacturers and citizens, government should take steps to introduce these crackers in the Indian markets at the lowest possible prices. Nothing can be done by government we as citizens of India must replace the use of conventional crackers with Green crackers or simply no crackers and make our celebrations really Green Celebrations.

Ajay Singh Raturi
B.Sc. III

- A fear of water – hydrophobia
- A fear of darkness – nyctophobia
- A fear of foreigners – xenophobia
- A fear of animals – zoophobia
- A fear of height – aerophobia
- A fear of open large spaces – goraphobia
- A fear of closed places – claustrophobia
- A fear of dirt – mysophobia
- A fear of cats – ailurophobia

Phobia

There are some people who are afraid of certain objects, places and situations, such as, closed spaces, great heights, deep water and darkness, etc. This is an abnormality called 'phobia' by doctors.

Phobia is a special type of anxiety state, characterized by specific irrational fears of certain objects or situations. The main problem with phobia is that the victims may go to extreme lengths to avoid the feared object or situation, thus, severely curtailing his normal activities. Phobia is functional illness of psychoneuroses and is based upon unreasonable abnormal fear of common objects or life situations. The main type of phobias are :

How do these fears come about ?

Sigmund Freud, the proponent of the branch of psychology called 'psychoanalysis' gave an explanation for it. According to him, phobia are current fears that really substitute other fears from a person's childhood, even though the cause of the original fear may, probably, have been forgotten.

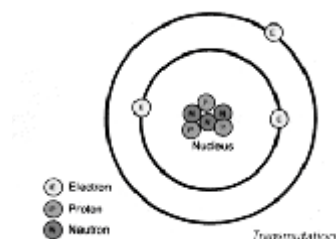
Today, doctors are able to treat people with phobia by helping them recall the original incident that produced the fear in the first place. If the disorder is not very severe, than it can be treated by behavioural therapy as well. This therapy involves a positive approach and a considerate attitude of the family members towards the patient.

Yash Thakur
B.Sc. III

Can one element be changed into another ?

Did you know that at one time learned people tried to make gold in laboratories ? These people were known as alchemists. This was the time when scientists were in search of what was known as the philosopher's stone, which was believed to turn base metal into gold just by a touch .Although it is difficult to breakup the elements of an atom and transfer into another yet, scientists have developed techniques by which one element can be transformed into another. This technique is known as the transmutation of elements. A British physicist, Sir Ernest Rutherford, in 1919, changed nitrogen into oxygen by bombarding it with alpha particles .

What exactly is transmutation and how is it done ? We know that all atoms contain a central core called the nucleus. It contains two types of particles called 'protons' and 'neutrons'. The nuclei of different elements are different, that is , each contains a different number of protons and neutrons. Based on this theory, it is possible to change one element into another by changing the number of protons in the nucleus. This can be done by bombarding the nucleus with such particles such as protons, neutrons and alpha particles. When these particles collide with the nucleus, a nuclear reaction will take place. In this reaction, the nucleus absorbs the particles and gets converted into another element. Transmutation is done with the help of huge machines called 'particle accelerators'. By

transmutation, even iron can be converted into gold .

Harpreet Kaur
B.Sc. III

Study of Cosmic Rays

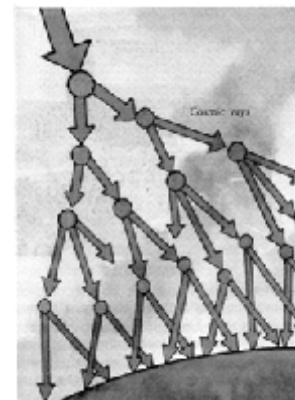

Cosmic rays are streams of high – energy charged tiny particles that constantly enter the atmosphere of the earth from the outer space. They consist mainly of 89% protons, 9% radiations and 2% of heavy nuclei of carbon, nitrogen, oxygen and iron. These are called 'primary cosmic rays'. They travel almost at the speed of light .

When these tiny particles of primary cosmic rays collide with the nuclei of the air, they produce new particles called 'secondary cosmic rays' .

Secondary cosmic rays particles also travel at high speeds. They collide with other atoms and create new particles. After several collisions on the way, only very few secondary cosmic rays particles are able to reach the surface of the earth. Secondary cosmic rays consist mainly of positrons, neutrons, mesons and neutrinos. All these particles are called 'elementary' or 'fundamental particles'.

Where do these cosmic rays originate in space ? It is believed that most of the cosmic rays originate in the supernova explosions far beyond our Milky Way and some of them are produced by

storms on the Sun and stars of the galaxy. More and more information is being gathered about the origin of these rays.

The small amount of radiation caused by cosmic rays is not enough to harm the earth. They can do little damage to the human body. These rays have been colliding with the earth for billions of years and life has been least affected by them. So, it is believed that cosmic rays are harmless. However, there is a possibility that cosmic rays may have a harmful effect on astronauts because the intensity of cosmic rays is far greater in space than on the Earth.

Uses of cosmic rays

- 1) An important application of cosmic rays is in biophysics: Prediction and monitoring radiation doses received by astronauts in space from GCR, SPE, SAA passes for Low-Earth Orbit (LEO).
- 2) Radiation therapy for cancer using similar beams of protons and heavy ions at few hundred MeV/amu.

Riya Kumra
B.Sc. III

How was Geometry Invented ?

Geometry is the branch of mathematics concerned with the properties and relations of points, lines, surfaces, solids and higher dimensional analogues. Elementary geometry is divided into two parts—plane geometry and solid geometry. Plane geometry deals with two-dimensional figures whereas, solid geometry deals with

three-dimensional figures.

The word 'geometry' comes from two Greek words—geo means 'Earth' and metry means 'measurement'. Thus, geometry simply means, measurement of the Earth. The ancient Egyptians needed geometry for remeasuring the pieces of their land, which had been washed away by the floods in the Nile. They devised a method of marking the land with the help of poles and ropes. A pole was dug into the ground at a suitable place. The second pole was placed at another place and then the poles were connected by a rope, which marked the boundary. With two more posts the area would be marked as a site for cultivation or building. Since their religion required them to build tombs for their dead, such as pyramids, so they needed geometry for construction purposes as well.

In the beginning all geometry was intuitive. But in 600 B.C., A Greek teacher named Thales set about proving geometrical principles scientifically. In geometry a truth is called 'theorem'. Thales discovered the proofs of some theorems and marked the beginning of demonstrative geometry.

However, it was Euclid of Alexandria, Egypt, who gave geometry the status of science. Around 300 B.C. (Before Christ) he collected all geometric results known till then and set them in a systematic form in a series of thirteen books. These books were called 'Elements' and were used by the whole world for nearly 2000 years. Euclidean geometry was based on these rules,

It is an important subject of engineering. Many instruments such as compass, sextant, and the transit, used by surveyors are directly related to principles of geometry.

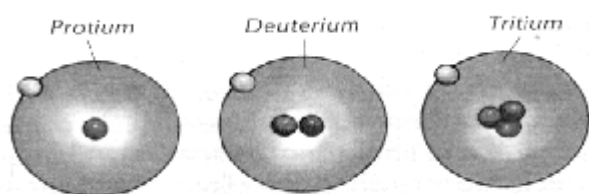
Parminder Singh
B.Sc. III

What are isotopes ?

All elements are made up of tiny invisible particles called atoms. According to the scientists, at the centre of an atom there is a core called the 'nucleus', around which the electrons revolve in different orbits. The nucleus is made up of two types of particles, called 'protons' and 'neutrons'. All atoms of a particular element have the same number of protons in the nucleus which can vary without changing the chemical nature of the element.

The number of protons in an atom is called its 'atomic number' while the total number of protons and neutrons is called its 'mass number' or 'atomic weight'. Chemical properties of a substance depend on the electrons outside the nucleus and the physical properties on its mass number. Atoms of the same element having the same atomic number but different mass numbers are called its 'isotopes'. For Example, hydrogen has three isotopes – Protium, deuterium and tritium. Protium has only one proton, deuterium or heavy hydrogen has one proton and one neutron while tritium has one proton and two neutrons. Tritium does not exist naturally. It is produced by artificial means.

The three isotopes of hydrogen

All the isotopes of the same element have the same chemical properties but different physical properties. Almost all elements are mixture of isotopes. Oxygen and chlorine have two isotopes each. Two of the isotopes of Uranium are U-235 and U-238.

Isotopes of some elements are radioactive in nature, that is they emit invisible radiations and decay into isotopes of other elements. An instrument called 'mass spectrograph', separates isotopes of an element. Particle accelerators are used to prepare 'radio isotopes'.

Radio isotopes are very useful :

- 1) Cobalt – 60 and radium isotopes are used to burn out cancerous growths.
- 2) Carbon -14 is used to determine the age of the dead plants and animals. This process is called 'radioactive dating'.
- 3) Isotopes of iodine are used for the treatment of goiter.
- 4) Artificial radio – isotopes are used to study as chemical reactions tracers to study the movement of compounds in plants and animals.
- 5) With the help of isotopes, many diseases are diagnosed. This branch of medicines is called 'nuclear medicine'.

Manufacturers of precision instruments use some isotopes to detect tiny flaws in metal castings and to make extremely fine measurements.

Simranjeet Kaur

B.Sc. III

Did You Know...

- A violin is made up of 70 separate pieces of wood!
- The tiny plastic covering on the tip of a shoelace is called an aglet.
- The temperature at the tip of a lighted cigarette is 700 degrees Celsius!
- Back in the 1600s, brandy was used in thermometers instead of mercury?

Tejas

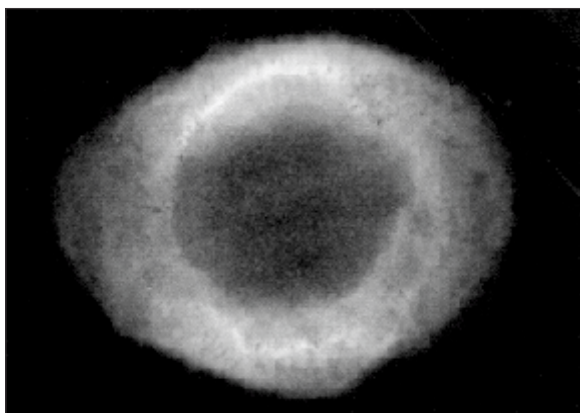
M. Sc I Maths

What is Nebulae ?

A nebula is a large cloud of gases and dust in outer space. There are two types of nebulae - diffuse nebulae and planetary nebulae. Diffuse nebulae are much larger than planetary nebulae. Sometimes, a diffuse nebulae is close enough to a star so that its dust reflects the light. A planetary nebulae is an expanding cloud of glowing gas that surrounds a star. If we look at the sky at night through a telescope, we can see many big black and white spots. These spots are called 'nebulae'. The word 'nebula' comes from Latin, and it means 'mist'.

Black spots are called 'black nebulae' whereas, white ones are called 'bright nebulae'. In reality, these nebulae consist of dust, gas and a cluster of stars. Many nebulae are situated in our Milky Way but many more are outside it. Lot of information has been obtained about them with the help of powerful telescopes.

There are some 2000 nebulae in our Milky Way. It is estimated that there are millions of them existing outside it. Some of them are elliptical, some others are spiral shaped and some do not have any regular shape at all.

The temperature of the nebulae has been found to be varying from 6000 °C to 12,000 °C. The temperature of the black nebulae is much less than that of the bright nebulae. Therefore, they appear black. They contain mostly hydrogen and helium gases. The nearest nebula is 300 light years away from us. And those situated outside the Milky Way are at least 150,000 light years away from us.

Scientists have photographed some of the nebulae. The photograph of the Crab nebula indicates that it is some 6,000 light years away from the Earth. The photograph of nebula resembles the head of a horse. It is, therefore, named the 'Horse' nebula. Nebulae are further classified depending on their behaviour whether they emit, reflect or absorb light or not.

Manpreet Singh
B.Sc. III

Did You Know...

- Bengaluru has 21 engineering colleges, which is the highest in the world in any given city.
- Elephant is the only animal with four knees.
- A day on the planet Venus is longer than a year on Venus.
- Honey is the only food item which never rots. Honey, dating back approximately 3000 years, is the world's oldest sample and still perfectly edible.

Amarjeet
M.A. I English

Science : A Poetry of Reality

“THE SCIENCE OF TODAY IS THE TECHNOLOGY OF TOMORROW”

What is science?

The word "science" probably brings to mind many different pictures: a fat textbook, white lab coats and microscopes, an astronomer peering through a telescope, a naturalist in the rainforest, Einstein's equations scribbled on a chalkboard, the launch of the space shuttle, bubbling beakers

To understand what science is, just look around you. What do you see? Perhaps, your hand on the mouse, a computer screen, papers, ballpoint pens, the family cat, the sun shining through the window. Science is our knowledge of all that is there in the universe: from the tiniest subatomic particles in a single atom of the metal in your computer's circuits, to the nuclear reactions that formed the immense ball of gas that is our sun, to the complex chemical interactions and electrical fluctuations within your own body that allow you to read and understand these words. But just as importantly, science is also a reliable process by which we learn about all that stuff in the universe. However, science is different from many other ways of learning because of the way it is done. Science relies on testing ideas with evidence gathered from the natural world.

Science refers to a system of acquiring knowledge. This system uses observation and experimentation to describe and explain natural phenomena. The term science also refers to the organized body of knowledge people have gained using that system. Less formally, the word science often describes any systematic field of study or the knowledge gained from it. In my opinion, science is both a boon and bane because it depends on us how we use it. If used in the right way then it is a boon for us but

when we use it in a wrong way then it is a bane for us. Firstly, I want to discuss boon.

Importance of Science in Everyday Life Science has invaded every branch of modern life. It is the noise of machines, cars, mills and factories, etc. which awakens us every-day in the morning. The food we eat, the clothes we wear, the books and papers we read, the recreations we enjoy, the games we play – all have something or other to do with the application of science.

The things that we use in our daily life are mostly due to science. Our forefathers put on clothes woven by hand. Our clothes are made in large factories where scientific methods are used. We get so much paper to write on only because the paper mills can turn out huge quantities of it.

We had cloth and paper even before science came on the scene but no one could then think of the huge quantities in which they are produced now.

1) **Science has conquered time and distance:**

We can travel from one place to another with a quickness which our forefathers could not have dreamt of. In the morning, we get news of events that happened yesterday in all parts of the world. Why should we talk of yesterday? With the help of the radio, we can listen to an American speaking. It would seem that he is before us and we are part of his audience. If we

want to send a message to a person in America, we can send an email and he will get it immediately. If we want to speak to our friends who are far from us, there is the telephone that will connect us.

2) **Effects of science on human life:** It is, indeed, true that science has added tremendously to the comforts and conveniences of mankind. Unless one is an ascetic, one has no reason to reject the things science offers. By conquering time and distance science has brought mankind together and so far made life richer. By inventing medicines it has made our day-to-day existence relatively free from disease, and has, indeed, added to our length of life.

3) **Examples of uses of Science in everyday life:** This fan and light work from the application of electricity. Electricity is one of the wonders of modern science. The bus which has an engine works with petroleum. The train is driven by the power of coal. This is possible only because of the application of science. My doctor gives certain injections and the patient soon recovery. Medical science is another achievement of modern science, the marvel of medicine. But the negative thing about science is that it makes human life lazy. People do not want to use their mind and do not want to work, they only want to take rest. Due to science, there are so many harmful diseases that exist on Earth. There are many types of environmental problems like global warming, ozone layer depletion, pollution, chemical diseases. It is all because of the misuse of science. People are using their things not in a proper way. The atomic and nuclear bomb and weapons are made for protecting humans not for fighting each other.

Disadvantages of Science:

- Development in science and technology can be easily manipulated by irresponsible people. In the wrong hands, technology can have a negative impact on society.
- Increase in the rate of cyber crimes.

- Failure of technology may make us helpless.
- Science and technology is the main cause of pollution.
- The development of nuclear missiles through technology threatens the existence of life.
- Sometimes it can affect our lifestyles and health.

At last I would like to say learning science is very important in schools today as with the knowledge of science, you learn to think logically and solve a problem. It is this problem-solving skill, which is learnt in the early years that have enabled a person to solve problems. Communication, medicine, transportation, and almost everything you see around you are mainly present because individuals have used their knowledge of science to create real life applications. Knowledge in this subject also enables you to understand many other subjects better.

Science is a mystery,
Full of chemical history,
Solved by ultimate chemistry...
Symbol of silence,
Factor of brilliance,

Science is the challenge of excellence...!

Muskan Gupta
B.Sc. II

Did You Know...

- The carburetor of the first Harley-Davidson, built in 1903, was made of a tomato can.
- Paper money is made from 75% cotton and 25% linen fibers.
- Brazil is the only country to have played in every World Cup.

Tejas
M.Sc. I Maths

Satluj

ECONOMICS SECTION

Staff Editor

Prof. (Dr.) Puran Singh

Head, Post Graduate

Department of Economics

Student Editor

Simrat Kaur

M.A. II Economics

CONTENTS

1. Unravelling Farmer Suicides in India	Simrat Kaur	102
2. It's All About Economy!	Joyti	103
3. So what Exactly is Behavioural Economics?	Sukhjot Singh	104
4. Tragic Economics	Prabhjit Kaur	105
5. Malnutrition: A Reflection of Penury and Stagnant Economy	Revati Talwar	106
6. Currency Swap	Shivani Mittal	107

Unravelling Farmer Suicides in India

A common problem faced in agriculture all over India is farmer suicides. The tally of 'farmer suicides' in India has spiked since 1995. The reason behind the continuously growing tally is complete negligence by the government.

The core of farmer suicides is in Vidharbha, Maharashtra. This problem started in the mid 20th century and continues till date. The cultivators of cotton crop in Vidharbha are the main victims who face this problem. There have been more than 250000 suicide cases in India and this unfortunate tally is increasing day by day. Suicides are mainly caused by high amounts of major debts faced by farmers. When farmers are under a debt, they are forced to borrow money from local moneylenders whose rates of interest are huge which as a consequence burdens the farmers even more.

One can partly blame the government for this problem as earlier farmers used to grow crops with the help of natural fertilizers/pesticides that could be bought and sold locally. They would then save the seeds for the next year's cultivation. However, in the 1970s the government encouraged the use of hybrid or genetically engineered cotton seeds with the promise of better yield and a stronger disease resistance but these seeds required more careful management. Unlike their usual methods of farming, these seeds could only be used once. Farmers could not collect seeds for the next season so they were forced to buy seeds every year along with the purchase of fertilizers, pesticides and irrigation tubes. For the supply of these items, the farmers are required to take loans which they cannot repay; this again landed them in more debts. Due to farmers use of Hybrid seeds such as MONSANTO, the cost of cultivation has increased but the price of cotton plummeted and

because of this, farmers didn't receive sufficient amounts of money to support their families and repay their debts. This led to major distress in farmers, which eventually resulted in suicides.

To counter this problem drastic steps have to be taken up especially, by the government. The government needs to provide more subsidies to farmers as the current subsidies can hardly cover the debts that farmers face. Many farmers receive little or no subsidies at all because of corrupt officials. The sale price of cotton must increase if suicides are to be reduced. Several farmers state that the reason behind suicides is low sale price. The government must be more willing to address this issue if suicides are to be stopped.

Most of the government policies turned out to have negative impact on agriculture. The government has forced the use of hybrid seeds instead of the regular, cheaper and more efficient natural seeds. The subsidy policy for farmers by government has helped but it isn't much reliable as corrupt officials siphon huge sums of money from the subsidies provided to farmers. Other countries are far more successful in agriculture as their population is much smaller and the subsidies greater. However in India, the population keeps increasing but the subsidies are not constant and are being appropriated by politicians. The government is also demanding too high repayment from farmers after providing loans. The issue of farmer suicides needs to be addressed properly by the government, in order to reduce the suicide rate in the economy.

Simrat Kaur
M.A. II Economics

It's All About Economy!

Till now, we all have blamed Economics for being a hardcore technical subject but trust me you'll be amazed to find that this subject reflects the behavior of people towards different commodities under a number of situations covering their reactions towards a small luxury item like a premium range lipstick to a supernatural venture full of Halloween spirit to a childhood fairy tale of Goldilocks. Now, having come a fairly long way, Economics has definitely turned out to be a subject for all young men and women. A number of intriguing and beat concepts have been introduced over time to break the shackles of conventional Economics and some of these can be studied as under.

Lipstick Effect

The Lipstick effect is when consumers still spend on small indulgences during recessions, economic downturns, or when they have little cash. They do not have enough to spend on big ticket. Luxury items however, mostly find the cash for the purchase of small luxury items, such as premium lipstick. For this reason, companies that benefit from the lipstick effect tend to be resilient.

Leonard Lauder, of Estee Lauder, noted following the terrorist attacks of September 2001 that his Company sold more lipstick than usual. As result, he theorized that lipstick is a contrary economic Indicator.

Halloween's Effect

It is based on the Keynesian school of economic thought Major spending holidays can have significant short term benefits for the Economy by encouraging extra purchases that might not otherwise occur. It could also be argued that the state of economy affects the Halloween industry more than the Halloween affects the state of economy. In a down economy for instance,

consumers may be less likely to spend on frivolous goods such as costumes, candy, pumpkins and home decorations. Conversely booming economic times can serve as a boon to Halloween expenditures For example, some consumers might anticipate an increase in spending around late October and, to compensate, increase their savings during the preceding months. This tends to reduce gross spending during August and September. Others might curb their spending in November, both to compensate for increased spending for Halloween and also in expectation of Christmas spending.

Goldilocks Economy

A Goldilocks Economy is an economy that is not so hot that it causes inflation and not so cold that it causes recession. The term describes an economy that is operating in an optimal state by providing full employment and economic stability. Economists sometimes disagree on the characteristics of a Goldilocks economy, but it is frequently characterized by low unemployment rate, increasing asset prices (stock, real estate, etc.), low rates brisk but steady GDP growth and low Inflation. The U S. economy of the mid- to late-1930s was considered a Goldilocks economy because it was not too hot, not too cold, but just right. This term has also been used to describe the U.S. economy as it recovered from the tech bubble burst in 2003-2004 and as it expanded in 2013 after the housing bubble burst in 2008. Because of the existence of business cycles a Goldilocks economy should be considered a temporary state.

Joyti

M.A. II Economics

So what Exactly is Behavioural Economics?

Behavioral Economics is a branch of Economics that has recently gained much attention after US academic Richard Thaler, University of Chicago was awarded the Nobel Prize for Economics in 2017. He is the

key proponent of the idea that humans do not act entirely rationally.

Behavioural Economics incorporates the study of psychology into the analysis of decision-making behind an economic outcome, such as the factors leading up to a consumer buying one product instead of another.

In classical economics, in which decision-making is entirely based on cold-headed logic, a rational person is assumed to correctly weigh costs and benefits and calculate the best choices for himself. A rational person is expected to know his preferences (both present and future), and never flip-flops between two contradictory desires. He has perfect self-control and can restrain impulses that may prevent him from achieving his long-term goals.

Here some questions arise:

1. Do people really behave as expected by classical economists?
1. Are economists' assumptions of utility or profit maximization good approximations of real people's behavior?
2. Do individuals maximize expected utility?
The answer is simply NO. This is where Behavioural Economics steps in.

Unlike classical economics, behavioural economics allows for irrational behaviour and attempts to understand why this may be the case. People have limited cognitive abilities and a great deal of trouble exercising self-control. People

often make choices that bear a mixed relationship to their own preference (happiness). They tend to choose the option that has the greatest immediate appeal at the cost of long-term happiness, such as taking drugs, and overeating. They are profoundly influenced by context, and often have little idea of what they will like next year or even tomorrow. As Daniel Kahneman put this, "it seems that traditional economics and behavioral economics are describing two different species." The latter shows that we are exceptionally inconsistent and fallible human beings. We choose a goal and then frequently act against it, because self-control problem presents us from implementing our goals.

For instance, according to the rational choice theory, if Rajesh wants to lose weight and is equipped with the information about the number of calories available in each edible product and the amount of calories required everyday by an average human, he will opt only for those food products with minimal calories. Behavioral economics states that even if Charles wants to lose weight and sets his mind on eating healthy food going forward, his end behavior will be subject to cognitive bias, emotions, and social influences. If a commercial on TV advertises a brand of ice cream at an attractive price and quotes that all human beings need 2,000 calories a day to function effectively, the mouth-watering ice cream image, price, and seemingly valid statistics may lead Charles to fall into the sweet temptation and fall out of the weight loss programme, showing his lack of self-control.

Applications of Behavioural Economics

The concept can be applied in miniature to individual situations, or more broadly to encompass the wider actions of a society or trends in financial markets.

Thaler is particularly well known for his work on nudge theory, a term he coined to help explain how small interventions can encourage individuals to make different decisions. Nudges can, however, be manipulative, to the detriment of individuals.

One application of behavioral economics is heuristics, which is the use of rule of thumb or mental shortcuts to make a quick decision. However, when the decision made leads to error, heuristics can lead to cognitive bias.

Behavioral game theory, an emergent class of game theory, can also be applied to behavioral economics as game theory runs experiments and analyzes people's decisions to make irrational choices.

Another field in which behavioral economics can be applied to is behavioral finance, which seeks to explain why investors make rash decisions when trading in the capital markets. Companies are increasingly incorporating behavioral economics to increase sales of their products. In 2007, the price of the 8GB iPhone was introduced for \$600 and quickly reduced to \$400. What if the intrinsic value of the phone was \$400 anyway? If Apple introduced the phone for \$400, the initial reaction to the price in the smartphone market might have been negative as the phone might be thought to be too pricey. But by introducing the phone at a higher price and bringing it down to \$400, consumers believed that they were getting a pretty good deal and sales surged for Apple.

Consider a soap manufacturer who produces the same soap but markets them in two different packages to appeal to multiple target groups. One package advertises the soap for all soap users, the other for consumers with sensitive skin. The latter target would not have purchased the product if the package did not specify that the soap was for sensitive skin. They opt for the soap

with the sensitive skin label even though it's the exactly same product in the general package.

As companies begin to understand that their consumers are irrational, an effective way for behavioral economics in the company's decision-making policies that concern its internal and external stakeholders may prove to be worthwhile if done properly.

Sukhjot Singh
M.A. II Economics

Tragic Economics

All this Economics teaches us
Slopes, curves, and scarcities galore.
But the way it shifts up, down, left, and right
Just confuses me more.
To be perfectly honest,
I feared it would be a bore.
But with my tutor,
I see opportunity costs for every chart,
Now, please sir, I want more!

Supply and Demand, the invisible hand
Isn't this the way economy shrinks and expands?
Are your goods elastic or inelastic static
When you raise your price, is it sweet or tragic?
Does your income waver as you look for labor
Are inferior goods you favor?
Is there a substitute for the pricey things you choose
Will the demand curve shift when you get a clue?

Calculating advantages,
Comparative to absolute, who knows?
By the time I'm a pro,
it might even snow!
This poem might not rhyme,
but hey, it took a long time!

Prabhjit Kaur
M.A. III Economics

Malnutrition: A Reflection of Penury and Stagnant Economy

"About 400 metres from the magistrate's office in Manikpur block of Uttar Pradesh's Chitrakoot district, an 18 month old Chandani Kol sat crying outside her mud hut on a sweltering May afternoon. Her legs and arms were skinny while

her belly was inflated-typical symptoms of malnourishment. Her eyes were glazed over and her nose showed some kind of an infection. Barely able to walk or crawl by herself, she looked much smaller than her age. Government health workers do not visit their district and Savita, Chandani's mother is too poor to afford to visit a doctor or buy medicines."

This is the harsh reality of our country which can be ignored but can't be denied. India's economic transformation and growth have received much attention in recent years. What is less known is that India has also made considerable progress on many social fronts, such as fertility decline, expansion of schooling, and bridging the gender gap in education, especially at the primary and lower secondary levels. However, there is one area of human development where India has not fared particularly well: Hunger and Malnutrition.

Malnutrition means bad health that is the result of not having enough food or enough of the right kind of food. The prevalence of malnutrition-encompassing both under-nutrition and over-nutrition is an important indicator of a country's health. Those who are either undernourished or are obese underperform in various aspects of life, missing out on opportunities to become productive members of society. Productive capacity is affected due to low energy, slower brain development and morbidity. Malnourished, stunted and weak individuals have lowered self esteem and confidence. They tend to retreat from society with little or no contribution.

Today, India has an astounding 190 million undernourished people, the highest in the world.

About 47.5 million Indian children under- 5 years are stunted (again), the most in the world. In India, data for 2015-16 show the following:

- 38% of children below 5 years (urban: 31%, rural: 41%) are stunted (low height for age)
- 36% (urban: 29%, rural: 38%) are underweight
- 2% were overweight in 2006
- 58% of children aged between 6 and 59 months (urban: 56%, rural: 59%) are anaemic.

The undesirable impacts of malnourishment are significant in adults too. For e.g., The Body Mass Index (BMI or the ratio of weight-for- height) of a sizeable proportion of women (23%) and men (20%) in the age group of 15-49 is found to be falling below the norm. Further, anaemia is prevalent in women (53%) and men (23%) in the 15-49 age group, indicating lack of proper nutrition. Perhaps the most critical for an individual's health is the foundation built in their early years.

Some of the factors that indirectly cause malnutrition are poverty; underemployment; ignorance and lack of education; unhealthy lifestyle; lack of access to nutritious food, safe water, sanitation and hygiene; non-availability of reliable and timely data, and sufficient funds; and unimpressive performance by the government in the implementation of schemes; unhealthy feeding and caring practices; inadequate health infrastructure, technology and services and inadequate investments in health and other sectors etc.

Due to its direct and indirect impact, health is one of the important determinants of the incidence of poverty. It occurs because, child health and nutrition are important factors that determine an adult's level of education. Education, in turn has a

strong impact on income, and parents' income and their education affect the health and nutrition of their children. The impact of malnutrition is short-term as it results in ill-health and their expensive treatment while in long run it traps generations of individuals and communities in the vicious circle of poverty.

It is clear that malnutrition and lack of proper nutrition are enormous problems. The time is now to get India nutrition ready and eradicate poverty and accelerate the economic growth of low and middle-income countries. To achieve the goal of progressive India, there is no shortage of programmes in India. These are-

- Public Distribution Systems and Fair Price Shops
- Midday Meal Scheme
- Integrated Child Development Services (ICDS)
- Mahatma Gandhi National Rural Employment Generation Scheme (MNREGA)
- Swarnjayanti Gram Swarozgar Yojna (SGSY)
- National Urban Livelihood Mission (NULM)
- National Food for Work Programme
- National Nutrition Mission/ Poshan Abhiyaan
- Employment opportunities for women.
- Ensure food security through increased production of food grains.
- Improve dietary pattern by promoting production and increasing per capita availability of nutritionally rich food.
- Accessibility for clean drinking water, toilets and good hygiene.
- Establishment of Nutritional Rehabilitation Centres; Village Health Sanitation and Nutrition Committee.

Thus, it is important to remember that-
"Just a little help, a small security,
a bit of food, can save lives."

Revati Talwar
M.A. II Economics

Currency Swap

A Currency swap is an agreement in which two parties exchange the principal amount of a loan and the interest in one currency for the principal and amount in another currency or it is an agreement which involve trade in local currencies where

countries pay for the imports and exports at pre-determined rates of exchange without the involvements of a third country currency like US dollar. At the inception of the swap each, the equivalent principal amount is exchanged at the spot rate.

During the length of the swap each party pays the interest on the swapped principal loan amount. At the end of the swap the principal amounts are swapped back at either the prevailing spot rate, or at a pre-agreed rate such as the rate of the original exchange of principals. Using the original rate would remove transaction risk on the swap. Currency swaps are used to obtain foreign currency loans at a better interest rate than a company could obtain by borrowing directly in a foreign market or as a method of hedging transaction risk on foreign currency loans which it has already taken out.

USES

Currency swaps have many uses, some are itemized:

- To secure cheaper debt (by borrowing at the best available rate regardless of currency and then swapping for debt in desired currency using a back-to-back-loan).
- To hedge against (reduce exposure to) forward exchange rate fluctuations.
- To defend against financial turmoil by allowing a country beset by a liquidity crisis to borrow money from others with its own currency.

Shivani Mittal
M.A. II Economics

Satluj

SANDHYA DEEP

Staff Editor

Mrs Charanjeet Kaur
Associate Professor
In-charge Evening College

Student Editor

Ramandeep Singh
B.A. III

ਤਤਕਰਾ

1.	ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਕਾਲਜ	ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਇੰਚਾਰਜ)	109
2.	ਸਾਡੀ ਵੋਟ, ਸਾਡੀ ਤਾਕਤ	ਪਰਮਜੀਤ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ)	109
3.	ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥ	ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ	110
4.	ਕਾਲਜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ	ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ	110
5.	ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬੰਹੁ ਨ ਟਰੋਂ	ਪ੍ਰੋ. ਲੀਨਾ ਸੂਰੀ	111
6.	ਸਮਾਂ ਅੱਜ ਦਾ	ਅਜੇ ਗੁਪਤਾ	111
7.	ਬਦਲਦੇ ਰਾਹ	ਅਸ਼ੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ	112
8.	ਜੋ ਭਵੀਦ ਹੁਏ	ਸ਼ਿਵਸ ਮੋਹੰਤੀ	112

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਕਾਲਜ

ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ 'ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਕਾਲਜ' ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ

ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। 1966 ਈ: ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਾਲਜ ਉੱਚੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਲਾ, ਸਿੱਖਿਆ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੈਸ਼ਨ 2018-19 ਵਿੱਚ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਲੋਕ ਨਾਚ ਲੁੱਡੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਜ਼ੋਨਲ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਜ਼ੋਨਲ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿੱਚ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਨਾਚ ਲੁੱਡੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ੋਨਲ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿੱਚ ਬੈਸਟ ਡਾਂਸਰ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਤਰ ਜ਼ੋਨਲ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਰਜਾ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ NCC ਅਤੇ NSS ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਿਖਾਰਿਆ।

ਸਤਲੁਜ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ 'ਸੰਧਿਆ ਦੀਪ' ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈ ਕੇ ਉੱਚੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵੱਲ ਵਧਣ।

ਆਮੀਨ!

ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ

ਇੰਚਾਰਜ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਕਾਲਜ

ਸਾਡੀ ਵੋਟ, ਸਾਡੀ ਤਾਕਤ

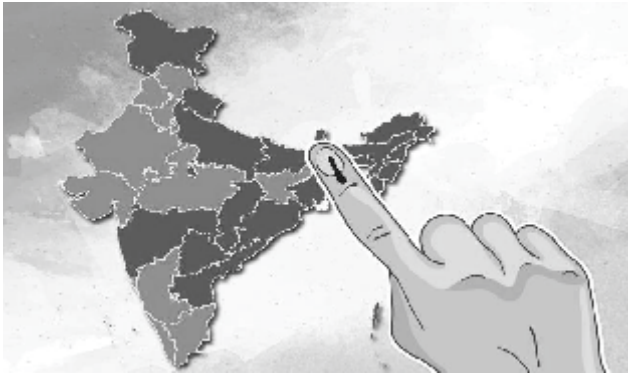

ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਲਗ ਨਾਗਰਿਕ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚੁਣਦੇ ਹਨ। ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਰ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਦੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹਰ ਇੱਕ

ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਵੋਟ ਦਾ ਹੱਕ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਵੋਟ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਆਮ ਲੋਕ ਕਈ ਵਾਰ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਵੋਟ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਵੋਟ ਦਾ ਅਸਲੀ ਹੱਕਦਾਰ ਉਹ ਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਹਸ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲ ਪਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੰਨੇ ਸੰਜੀਦਾ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਨ। ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅਸਲੀ ਭਾਵਨਾ ਜਿਹੜੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਕਦਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ, ਭੈਅ ਅਤੇ ਦਬਾਓ ਦੇ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹੱਕ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਉਹ ਮੁਫਤ ਆਟਾ-ਦਾਲ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿਲ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਰ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕੇ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਵੋਟ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੋਟ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਜੋ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਂਗਡੋਰ ਕਿਸੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਝੋਕ ਦੇਣ।

ਪਰਮਜੀਤ

ਸੰਪਾਦਕ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ)

ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥ

ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕਿਰਪਾਨ,
ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਗੋਲਾ ਨਿੱਕਾ ਅਸਮਾਨ,
ਨਿੱਕਾ ਮੈਂ, ਵੱਡਾ ਜਿਗਰਾ ਜਾਣੇ ਕੁਲ ਜਹਾਨ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮੈਂ, ਨਿੱਕਾ ਸ਼ੇਰ ਜਵਾਨ,
ਬੰਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੀਰ ਜੋ ਮਾਰਾਂ, ਢੂੰਨ ਦਿਆਂ ਅਸਮਾਨ,
ਹੋ ਜਾਂਵਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਧਰਮ ਤੋਂ, ਹੋ ਜਾਂਵਾਂ ਕੁਰਬਾਨ।
ਹੋ ਜਾਂਵਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ, ਹੋ ਜਾਂਵਾਂ ਕੁਰਬਾਨ।

ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਕਾਲਜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ

ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦਾ
ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਚੱਲਿਆ
ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸੀ ਆਇਆ ਇੱਥੇ
ਝੋਲੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰ ਚੱਲਿਆ।

ਕਲਾਸ ਰੂਮਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦਾਂ ਜੁੜੀਆਂ
ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਗੱਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਚੱਲਿਆ
ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦਾ
ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਚੱਲਿਆ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਿਤਾਏ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇੜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੰਢਾਏ
ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਜੋ ਮਹਿਲ ਸਜਾਏ
ਸਾਹਿਰ ਆਡੀਟਾਰੀਅਮ ਨੇ ਸੱਚ ਕਰਾਏ
ਰੱਬ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਓਟ ਸੀ ਸਿਰ ਤੇ
ਦਿਨ ਵੀ ਜਦ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੇ ਆਏ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਿਤਾਏ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇੜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੰਢਾਏ

ਮਿਹਨਤਾਂ ਤੇ ਸੱਭ ਜੋਰ ਸੀ ਰੱਖਦੇ
ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਸੀ ਕਰਦੇ
ਦਿਨ ਸੀ ਜਦ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੇ ਚੱਲਦੇ
ਕਈ ਧੁੱਪਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠ ਤੇ ਸੇਕ ਹੰਢਾਏ
ਦਿਨ ਜੋ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ
ਉਹ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਰ ਚੱਲਿਆ
ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦਾ
ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਚੱਲਿਆ।
ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸੀ ਆਇਆ ਇੱਥੇ
ਝੋਲੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰ ਚੱਲਿਆ।

ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ

'ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ' ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ' ਜੀ ਨੇ ਕਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਕਹੇ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹੱਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਰਾਹ ਦਿਖਾਈ। ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗੀ ਰਾਹ ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਕਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਗਲਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸੋਮਾਂ ਬਣੇ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਡਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਕਹੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਅਧਿਆਪਕ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜਗਾਏ ਕਿ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਈ ਮੁਸੀਬਤ ਅੱਗੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹਾਰੇ ਤੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਅਸੀਂ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੇਡਣ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਰਗਾ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਾਲਮ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਦਾ ਉਮਰ ਭਰ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ

ਲਈ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਰੱਖੀ ਕਿ ਨੇਕ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹੱਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੇਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਝੇਲਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣਾ ਮੰਤਵ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈ ਕੇ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੇਕ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਲੀਨਾ ਸੂਰੀ
ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

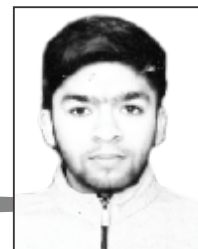
ਸਮਾਂ ਅੱਜ ਦਾ

ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ,
ਇਨਸਾਨ ਅੱਜ ਉਸ ਧਰਤੀ ਦਾ, ਕੀ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਬਣਾ ਰਿਹਾ,
ਕੁਦਰਤੀ ਕਰੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ, ਪਿੱਛੋਂ ਹੈ ਪਛਤਾ ਰਿਹਾ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ, ਤਰੱਕੀ ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਇਨਸਾਨੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਭੁੱਲ, ਝੂਠ ਫਰੇਬ ਅਪਨਾ ਰਿਹਾ,
ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦੀ, ਕੀਮਤ ਖੁਦ ਹੀ ਘਟਾ ਰਿਹਾ,
ਵਿਗਿਆਨ ਅੱਜ ਭਗਵਾਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ, ਸ਼ੈਤਾਨ ਬਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ, ਤਰੱਕੀ ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ ਸਾਥੀ, ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ,
ਪੈਸੇ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਭਰਾ ਦਾ, ਦੂਜੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ,
ਸੋਹਣੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ, ਨਰਕ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ, ਤਰੱਕੀ ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਅਜੇ ਗੁਪਤਾ
ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਬਦਲਦੇ ਰਾਹ

ਹੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਏ,
ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਸਜਾਏ,
ਚੀਖ ਚਿਹਾੜਾ ਮੱਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ, ਜਦ ਸਕੂਲੋਂ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ,
ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਸੁਆਦ ਲਾ-ਲਾ ਖਾਂਦੇ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਦੇ, ਰਾਹ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ,
ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ, ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਵਰਗੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ,
ਮਿਹਨਤ ਕਰੋ, ਸਿਆਣੇ ਬਣੋ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣਦੇ,
ਪਰ ਆਖਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਰਦੇ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜਦ ਵੱਟ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ,
ਛਾਤੀ ਚੌੜੀ ਕਰਕੇ ਤੁਰਦੇ, ਯਾਰੀ-ਯਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ,
ਜ਼ੋਬਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਮਸਤਾਨੀ ਹੁੰਦੀ, ਲੋਕ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ,
ਮੋਹ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ, ਹਰ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਲੱਭੂ ਫੁੱਟਦੇ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਸ ਰਾਹ ਮਗਰੋਂ, ਇੱਕ ਰਾਹ ਅਜਿਹਾ ਆਉਂਦਾ,
ਤੀਵੀਂ-ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਪਿੱਛੇ, ਮਾਇਆ ਵੱਲ ਭੱਜਣਾ ਪੈਂਦਾ,
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਚੁੱਕਦੇ-ਚੁੱਕਦੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸੀ ਜਾਂਦੇ,
ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਤਕਲੀਫਾਂ ਸਹਿੰਦੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲੜ ਲਾ ਲੇਂਦੇ।

ਆਖਰ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਅਜਿਹਾ ਆਉਂਦਾ, ਜਦ ਸਭ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ,
ਸਭ ਤਕਲੀਫਾਂ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਹੈ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ,
ਬਚਪਨ, ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਚਾਰ ਹੀ ਰੰਗ ਨੇ ਰਹਿੰਦੇ,
ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹ ਬਦਲੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਰਾਹ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਅਸ਼ੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ
ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁਏ

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਘਰ ਤੋਂ ਅਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ
ਬਾਰੇ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਤਾ ਸੁਣਤਾ ਰਿਹਾ ਹੂੰ ਜੈਸੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ, ਸੁਖਦੇਵ,
ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਆਦਿ। ਇਨ ਸਭੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ
ਅਪਣਾ ਅਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਦੇ ਅਲਾਵਾ 1757 ਪਲਾਸੀ ਦੀ
ਲੜਾਈ ਤੋਂ 1947 ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੱਕ ਇਨ ਦੇਸ਼ਭਕਤਾਂ ਦੀ ਬਾਤਾਂ
ਸੁਣਕਰ ਹਮ ਖੁਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਮਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ਗੁਲਾਮੀ
ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਨ ਲਾਗੇ ਸੋ ਹੀ ਜਾਨੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਕਤਿ ਕਾ ਦਰਦ
ਦੇਸ਼ਭਕਤਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਖੁਸ਼ੀ, ਦੁਖ, ਜੋਸ਼ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰਹ
ਜਾਤੀ ਹੈ। ਆਜ ਕਾ ਯੁਵਾ ਇਨ ਵੀਰਾਂ ਪਰ ਬਨੀ ਫਿਲਮੋਂ ਦੇਖਨੇ ਕੋ
ਤੈਧਾਰ ਨਹੀਂ। ਮੰਗਲ ਪਾਂਡੇ ਕੋ ਚਰਬੀ ਵਾਲੇ ਕਾਰਤੂਸ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾ ਕਰਨੇ
ਕੇ ਕਾਰਣ ਹੁਏ ਵਿਰੋਧ ਕੇ ਨਤੀਜੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਜੋ 1857 ਤੋਂ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹੁਕੂਮਤ ਕੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਾ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅਸ਼ਵੀਨ 1919 ਤੋਂ ਹੁਏ ਨਰਸਿੰਹਾਰ ਕਾ
ਬਦਲਾ 1939 ਤੋਂ ਲੇਕਰ ਹੰਸਤੇ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਖੇਲ ਗਏ। ਹਮੇਂ ਇਨ
ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੋ ਧਾਦ ਰਖਨਾ ਚਾਹਿਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੇ ਅਪਣਾ ਸੁਖ,
ਆਰਾਮ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਭ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ
ਅਪਣੀ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਆਹੁਤਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀ।

ਮੇਰੀ ਏਕ ਬਿਨਤੀ ਅਪਣੇ ਯੁਵਾ ਸਾਥਿਯੋਂ ਤੋਂ ਹੈ ਕਿ ਹਮੇਂ ਅਪਣੀ
ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੋ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਖਨਾ ਚਾਹਿਏ, ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯਤਾ
ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹਿਏ ਤਥਾ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਗੌਰਵ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ
ਚਾਹਿਏ ਤਾਕਿ ਹਮਾਰਾ ਭਾਰਤ ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਗੁਲਾਮ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਨਨੇ ਦੀ ਔਰ ਅਗ੍ਰਸਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸ਼ਿਵਮ ਮੋਹੰਤੀ
ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਸਰਾ

Cultural Committee

Winners of Panjab University Inter College Volley Ball Tournament

*Centenary Celebrations Logo released by
Sh. S K Sandhu, IAS,
Additional Chief Secretary, Higher Education & Languages,
Government of Punjab*

Satish Chander Dhawan
GOVERNMENT COLLEGE, LUDHIANA

Re-accredited by NAAC with Grade 'A'

Phone & Fax : +91-161-2448899

E-mail : scdgovtcollege@gmail.com | Website : www.scdgovtcollege.ac.in